

Naorahch - Ferrindogre

79 zářady:

80

1. křičit učit učitvat, jiu měrou nejmenší a u vždy tam, kdo možno
vět věci bez věho i bez výsti sloz cěstěni
ale nečitvat učitě tvorných cěh učitě
2. nepřeladit otroc cizí křičit, vol. kompozita
3. opřít se o ob. a lid. par. "jodě to dovoli log. požadavě
včel. j-a" nečitvat omezení rozdělení křičitě
4. tvorit slova jodě křičitě typě křičitě tvoritě j-ovětě
5. dicit se sloz již učitě
6. i křičitě jodě křičitě a křičitě j-a spis.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havr NR 3, 7/9

Hav4 - Terminologie

256 ucelené' tvorění'

terminu se má shodovat s lex. kat. strukturou částiny, účelovost, jeho funkční zařazení

Terminologii vadí těsná souvislost se slovy každodenního oběhu

odb. a právní

nevadí u terminologie partikule (technolog.), např. batoh, beran

famotovat na možnost derivací: nadace & nadání

reformovat zřetelně internacionální souvislost odb. terminologie

cizí terminy, významová koordinace domácími termíny s cizími

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Občasná SČJK 256

Havráněk B. - terminologie

- 71 nová termína (jeho nové užití) má vyhovovat lexikální struktuře ciziny
účinnost výrazu, možnosti jejich funkčního zajištění
terminem vadivá souvislost se slovy j-a hovor. proti nezákladnému
emocionál. zabarvení (sr. ad contrarium = 'na protiven
z protivy')
- 72 proto se částečně neadaptují slova běžná, užívá se nové tvorní (zivočich x zvíře)
nebo odlišují derivací (obnove x obnově)
- 73 formálně suadivě lze užití slov hovor. j-a v firemním kódu
loza, beran, zub ... v term. technol. (užívá se jich v hovor.)
"byť" nemadně a neúctivě brát za ně [terminy] slova hovor. j-a
a jejich nepřímé odvození, lépe je tvorní je ze slov i typů tvorní
vokálněpísm. hovor. j-u dle z funkční vlivu cizích, ...
možnost tvorby derivátů (tato možnost je lepší u termínů interakce
cizí a šalované termíny v angličtině (casus - Fall - fád) ^{same} ^{natuře})
respektovat u nás, přijmout i nová slova (bavlna < Baumwolle
nula < Zula)
- 75 terminologii vedl. propřítá' značká souvislost mezinárodní
společně internacionální termíny (motor)
- 76 význam koordinace ("zub": Zahn, dent, tooth, зуб)

Havráněk SČSK

Havráněk - terminologie

"...něm. nebo jiný cizí název jest jen sbráda, je tu věc
a pojem, které třeba pojmenovati, ať to jmenují jinde,
jak chtějí. A důležitým sbrádem při tvorbě názvu
bývá snaha, aby zvolenému názvu byla již sama věc
vytvořena, a zapomenuta se, že slovo je jen symbol
a jeho význam jest dán užem."

Havr. NR 6, 216
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havránek
odl. terminologie za obor.

viz Havr., Vývoj, str.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havránek, B. - určitost výrazu ve spis. j-e

50 stupňovitá: srozumitelnost - určitost příměst
v běžné konverzacii | v j-e | v j-e

51 " výraz jednoslovný, frázový anebo jen konvenčně určitý, nemustí být
každému jasný, t.j. srozumitelný, napi. termíny v vědeckém

51

52

" nepříměst anebo neurčitost může být funkčně opakována, je-li právě
účelem některého žánr. projevu

Havr SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havráněk - variabilita

"Je nutné vidět a uznat "jistou variabilitu"
"škola v každé struktuře j-ové a hierarchické"
sestřeptání ve větší j-ové celky, jedyň pou
největší úvodní j-ý."

k funkč. rozvrstvení spis. j-a, CMF 28,
747 = SSJ, 63, 61

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

^{1. úroveň}
úplnost vědec. j-a

"jazyk vědecký", zvláště jde-li o kodifikující
formulaci formulaci, se ... snaží o maximální
paralelnost, možnou v daném jazyce, mezi j-ovým
výrazem a faktickým rozvojem vědy

Havr., úřad spis. j-a a jeho kultura,
Studie, 63, 54

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hovorová - věd. jazyk
j-ova vstava odborná - praktická
- teoretická

«Diferencovanost obou vstev odborných, které
ve dvojici » vstava hovorová : vstava odborná «

jsou jediným členem, dále na odborný jazyk
praktický (pracovní) a na odborný jazyk vědecký,
(korektivní), která se zřídila vzhledem sémantické
stavy, a to jak sémantický slovní, tak
syntaktické. Zaměřením vědeckého jazyka po obou
těchto charakterech na ztotožnění jazyka s vědec-
kou logikou ... markantně dosvědčuje tento jeho
strukturní rozdíl od j-ové vstavy pracovní, v níž
to to zaměřením není. »

Havr. 1. K publikacím rozvržením s. 55.
j-á, Studie, 265, 63

Havránek?

Jungmannova generace

... jde o generaci poučenou z teoretické práce Dobrov-
 ského a vedenou skutečným zvalcem českých Jung-
 mannem; ... jde o generaci, která píše česky,
 zčásti již skoro jen česky, jako Jungmann a jiní,
 a utváří se u nás pro zálibu tvorbě, u nás
 z fohelů domovní a odborné, ve skutečném literárním
 tvorbě, třebaže s převahou foheladatel-
 ského, a programové vědecké práci, která se
 snaží uvést nejen spisovný jazyk, u nás i kul-
 turní star česky na soudobou v^šh.

B. Havr.
 V ústředí - a chvilku
 Prof. Městiřka
 Kada II 1936, 86

MORAVSKÉ
 ZEMSKÉ
 MUZEUM

Havrání
Jungmannův cíl

"To, aby zářící kulturní Cech mohl císt Evropskou
literaturu číst a formovat svět z císe 'odborné'
knihy, postavil si za cíl teprve období Jung-
mannovo; programem a cím usiluje o to
pederské Jungmannovo a vyběží z toho jiné."
Havr., Josef Jungmann a český jazyk,
Studio, 196

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Helcl, M. - příklad stylu v Brusu

"Proč odstup to od nás, bychom byli horší u tořeni,
že zčiniti se možná dlouholetých slovy eho sečlov."

Jak jste star? Jaroslav 1, 175
947

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Helcl, M. - Kompozita

Skládání je „od nejranějších dob ve všech
slovanech, a tedy i v češ., dosti časté,
a proto se »**nepravěm tvrdíva**«, že složeniny
vůbec nejsou v duchu češ. j-a«, jak správně
uvádí Fr. Trávníček v Melunici spis.
češ. [I³, 151, 394, § 257].

Hybridně složená slova jako elektrovar,
autodoprava, NR 36, 153, 35

Helcl — purismus — kompozita

"jazykový purismus v různých svých obdobích
skláda'ni slov jednou odnímal, jindy zase
prijímal a že & & věnu největšímu j-ové
čistoty bez zřetle na j-ové skutečnosti
a záležitosti utvářel jako & na'stroji
a prostředem vypracování skutečných a
někdy i je'dnotlivých cizích přijatých
slov." 4

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Hybridně složená slova jako deštruktory,
autodoprava NR 36, 53, 35

Herben • Zamborov

"... on chítel [sü vyučování] » vzbuditi hochu lásky a
seřvnosti & čistoty a spřávnosti nadeho srdneho j - a
materieho «, on viděl, že jazyk se mění, že přijíma' cizí
slova a ssaže' vědy & cizí jazyky, ale přál si novou,
když spřávnost' byli' zvali' duchá jazyka' a v tom duchu
ab' kdy přispřobovali' nové věci novým jazykům. "

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Zámek v Zamborově, 1936, 60

Herben — Gebauer

"Přítelstvo Gebauerův ... znamenal negativně zcela
dilebantství v oboru Čes. jazykovědy a pozitivně:
frázi, sudomické báda'ni, faken a uvořenaci
bohemistů [...]"

Kucha vzpomínky a křesť. práce, Plzeň 36, 93
Syll. J. Geb. 100+10

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Herrmann, Jg. - Gázeru' j-a

[Předložka:] „... Ano... touz' chvil' co bijete na foplach
s boji za práva j-a uarcho, co se domáhate, aby
jeho váha, výskumny schopnost i důležitost byly uznány
a uznány, které jsou třeba touz' chvil' samy
propovíjete s' němu těžkostí, chystejnost, ba,
plnyu práve to moku říci: barbarů, s uku
nahládat'! ...“

Čes. hov. 1 K-Lo-Ku, 218,

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Herrmann - formováná j-a

"Leete mi, kerat se chcete domoci, aby si j-a
nadaho vazili odjirci, edyz si ho te^z zpome
sami neva^zite, edyz je neodjustitelny
zjedrohem jas^uadite."

cit NUC 3, B

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Herrmann, Jg. - stav jazyka 1894

"Snad nikdy nehrášilo se tolik proti čistotě jazyka jako nyní.
Udělali se myšl', udělali se jidě. Párčudua' čístina zeje
z knih proveduť z předladu ze žurnali. Ale přesto vše
tak umohy' začátečník vtipuje o »brusarčick«. Tím
nezlepsi' ušlo do svojí hanebné ulhny. K tomu třeba
filé, ladv, a jidě bromě šoly. Jazě jest u'šolem
celestu životu, chceš-li jej dokonale ovládati."

"Bohatství jeji [centing] jest nevyžitile, a přičítue' pom
jeji' zářomy a frandla, proti nimž se nesmí hrášiti."

čas. Svanda dudar 1894, č. 8, obal 2a

Hermann, J. - Spávan' čes. novinářů

- 10 [Předložka:] "Jauce si vědomí naprosté dohodnosti časité,
co bylo s největším úsilím zachráněno a so zdohonatí"
- 17 nejlepší naši mužové se snázili. buďte mládež!
→ první lid, který vše tišně podléhá za svate'... Kámen,ci,
romanopisci, novelisté, povídkáři statně vámu pomáhá-
hají. ..."

Čes. hosp. 1 K-ke-ku, 18, 10-11

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Herrmann, Ign. - vážnost 8 j-u

"Rečte mi, General se chcete domoci, aby si j-a našeho
vážili odpuřci, když si ho tak zřejmě sami nevá-
žile, když jej neodpuřiti toliku způsobem pašedite!"

cit. podle Zafu uadi materiálu
MÚC 5, 26, 7

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Helbert, Jaroslav - o purismu čl. naše řeč

49 z podnětu mužely, naše řeč a naše řeč, kterou dostal od F. Štejíčka
50 "Štejíček, advokát náš spis-u", "obložky tvořivé práce j-ových
vděčnost za založení NR, ale i slova kritiky (nepřímá v ústí
přítelů, slavných)

pedant, dra, profesora rubrika výtahy chly soudně spis-u a uovin
"fodsbřabala nás cenným inženýrem jako za dob švicovských
studii"

vojna F. Štejíčka s NR, Štejíček se bil za volnost básnic. slova
nejm za řeč spoluvnu, ale hlavně básnic

51 "Kec žije, žije, žije, v vojnové jako každ' živ' organismus tak' pod sluncem
a žije z nás a u nás básnic, ve vřad fotolog, štem flichazet'
s předřizy, v současných z dávných let"

13

teoretické "náš příloha zraččovávat"
"Snažte nám pravidla, oparujte nám je, vtloukejte je do nás, pan
cenná a fotiebna jako každ' zručení, ale fochopte i bez nás
by to všecko stálo, zfuchlo i ztuchlo, a pu my, nadále
z řeči inspirování, jsme živ' život matematicky."

53

54

[filologické]
 "Na nás jest, alyste s tautě v bystrozradem a s tautě lásyplušt'
 jako v nejare'm starém autom hledali i v nás záduhy hčiči
 dvacátého století a doplnili 'novelou' nebo opravili, co se změ-
 nilo, co přirostlo, čím se rozvil jazyk pod novými poměry civi-
 lizačnimi. Běže do skutečného chč, vyskejte urzčí, ale
 věřte i v nás! A nevidouce jancu to, co bylo, nebo to,
 co chcete, stopněte s fochofením, i co přičháze' a v čem
 jest budoucnost." ^{Enarodnik}
 "Musím věřit, že v jeho ohromném fondu jsou jako jiné'
 "talenty - talenty jazykové, to jest básnické, ne filologické..."

KROSKÉ
 ŽENSKÉ
 MUZEUM

SO 49-54
 = Vukov 20/1 '24

Hladis, Frant.

K slovnédruhovému a slovému uplatnění
výrazu taž v uluvených projevech

NR 51, '68, 270 - 278

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní - boj o jazyk

V "U souseda jest moc a v boj, u cizoho naroda obrana a jadro.
Všech tyto snahy útočné i obranné shrnuji a zahrnuji se
na vesed v boj o jazyk."

11 "Bíchy národnosti niče a niče nebyly tak vysoke a ferne,
aly fo ničemu nelže se přelivale z národu do národu, z níw chet
do cizeho a naopak."

42

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havička — Brusíči

"Brusíči právě tím přebušovali, že příliš stěruvati
jarmě, chlejíce na vše valéžti něco ze starých zásob
jaro by, co není v artoch, nebylo, nemohlo a nemělo
stýti na světě. Vždyť jazyk není holoubek v truhle
zavřený." 4

Bovala čis. v roci, Ol' 16,
186

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - Bruniči

130 „společnost bolužel ne-li fiktivno pověstná, a starou
nechvalné pověsti“

urobil z Bruničů „propde se na »svém« Šemilcu, třeba
jeu cirbusovém, kolotočovéu“

Hlavinka: Povaha čis. v Hlčoi;

Ob. 216

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní ústředí - cit pro jazyk

"Cit pro jazyk jest velmi důležitá, ať nedílná
vrcholná instance v j-u. A právě tento cit za
našich dob považujeme potřebným. [...] Materiál
jazyk nebylva' vědomu blízkému než naučený
cizí jazyk."

Dobrá čes. v řeči, '16, 57

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavnička - cizí obraty

„Veškeré obraty nemohou se prostě odumkat za cizí,
je-li jim potřeba, ať jsou na nejhorou země, není-li
vhodných lidí, a jsou-li rozumní lidé.“
vyvolati spor, vyduhati se země armádu,
nicu mi přichází zdá se, držeti díb ...“

Hlavnička: povaha čes. v říši,
Dl. 76, 188

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní — Cizí výfyzky

"Jména osob a věci, odborné názvy nástrojů
brány z ciziny, až sama sebou vznikla domněn-
ka, že Češi všem potřebám kulturního života,
všemu umění a řemeslu naučili se
odjinud."

Viz Bachmann v Prase
Bretholz v Boně

Bohata čes. v věci, 26, 57

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - cizí y'přijč

17 přibrati jse » ve slusné mře «

„dle káže, uholi dle ducha, t. j. brati z nouze sem tam
cizí slova, uholi cizí vachbu a nelatmati j-a do cizích

18 šablon

„cizí koub se sazi na smen nebo vech, ale koutny se nepod-
huaji“

fol. a kus. uxy foverne mnoho cizích y'přijč, ale
šlachbu si zachovaly pirovni

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

47

Hlavička - cizomluva

"Cizomluva jest nábitné přizpůsobení, tedy us
přešší přelamování jazyka do cizího fonem a
přelévání významů do cizích nádob, proti
jeho přirozenosti a duchu, tedy hotové znehod-
nocení, otroctví."

Průba čes. v něm., Ol. '16,
186-7

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - cizota

"Dle slovan. povahy je přirozeno že jsme
všichni, jak jsme, odjakživa rádi se zdobí-
vali cizím perlem, i když jsme při tom pe-
lichali se světo - lepšího a přemyslejšího."

"Novoty z Cech nemeč " přicházely a domů
přicházejí čes. rosátem a cezanem dale
do sil čes. tela. " Hlav. kult 78

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavice - proti cizotě
chvála původnosti

59. Vše původní, v duchu a slohu j-a vznišle', h'va' oblé'
a hladké' jak nábytek z obyčejného dřeva. Převáží-li se
to do jiného j-a neznale a ušlech', puka' hned všechno,
láme se a trčí' rozsochatě.

< Uchodící se přijme se s významem zřet,
je-li Co s se uchodilo, význam se (za jiné) >

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

HZ

Hlavní - jazyk jako projev ducha národa

10 Šafarík: "Jazyk jest obraz ducha, jest duch sdru."
"V jazyku jsou vsklenuata všechna hřtost, duše i povaha národu.
Bohate a divny sluce rozvíly' jazyk svědčí o duchovní zdatnosti
a úspěšnosti."

21 "Jazyk jest výronem a odhad obrazem duchovní a ~~tebevné~~ povahy
národu."

24 "Dvě slova náda' jest jazyk četnatější a floclnější."
25 "čes. je proti něm. "barvítejší", "uarmotratný"

25 "bájny oš"

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

H2

Hlavinka : češ. X něm. X fran.

"němčina se s^ovoj^o jménem p^o více j^odro kostuata,
tudá' yoohe buda'
frankina ma' slova j^odro korally na s^uírta uavlošene'
čestna je proti nim j^odro z b^uneš živých a m^eřj^e;
hlavni svou silu, své težite vlozila do slova."

al Hlavinka: Lidová píseň a spis. jazyk,
Ol. 1928 - 1925

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavatka - čsl. jaz.

"dení jofirba redávno vyneola na foverda"
výzva k kompromisu, firk. věm.
čsl. jaz. = lidová moravština

Moderní kult. p-a čes. Ol. 721

95

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Heavindra - čisbala

„Čilá' bystrá' mysl čes. lidu bývala vždy
bedlivá čistoty svého j-a, jako čistého
oděvu a ozdoby jeho národního.“

Povaha čes. v třeći, 76, 57

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Alavindra - dialekt

„Kuižná, řeč a uděci mají vedle sebe svoje místo.
Obecná slova zůstává na rozhraní řeči kvižné
a lidové. Má naučiti rozumět kvižné řeči.
— Vše už je; umět se říšečně vyjadřovati
kvižnou řečí. — Nejde; ať se ve škole umět
formulovati spisovnou řečí.“

Hav. Lída řeč a spis. jaz.

šleparat kvižné na douaci uar

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - evropeizace slovanštiny

Slovani:

"~~On~~ jaz zvetral v obyčejný evropšý - s Berlauin
pomocnýh sloves a předložkových pádů
atd. 14

Lidová řeč a spis. jazýk, 28, 75

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka

suaha po "extra"

"Nebylo to prostě náležitá soutěž [mezi lidmi], když
každý vyhledává své »extra« v řeči. Základní sou-
ta suahy jest: líbiti se, mluvit se od druhých,
vyvíkati podle povahy v malichernostech, vynýsovati
se nad ně, a když je viděl za sebou a pod
sebou, pohrdati jimi. Co mají všichni, je všední!
Proto: jináč než lid! A z lidu zase ty »lepší vstupy«
- jenže šlejší vstupy nepočítají se za »lepší« -
+ lepší vstupy: jen jináč než ten hloupý!
»Prostý lid!« - jen hloupý by dovelel »lepší« ...
povaha osv. v řeči, Ol. 16,

47

Hlavinka. - Gebauer

Gebauerova' se' tu' ukazuje' ces. je' barova' granatova',
na' zpusob' vyvedeni' latvici' nebo' ruce' jako' sucha'
okrada, zblita' z' loupavymi' tyči, rezavymi' latv'
a' rezavymi' slozky. Jako' ukazuje' pro' jazyk' figurin
vystavnich' a' vkladnich. Nesouvisla' s' ukazuje'
organem' j- a' tu' stbi, svka, dux. 7

moderní kultura j- a' ces.

č. 21 58

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - Gebauer

72. ^{dosti} nemel vysoobilost pro napra'vu' ces. pr'olm' ulavnic
reklamuje se o zvl'astnostech slovan. j-a
73. "necht' ... , ceho se v nem [v jazyce] nedopitval"
"jako by ces. nebyla v plnem ~~stupu~~ vy'znamu jeho podny'm j-em"
74. chybuje se historismem, "tude' odst'icil vy'hodni' u'ade'"
80. "sucha' pravidla a fakta bez v'iterni' reflexe"

Hlav' Kult

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka, A. - Gebauer

"Uklonice Gebauerova, v níž prví je čes. jazyk definitivně
stanoven. Empíra je ze starších epusů a z nejvyšší
pražské čestiny. »Výhodní události odhívají se tam
zlehka, neždy jazykové až nepřátelsky. Ale tyto pouze
dva jmenované přamery nestačí na uklonici -
živého ja."

Pravka čes. v Hecí, '16, 45

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - Gibancova ulica

"z 80 procent vinna t'm smabrem"

"mela zostati, čím zpočiatku byla, historickou"

pro viziti školy "fril's univovci"

G. "se kdedi zachovati skumě fraš. na rici"

neuznal val vzhod. podoby: duša, kuza, vula,

Bystrica

"podle gramat. latn. nebo nec."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

2. d. nec a spis. jazyk, 28, 9

Hlavinka - germanismy

kap. Germanismy
v Povahách čes. v řeči; Ol. 76, 186-189

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní - gramatika

"Čes. mluvnicí má vyústěti k živé j-ě, proto
má s u- / byti v živé spojitosti. " Každý
překlad j-ě má být sám své věci správcem,
- mluvnicí má u- byti živým úvodem
k další tvorbě v živici a v duchu j-ě. "

Hlas kult 71-2

" má čerpat také ze šarší j-ě a ze spis
j-ě své doby. f. 73

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavná - humanizmus, renaissance

"Humanizmem nebo renaissance' na souci stried-
uho a jocaben novets ve eu docela prebrzen
prirozeny, samostatny rozvoj kazde' narodni
kultury. Opauvaly j-y tzv. klasic, latina
a rectoria, rodny jazzy salkacem za doma'ci.
Kdyz se zale potlacil do verejnosti, ziskoval
v kesne' zabudost, jako v zapeti' latinske'm,
ani klade' pry doby' veloslavanske' nevyji'uaje."

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

Knihovna č. 2 třída, 16, 47

Hlavinka - j-ová Kondrušice

13

"jaly'si mírnější boj o jazyk"

"Bojuje se brání podléhání národnosti a zvrstí odolnosti j-a,
v Kondrušici jde víc o uitermí jeho život a rozvoj.

Tam se hledí více k národnímu, zde slábnosti, tvárnosti, zvrstnosti."

HZ

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka — časem čítmy

"Čestna bledla a chradla se sae' slovenské' jectnosti a
pluosti. Príemudho plajolunyla "a" kuzielo, jaro by
zpopelnelo v "e": dusa, Lubosa, Kystica ...
"u" kuzilo & v "i" jaro by se ptesbetovalo
"e" kuzelnice "e": pti; pti' ..."

Moderní kultura j-a ces.

Ol. 21 12

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Haviada - Srakha' slova

52. zvláštní ozdoba j-a
" z Srakheho slova kni' jedma' hutnost, sviznost "
sviti kn'brati se upijaj' i ve Srakha' cize' slova: recht, fein, platz

53. jarmar' // lid. jarmar'
Sesilovy novoty: veres m. verici, vzries m. vzriseni'
blaha vecna' m. blaženost

lid. Vsaco, kovojico Mezic // Medvic
draba Bruno - Pienh - kuncice - kuncice
m. subst. verb. jine' typy: dcera na vdaj // vdaj

lefe laozlez voz provozolerez
54. suomatofob. adv. lelem pac na zem
m. formul živ budu lefe jal živ
sra belejmenna': zabiti, zahobutiti se 'zardeti se'

dopachaloti
eine Taube mit ausgefalteten Flügeln = rozvidlena' holubice
rad' folovon Sadovon ma' #2

Hlavní ná - lid. řeč

"Prosta, zachovala' řeč lid. má, ... zůstáváti živoujím
slovenem j-ovjím. Y knižná' řeč má' býti jako nepo-
křivené ovčie z domácí mluvy. Řeč se může
a má' pěstovati, zlepšovati a uslechťovati, ale
má' zachovávatí svou mluvu podle svého rodu
a názu."

Lid. řeč - a spis. jazyk. 28, 100

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - něm. ^{subst.} X čes. ^{slo}

«Němčina uel svou uelru a slru, své složište
ve jméne: podstat. přídav. a přídavei -
čes. ve slo. »
viz kap. Substantivizovaný sloh 189-191

Nováka čes. v něm., Ol. 26/1
189

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní - řeč lidu

68 „zachovávat řeč lidu, nezaržiti ji, nelehčovat ani nezdramě nestes-
návat“

* voditi ves lidu dobrými cestami, ať řeč plodila hojně zdárných
slov a zdárných obrátiv

H2

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavníka - spis jaz. a řeč lidu

- 30 hlavně jazyk - uhlazen tečky uchem, utlučen citem a penou v "Lucech"
- 31 "Zvěčnosti" ja glo by více slušelo, aby nechodila po Eliášových cestách
latinských a raději poutala svou loďici po živém proudu "ja domáckého
a sbírala světy s bráhou pletí"
- "franky jsem ustaly a slechtí se řeč lidu"
někdy se upínají neuvěřitelně, nechtějí provincialismy (nař. titina)
- 36 čt. má ještě příliš mnoho živice a volnosti, jenže uiter ke vlastnosti
a vstoupil upovídat, že u sebe v duchu vlastnosti a zvládnutí jeho schytati
a stěrnati tv první pravidla a uelby tvary"
- prošpat řeč lidu neuv. u zvěčnosti
- 37 lid vlozil do ja hlavní jazyk své duše a výrazné vlastnosti. formy
"Co vyšlo z chaloupky, může se v daném směru a duchu zdokonalovati v učitel-
nách"
- MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
- HZ

Hlavinka - uelwnice

" uelwnice ... take 'ma' povinnost přizpůsobovati se
sivé řeči, uznávati a přibráti, co kde uajde
dobrého, snad lepšího a po slovaubru zachova-
lepšího."

Al. Hlavinka i lid. řeč a spis. jazyk.

Op. 25, 131

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní náhled - móda

« mnoho přelivů [národa] byvá vydáno cizím
vlivem j-ovým z novu a čisto Cit pro vlastní
jazyk se jim oslabuje, hali'. A právě si přivášeji
do své řeči mnoho cizí módu. »

Lid. řeč. a spis. jaz., 25, 23

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavníka - přijímat slova z mor. a ze slov.

50 slova z mor. a ze slov. "zastupují dobře 'prozornosti'
"Gvají starého původu a novým vládním přibuzností.
j-u slovan."
sblížení s jinými j-y slovan., "staromorav." "rěi
"domatka,"

HZ 50

68 Morava zachovala více řívnost. rázu
ale uelze formovat jedinstu čes.

jó třeba, "aby Morava stále a více ovládal dech čes. státek;
Čech aby často a rád ovládal foalku moravské zachovalosti"

MORAVSKÉ
ZENSKÉ
MUZEUM

HZ

Hlavinka - němečina

"A tak i jazyk německý jest poměrně ku slovačtině
jednotvárný a jednobunďný, v barvitosti přitom
chudý. Severní olověné nebe vstřelo mu všechny
svůj chladno černý ház, převládá v něm
těch "e". Goethe přál si, dať aby vzal s foliovými
těch "e" z německé."

Povaha des. J. 11. 16, 64

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavicek - něm. vlovy

"Čistina přirozeně také podle hada cizím vlovisem,
špony i tajně. Stiházeť mohli ze tří stran:
od severu, od západu a jihu, a všecky byly jedné:
německé, a všecky silné a vytrvalé."

Moderní kultura je česká

01. 21. 12

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinda - oliv učeniny

2 němec - „souper tuhý, chtriv' a - učiv'“

„jast usurpator“

„Zijny slovem a tisem vuida' nám slovo do čes. ucha a poviča' mu
kneva'la žily a vazy utvoje j-ovetu, jako že: az mu z nich
vyvane živodni' duch a miza, fouhy' zvat a holý' tvor, posledni'
zřek narodnosti, sám sebou zvoča' a ztrouchniv'“

soused nebezpečný, ale buďti protivník

furor teutonius

„Diono věru, jak i lidé, sčem' neumeji' němečy, ulavi' často
něm. čestnou“

„slepe se chodi' u edy fo němečech frouzdu“

„čestna zase má nejeu žuenci' sčem' vrasdy, my brě vlastni' zdravou
živici' obnoviti' plet' a vóced organism' s one' strany, Ede Forder
přilehal jaz. něm; aly zdrava' šev i fo te' strane' běhala a křala
fluo a silue“

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MUZEUM

#2

Havička - nová slova vzniklá v lidu

15 "V j-u a ve všem, co lid cizí nazývá svým, jeví se zlobou,
jen jemu vlastní duch a ráz."

"lid samostatně jistě na novou věc než učenc, který jest
již jaksi vázán a strkovan cizím slovem."

lid. zásoba "alespoň udáje, jak učenc z mohl a měl učiniti
slovo nové, ať šlo lidem vlastním a hrovním, ducha a
rázu slovanů."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

HZ 15

Hlavní - nová slova ze slovan. j-ů
a vazly

15 Čím více slovanské národové se poznají a sblíží, tím snáze
a hojněji bude prolínati z j-a do j-a
zanést do slov. ukrajn. slovan.

HZ 15

64 „Kolik se dalo vyžítí křesť. z folsting, která zejména ve smladbě
zachovala mnoho prvodůstí a slovanské živice“

HZ

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní - novoty

"Novoty do české přicházejí většinou ze soused-
ního jazyka. Z těch velkých, až do samého ústrojí
proměňovaných změn mohlo a mělo by se vyslyšet,
že toto sausedstvo trvalo mnoho věcí. Bylo-li
však kepro od kolikátého století, jak praví
dějiny, pak ty změny šly velmi rychle, ale
pak v tom vidět lehkou pohybnost, přestupnost
a přestupnost českého jazyka čes. povahy."

Hlavní - novoty
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Dobrá cesta v práci

7/6 / 9

Hlavniara - obnovení českých

"Jazyk český podobá se fenzí, který na veřejnosti do modrého
nehl beru, jen lid jej uschoval v almatělech a v trubicích.
Když far uahval platosti, a za našich dob ji má již ve všech
obstuskech životních a po všech oborech vědeckých, jstība
se starých minci' stírati flisen, a ustact-li, raziti nové."

HZ 50

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - obrozeni'

Sobor, Jungmann, Pal aj. drželi se tradicního
jazyka ke škole česk.

Moderní kult. ja ces. Dč. 21,
87-88

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní zá - opravy čes.

daša, naša, večera, žytica

žyt. ž : chýri, běře, žutrie (m.-kro)

ž v C. S. perarčíš, moryš, šarš, myšierše

zkrátit délky : brach, kámen, šala, bláto

✓ $\bar{n} > n$: loňšy, lakeňšy

$\bar{i} > e$: pěticeš, sluniceš

$\bar{i} > u$: ješš, ješšou

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní zá : moderní kult.
j-a čes. 02. 21 94

Hlavinka — píseň

„Píseň je „ osvoboditelná věc.“
Moderní kultura je a des.

Ol. 27 66

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavniara - prazska' uem.

"jeji' smez a spade. vice z nemcine nez
z »vyhodnim« naricim ..."

Poraba ces. v teci, 216, 44

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavice - prana' cistina

" Ve prane' cistine byva' značna' strata živobitnosti
tepla a sily pažrove. Všecko prane' je blede,
svadle, z něme vyčichlé, suché. Prana' cistina
je umohem mrtvejši než křeba hned prana'
nemziua. Je umohla doč zbratit, čeho za
živu doč umela.

Moderní kultura j-a ves.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavnička - obnovování starých slov

"K rozvoji folkloru není se uvažovat slova. Ale jazyk při tom získával
o své užití, folklor a uveštní pojmu, a nové věci, prohlédání napřed
staré zásoby slov, a co se hodí, opět uváděti v život; ale neřed-
ní při tom stáží, je-li staré slovo schopno nových životů,
bude vždy zveřejněno jeho. Pouhý divoos antičity neznamená se
dostí platným..."

HZ 50

"Co se říká z umění, ať jest plus života a krásy,
ať se nevláčí v rubáši a nestarší světa."

67

"Které časopisy by oznamovaly, když alyon redaktor časopis. listu měl
po knize zásobu starších výr. výrazů a obrátů"

< Kci sítě na mysli > < zly věci v solie milosti >

"Býlo by tu... dobře dbáti, co jest ještě existující, aly se umělcům nehybalo
marne" < stěditi se žně před lidmi // za vše >

HZ

Hlavniara - "přeplicuvot" jazgra,
z přídavné přechodné -ici' < hostili' na hospedni stojici' >
< měj' v'čtu před měkou střechou, jež stěna jest z rákosí,
stručně a zručně před střechou z rákosí >
< při přiležitosti spozdu, lože na spozdě >
< sedláku machal' svoji' beranici >
"Lid umel' foučovat' bez tabakerky a omdlení, bez dlouhých
šonů, modrého sátru a rákosy" HZ 56

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - přemost

54 "Přemost je to jakoby vlastnost věci, ale i letos, jako všechno,
mnoho-li, skodi"

< kviz. letěti přes hřbet hor a lesů, zvucněji přes hory a lesy
lid.

55

< znali by účastní na přednášce, spr. na přednášce >
často je třeba dávat přednost sg. před plur.

< páry jedy otravují vzduch, spr. ji jedem >
7. pl.

HZ

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlevara - fúřloví, úřloví

65 „ mnoho zoutčnosti ”

„ Říšloví Gva ve snem pívodním je jař oblařed v fotoce obrouhle’
a kladře’, zbrouřene’ mnoholetým ovi řem. ”

„ Lahrdi’ sluch ”

„ Vúterna’ úřrava jı vřácnějšı’ než řymovaný’ řouec ”

HZ 65

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Havinda - parismus

13 „Z... vědomí těžké soumraku j-a církvi s německým plynem
taky parismus, který mi vešel odstranit vše, co by nám vřelo
jeu shůu nepřátel poradnosti a závislosti.“

HZ

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - renesance, Vokoslavica

"Ta latin. moda držela kalíšim'ly, časol'ly i
čidre' bratry, ... Touts domnělou uklázkost'
až do oúvřeni' známijie pulerovani'ca, popusti'c
jaz. ces. xase umoh' se sve' slovan. by zosti
a z bohatsvi' tvari' Ze slovan. stali e vice
evropsky." 2

řadě v Biokral

Moderní kult. j-a ces. Ol. 27 84

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - miznost v j-e

"At se uEdo neboji' roztráseuosti' Hoci. Jinde
take' e nebáti. Jejich prední spisovatele' zústa-
vali každí ve svém roduém ovzduší, a
pravé tomu stáli a bohateli společný spis.
jazz. "

At Hlavinka: Lid. Hoci a spis. jaz.
Op. 28, 133

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní ústředí
Slovačtina

„ Slovačtina barvidost, živice a sila přichází
čestně ze slovačtiny a folstony, s nimiž
souvisí vřikodní kářeč. “

„ svedolný si nerozumný odělov od slovač.
zachovalosti v čes. čestně “

Hlav. ústředí 100
čes. vřiči,

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavníky
specifikace čes. X Generalizace něm.

Undraut verdirbt nicht - Kopriva uraz respali'

früher mit kluge Sam -

l. "určitě" přibiti, přilepiti, uraziti, připnouti,

Paganini ^{připilnouti} fürwahr hoch! - hrabal na houbě

mussten sam auf alle Fälle

- Sazky šidli přela

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlas Pováha 192

čes - v řeči;

Hlavinka - spis. paž.

"Jad křida sbírá všechny prameny a fotky ze
"světlo-ponoží": tak má spis. věc popísnati,
co je v hlavě uáročí fířvodnějšít a
lepšího - ve slově i ve věči."

Hlav LR SJ 62

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní úkol — terminologie

67 oborů věd. by si měly ustavit vlastní terminologii a frazeologii
„ze spisů starších a z řeči lidu“

112

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavní - tolerance spis. j-á

"Spis. činnost by měla být mácelivější! Je vyžadován
nářeční a uhlédání ve slově správném a
snadno srozumitelném - nedovolenou
novotu, zvláště když slovo a řízení bývalo
i v čísti, jenom že tomu vypadlo z paměti,
ale na úst se zachovalo v jiné řeči."

Lid. řeč. a spis. jaz., 25, 62

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka — tyrantův ulavice

- 33 " ulavice jest jako živý plot, uholi ze starých, trouchnivých kůl sbitých,
uholi sádku rostoucí z j-á a hol uhol volně s vinoucí, aly se ovšem
dosti brávilí flevelí a nepřesí, ale káz aly vude p sádkí gho dlosti
slunce a vzduchu s deštěm vzele a vzele
neformovat na fravolla, uarne výmysly a nemístne, fatně uvolue
vřtochy školních tyranů
- 34 " jazyk cizí gho chudlas, a toho jak známo Eda Eda si troufá ležiti; at
mu jde s duhu uho ne
- 35 " volit tvary zvučejší i proti starším, ale nezvučejší
" ulavice zachová si uždard a dobrovolnou radostnou poslušnost
bude-li rozumně popouštěti a novým suadím a frondím sřavovatí
cesty, uřapoukující, že j. c. dostal se z uholné suoty a z sou-
servativní chaboply do svého fronda zivotního

Hlavinka - úpadek češtiny

"[...] čeština nejen bledne v barvitosti, vyběže i ve své podstatě. Je chladně a teněně, užije se a vyplánuje žoláste ~~stav~~, kde není věc docela a obrody rovnoběžná s neměnnou. Proto vše se podumává a čini, aby byla."

Hlavinka: Vornala česka v rěči.

Ol. 16 757
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

klavira — věnuje jazyka

62 „Jak oráč, obrací-li brádu, lyba' silnou věnu' zemskou, tak i
v každém hovoru a zvláště v každém spise má zavřít věnu
přivodem jistoty a síly j-a'

63 slovanští „diležti' způsob a účast“
opakování slov, otázky k sobě, naléhání, odpovědi k sobě, soustředění
dat-estic, interjece
věnu se sebe, ale i přeladem z j-a' slovan. (viz rus. přel. Babič, který by dodal věnu)
„Každý příklad z j-a' přibuzenosti má jít s věnu originalem ve slově i ve
vaché“

MORÁVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

H2

Hlasů - zářivost j-a

"stavi' ofoborované' části a lábly se vyličují' a uakrazují' novými"
"němí nější' je živa' ústa' rěc, vědmi' tendence"
"kltávi' drah' země a vody"

HZ 18

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - zdroje vyvoji spis. cestiny

„Spis. jaz. & kazdi' doh. seaji miže hlavni droptu slovenem:
ke starin' fivemosti a z ja zivelo, uliveme ho, jkuzto se v ces.
narodē fosud miže rozumeti ustus rēc lidu vevrovdeho“

HZ 30

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavina - Zlata cistina od zajadu

- 30 "jazý z čes. od severozápadu bledne, chradne a desní na pleti"
"čím dále na východ, tím firvalnější a zvučnější řeč"
"at se již čes. frizfirobuje slovenština"
"Zajisté prospěje stroumu spis. j. a usazením trochu daleko do zuehrate
půdy západem, bude-li se na horách obsypati tučnou hlínou a
na větších sklopati bujinnými pouly z východu, aby se mu
zavadlemu dodávalo čisté vzduš"
zachovalejší hrady Morav. a sloven. HZ 30

- 57 "Co vzniklo a vzniklo z j. a samoty, hba' plus vzduš a života.
Čes. jaz. jest ze všech slov. nevíce ydau čes. usaz; a měl by
se jí také brávití nevíce"

- 68 "Čech ponorčej, se ten stran do světa něm. zmočil se již více v cizí lazni,
a ze gla okelova, obuzil se také více."
HZ

Havička - zvučnost j-a

- VI „Zvučnost j-a zůstane vždy velkou jeho předností, klaritou svědčí o vlastní jímavosti a duchovní dovednosti národa.“
- VII na gramatiku by se mělo pozřít z hlediska hudebního
„zvučnost j-a měla poskytnouti věcnou ulehčivost
ale gramatické a brambor šibajší části > lahodnost < jazyka formičky“
- VIII „Správnost j-a i dále uade věc, jenže více faktů o jeho zvučnosti!“

H Z

27. Saaha po zvučnosti j-ové jest tak mocna, že páž, mají voliti mezi slovem správným a nesprávným, a mezi nesprávným, ale zvučným, raději sahá po tomto. Raději snese výjimku ba nesprávnost, jen at-
em libě. Křivě nepravdivosti a výjimky od pravidla umívají v každém j-ě hlavní svou funkci - ve zvučnosti.
28. „Raziti tvare ulehčivých po zvučnost“ nelze vají. (sať frazéz' vojdu
po zvučnost nelze dávat přednost tvárimu Erathym (mafi. od něj) . /

- 28 "nevlásti cizích slova na místo snad měně zvucného číselho"
 např. pár, špek
- 29 vliv německé jednozvučnosti "zvucnost vstupuje v čín. od zapadu
 v češtech jazyk zveřava' vychlepi'
- 32 "mluvnice jest nevolně vedlejší, užití i umělecká soustava zálohu
 jazykového" hledět k dobrému zvění jazyka
 "nepřede mluvnicí čín. jen se sněží z »labody« ja "
- 33 rezonance čín. je jen subjektivní (zaviněná spís-em)
 čín. nadřita souhlásková více nežli šly, číli jazyk evropský
- 34 "až bude správný jazyk jasně usaděn také v soumraku úst / a udeřen
 a všude jinde v horou, tříde sám sebou jemučit po jeho zvucnost"
- 41 "Výslovnost, přičasí i jen v ústech lidí, svědčí, že slůvka by slovnost zvucná
 byla nad mluvnicí správnost / lid: šly, sedy, dravášt, řadlec, pět
 Čes. výslovnost jest proti moravské vypráhla, dravá, ostrá"
 č. Goralka k omu x mor. Goralka, g omu
 št - štěti x štěst
 sel ze synem
 zhou, zhoril
 schou, schoril x
 lid. výslovnost zvucněji řbet, řmot

Hlavinka - zručnosť j-a

42 dáť živé reči více volnosti, usmlevení „dirigim pravopisem“

66 „Přesunouti... rukovnici trochu více na základy hudebního sluchu a vkusu, jak si toho v pravdě žádá sama, tímže i tam jí prospěti, tam by jinde nedostikla“
„Správná řeč spočívá z pravidla zvučná a hladká“

HZ

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hlavinka - stráža zručnosti v čes.

29 u, o, a → e, i duše
-ica, -ča, -da, -la, -ňa, -ňa, -ša, -ta, -za

fu' vliv němečiny (dle něm. souc. -e)

Čech nemní sbloudovat večera, Saša, Růža

Soukrom. skupiny - dříve se samohl. a folohl. - "nyňi' brčič' chumruou,
stromou rozsochatou"

mor. četana' x čes. četání, jak na zavolanou x č. na zavolání

brejčovina x brejčovník // brejčovník

30

subst. -l hrad → stroj, hotel, fofel, čmel (v Č.)

masť → fem: soufel, vřec, ocel, salaš, sřek, krameříž, zancelar

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MUZEUUM

HZ

Citát

Hnevšovský

vytknutí refunkce
mls stylu
odbor. x umet.

Když se obrali jeho [spisem Počátkové česko-
básmnictví] kritickým rozumem flegde,
naleznou se, že ten bezgumenec [autor
Počátku] již proti pravým pravidlům
slohu pochybil; když jeduage o prozody:
fiedmetu, an mudrčekého wděláníj potre-
buje, na křídlech básnictvíj se vznášej,
w hláholněm a klusavém slohu po vad-

vědomí slove' difференциа n. 1820
Huevlový

„ten bezjmenec [anonymní autor Pořádku] již
jisti prvím frandlím slohu jedy byl; Edyž
jednaje o prozodi: : předmetu, an mudočelst
vrdělati jchřebuje, na čidlech básnictví se
vzdášeji, v alaboluém a elusane'm slohu fo
naduostre' vjrosti se skani.“

J. Huevlový, Slouhy o čidělu básnictví,
Praha 1820, 6

Hodura - brunicství po '18

"Je sice pravda, že poválečná vlna vlasteneckého přičinění 4. 1918 je ve brunicství v nové formě ale jeho úroveň byla přece jen mnohem vyšší než úroveň brunicství v letech osmdesátých, a i to jisté bylo zásluhou velkého vědeckého díla Jana Gebauera."

Hodury NR 40 194

Jan Gebauer a český spisový jazyk
MUSEUM

Hodura - germanisany

"Nynější fraxe j-ové kritizují, stojí tak asi uprostřed
mezi kritikou let osmdesátých, kde se věřil germanismům
v zásadě, třeba nejnahodilejší, shodě s věroci, a
a mezi názorem lingvistů okolo 4. 1900, kdy si kritika
germanismů vůbec nevšimla."

Hodura NR 74 785

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hofmannsthal, Hugo v. — moderní filologové

ověřeno

"Moderní filolog je člověk, který z povolání řeší
svůj jazyk tak, jako by byl umělec."

cit. podle NÚČ 6, 123

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hora, J. — maktřina

Je pro básně zhlédne, aby chválil a doporučoval
svou maktřinu tom druhým. Je plus jedinejím nástro-
jem, ovšem, ab je víc: je jeho jedinejím cílem.
Dědych uměl tou ústavu jinou než, mohl byh
stale psát tou jedinejím, protože jedinejím sborn
těto věci k vůči duchem, v němž jsem se zrodil,
s umějí jsem se psát u maktřině mi šuměl nepřu
dovoz, vybití i svět

MORAVSKÉ
ZEŇSKÉ
MUZEUM

Horálek, K. - buničstvo

"Prošel-li čtenář (a ovšem také kritič) buničskou stránkou
a fujal-li její zásady, bude mít docela jiné mínění
pro rozlišování stylistického postupu a "chyb" než
čtenář (či kritič) odhovorující / názorem, že pažrové-
mu vývoji jazyka je třeba přoučkat co největší možnost."

K metodice stylistického rozboru

NR 39/54/152-3

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Horáček -
Safarik a styl

„V pojímání jednoduchých slovních jazyků (podle
jeho terminologie **nahází**) omezil se Šafarik na
zřetel většinou uvnitř náru (klasického a
tranzitního), ačkoliv v duchu romantických filosofů
jazyka hledal důraz i na zvláštnosti stylistické -
- to vyplývá jasně z jeho pojetí, že v jazyce se
obrazí duch národa, jeho kulturní svébytnost

Horáček, Tři drobné příspěvky, 249

Horatius - úzus

Ep. ad Pis., verš 60-72

viz Bačlovský, Nové výzkumy ..., 1885, 4

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houba, Bohuřav - bruničtvi

"Vzniklť jasně názor „bruničtvi“, Eberť budť hájili
křesťanské nepřátelství a na těch základech
šili nové nepřátelství, a nebo přebudovali
a opravovali s mým vše, co jejich j-ovému
citu třeba se zdálo, nelabodilo; všude
videti stopy germánství, i tam, kde
jde o pouhé překlady jednoduchých slov, ...
jazykově a tvorbě nových slov

MORAVSKÉ
ZEŇSKÉ
MUZEUM
NÚC 10, 1937, 17

Houba, B. — čistota j-a

"Státní samostatnost se odráží ve státní věci
jako v zrcadle, a je-li to čisté, jest čistý celý
obraz. O čistotě čes. j-a v jeho vodorovném
vývoji nelze pochybovati; bylť vyfotován ze
zdravé lidové půdy nepřelidni našimi umělci,
ale jest nutné báziti ho před švédci a
je to tomu nutno, poněvadž vývoj živého
j-a se stále stříhá nové jazykové
se umozí a sňatkem čistě jazyka se nedo-
stává právě u lidí, jejichž povolání je slovo
čestí a ferem.
y-ov'cit a tvorění nových slov,
NÚC 10, '31, 18

Houba - germanismus

"Nejvíce floule jí u nás rozseto germanismus, jímž zvláště
využívá příměsíček vědní. Křehkým uvažuje v bádání
domeček z pohybu práce ještě zůstane dosti tuhé práce, než
budou vypláceny nejrizikovější věci neždíny v našem vyjad-
rování. A práce ta snad bude nedomečná, co je přirozené
při společném i samostatném životě s jazykem, kulturně
vyspělým národem."

Houba NÚČ 4, 177
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houda - Germanismus

Užar tedy nejzpečlivěji rozermáme Germanismy? Ne jinak
než do rovnalou kvalitě svého ja a uenstalytu jeho
tribenim, zvláste cirkou dobrych spisovatelů a jero-
vanim ulow Lidouc'.

Houda Mlc 4, 225, 178

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houška, B. — chyby — plevel

" Cím ^{více a} častěji se plevel vytrháva', čím častěji se j-ové
chyby vytrhají, tím pevnější a jistější jsou obrožene
dobré rostliny, a podobně i čistá řeč a její
vývoj."

Oparuje se již mnoho?

Nič 9, 30, 87

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hauša, B. - kultura spis. j-a

„Jest v tom kus tragedie, že v době, kdy svobodou
jest národ, tehoz národa řeč, to jediné, čím
zůstal, volá o pomoc, touží po lásce svých dětí,
ale ruce jepiči, místo aby jim pravovaly cestu
pomocnou a radostně jim stály vstřím, ložímy
pau v Elu, nebo dokonce táhají do cesty Ekmeni.
Ale přes to přes se bláznive se k cíli. Jest
zájisté dnes již velký rozdíl mezi řísem
křádovalím dvojitým a vyvedlím.“

Nu 5, 26, 175

Houška, F. - „nehadrdivost termínů“

„... trapně se u nás dotýká bezvýznamnost užit. dobrých
odborních, kteří stále ještě žijí v mylném přesvědčení,
že jejich resp. věst. slova mají u nás právo se udržet,
jestliť je nelze nahraditi výstižně slovy, u nás
navrhovanými.“

ODB. ústřed. nazvosloví,
NÚČ 5, 145

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houdra - Jilč-Oberpfalcer - poevroštoradni' čestny

"... čestna se poevroštoruje. Poevroštoradni' jazyčn,
nejen našeho, vyběz i ostatních, děje se vlivem
kultury, neboť čím vyšší úroveň vzdělanosti,
tím více se národy sbližují! I do čes. j-
pronikají evropské kultury tím bojačji, čím si veřejn'
ma'ne účast v mezinárodním dění."

Snahy o správnost spis. čes. Mláč 11, '32, 67
a bříbení čes. řeči úřední
MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

Houska - přelisy! purismus

"malé ~~to~~ učedny, kter^é z přelisyho purismu
vidí vsude jen stáidla germanismu. Tak se stává,
že i v pouk^{ých} příkladech slov nebo řeči cití
germanismy, které tam ve skutečnosti ^{ani} nejsou, a d^ě
se jim vyhnují, právě se jich dopouštějí."

Houska Nuč 4, 178

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houska — univérzace (hl. skladání slov)

„Domnívá-li se někdo úplně, že háša rāci, nebo snad
jeu výhoda záleži' ve schopnosti slovnouti několik
přádstav v jedno slovo, podobá se kuchaři, který by
~~chtěl~~ z několika druhů jídla meremoci' chleba
svariti jídlo jedno s domnění, že pak bude
chutnati každému.“

[o slove stavolas = Baulas]

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Nič 10, 44

Houska, Bohumil - úřed.-cís.

Wzwa E uladylu :

" Svým vlivem a činností neustálejší při bití svou
svoú řeč úřední, říd'te její správný vývoj, podpo-
rujte její se všech stran a sčítejte jí svou činnostu
jednotu odznak, samostatnosti úřední -
zasloužene. "

Slovo E úřednickému dorostu,

MORAVSKÉ
NÚC 12, 33, 113-4
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houska, B. - úřed. čestina 31

"Mnoho se zlepšilo od převratu, a stoupeno tržbení
čestnáci úřední stále přibývá. Soudíme-li nyní
úřední řízení, s jinými, například s obchodním,
jazzové úřady rozdíl ve vývoji. Když úřední
čestina se zbavuje jazykové vlny německé,
ještě obchodní čestina stále je v její obléce."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houska NuC 10, 66

Houska, B. - úřední činnost - fonimena'

"Zvláště úřední činy, jež v kalouských úřadech
vypil po česku na to, co psal německy, chybují nyní
týž způsobem opacně. Uplí německy a psí česky.
Příčinou toho jest, že je navzdly dvojité práci a naučení
svládnosti německého slohu úředního, spleteného
v dlouhých souvětích.

Desatero NÚČ 2, '23, 17
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Střed - Germanismus

93

Čistěna více prosycena Germanismy než jiné slovan. jazyky
značně větší úloha něm. světa v dějinách české kultury

96

Čes. inteligence 19. st. Gla dvojjazyčn. X normalně učený u mladé generace 30 let
Fr. Bily (studoval na něm. gymn. v Mně.) X J. Haller (na folie s něm.)

97

folie znalosti německý je mozem' fofud s' v'flectum zdoma'cueni'
Fr. Vymazal: "Čiá melit se budeme učít německy, tiá více bude f'it'boat Germanismy

117

Hallerov program v'ny cování Germanismů je s'fektou terapií
cibá 2 J. Jakubce o s'rstu Germanismů s' tělem český
"herlo boje proti v'žití Germanismů nemže být vědecky odvoděn
Germanismy - odraz kult. minulosti (podobně souvislost čes. romantismu s něm.)

lífe se psala da' z č. do něm. než z č. do nys.
Büchler: hleboře' psas'nutí čes. něm. fraseologi' a sémant. slov
(Děje jazyka fol. 1925³, 283.)

těsne' přiměsiti čes. s' německé - fact' umola set let
čes. izdelaná v'stva odedávna zčásti dvojjazyčn.
ve v'ny cování Germanismů libovile
K Jak. v'p'it'ávka' germ. v čl. Hallerově "Obched. čin." (NR 14,
189-196)

R Jak - purismus

- 85 "Dějiny č. branců by zapíše' zaskuhovaly zvrubčes zfracovaní'
a lingvist. vřeladu"
omezení se na evropskú purismu součas., zvl. v NR
- 86 NR - jeden hrot branců, draly' proti běžnému brancu
žubaty' odkryval liboviti' starobranců. rozrazu a zarázi (čes' Evilllo v pod.)
- 92 shach z germanisami, z uvotvani, ze "zlytčnyh j-ovjeh utvari"
- 116 "pseudovědeckost metod a cílů ... přimo čarcho purismu"
"soufiračini' fraise" obna'sa' vorumu, neždy přimo foš'ozuyi stabilitu
fir. křei
- 120 č. purismus jatri' mezi actions calque'es "firjate' arce"
nem. vor (viz NR 1, 12, 14), Sfrachverein
- 122 "kzarche' j-ova' folitika"

R Jak SČJK

Hodura - Ertl

shrnutí myšlenek Ertlových Čarových uvaž o naší maticitvě
v NR 14, 30, 179 - 187

179 Ertlová důslednosti z NR
"ježdi kodifikace záhad, jimiž se viděla a vidí ocistna
fráze Naši' naši"

186 "frankav' a originalni" v. fokus o teorii j-ové' gramatiky."

187 Ertl se chystal k vydání prvního gram.-čestiny
"které v úmyslu shrnouti vnitřní jednotu české mluvnice,
všechny rejstříky NR a jazykové části úředních Pravidel
frankavitu a tvarosloví."

Hodura NR 14

Hodvra - do red. NR
40d. Slovník j-a des.

NR 16, 32

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hodura - Zubaty'

92 od 1920 byl skoro 11 let předchodem lexikograf. Esmise
Thesaurus

už možnost poznat folse' jítzanz v Kralovic
poznal jízpravní' práce k unichobřeknu Thesauru j-a lat.

Hodura NR 15

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Holčec, J. - o nerušené novotari

«šeredné a neohrabané novotari»

a na's se tato nova slova drži

nedbalost a častá i ukvapená nevědomost inteligence

směšná snaha ozdobovati své věci slovy neobvyčejnými v lidu

stah z Holecova čl. v Národních 2/7, č. 80

NR 1, 2/7, 155

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hoppe, V. - abecední písma fr. - čín. - j.

overiz

autorji požadují od filolog. křídla Čes. akademie

kat. list 27, 28/8

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hora - knihárni' nãc pãro nãc papãrovã!

"Uklãdã se u nãs často o knihárni' nãci pãro nãci
papãrovã a kãdã se pã, aly bãla filie ze zãsob nãci
knihovny. Ano, ale vãrnu' se kãdã pã tou na vydi
kãdã uãit pãzãkou cãstnu, cãstnu z bohãtãho velkãnãstã,
jã si vytvãrã rãchãpã hodnãstã, kãdã nãc hodnãstã
duchovni'." "

MRÁVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Sãmã a materiãl pãzã
Nã 22, 38, 162

Hora — svobodně vyplněná a pře

„... dobře čerz ulevit znamena' předevšim
svobodně čerz vyplnit“

Báseň v mekdy' jez, NR 22,
38, 166

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hora - zapuzovaná slova

„Slova, která se nesměla uřídit v lince před válkou, jsou dnes
až do zpitoměni normarována v moderní literatuře a vědě
v tom nevidí uloupy. Za čas forbudou ta slova své svělosti,
zřetnou, strati své, provozači frizond a setrdme se s uimi
uvzua' zase jen v slovnících, které jsou veličmi libitooy,
Sde spi ovšem ~~uvzua' zase jen~~ vedle zřetně a kromocnyh.

A o hč se bude bojovat dál, jako o bochno
na světě. A bude to docela dobré.“

J. Hora Českoslovo 17/1 '32

cit. podle NR 16 57

Horačič, P. st. - purismus obrozen

161

„... obrozená česká národní buditelka
vyhledala zvláště svou oči. Práci, to jest
co možno nahrazovat cizí ušlechtilé
slova a výrazy novými slovy českými,“
pobíralo i později

„uvodily cizí jazyk ve směru tomu
předčil mnozí z nás kult. národní,
jako zejména Němci, Poláci, Rusi aj.“
tož na's předstihl. věci (auto, telefon, radio, telegraf,
telegram, advokát, atc.)
nahradit slova 'nacionální', nacionalismus
místo lamara'd čes. druh

162

NR 23 1939

Horáček, Cyril — cizí slova

„Uživati viziti slov tam, kde máme jižná slova
vlastní, jest ledabylost, nedbalost a nevědomost
jehožto.“

cit. Nuč 3, 13

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Horálek - varianty

"Oblast sociálně normovaných variant (jsou varianty celospolečenské i skupinové, např. dětské, ženské, starobné aj.) je obklopuje oblast variant individuálních. Úroveň individuální v oblasti společenských promluv tvoří okrajovou oblast, to co je v promluvách podstatného, je dáno normami pro používání prostředků s funkcí platnosti."

Jazyk jako systém a norma, NR II,
1972, s. 68

Houska, B. - broušení

„Úsolec uanké listu [Núč] jest očista a frubeni
uani úrodni rěči, uisoli ual, tať zvané „broušení“
dozdil fi v tom, že očistujeme úrodni čistinu ost
nesprávných významů a rěči, jímž jest úrodni rěč
hlavně vlovem německého úřadování, poměsání a
přiblížení, nahrazující nesprávné významy a rěči
správnými, podle ustálených pravidel tubnicůž;
Sdělto broušení znamená spíš nábití a tvorbou
světlí úrodě nebo zmeňování významů a rěči.
Umobdy je draborem cenějsí v provádění svého frasu,
uisti spátie vy broušení, uisti přebroušení.“
Núč 3, 36

Houska, B. — Brusici

„... nebezpečí jsou i přemístění Brusici« české věci,
snad i nebezpečnější, než nedbalci; neboť nezkušený
nedovede jich rozlišovati od opravdových autorit.
vůle si kol. NR

Desatera MČ 2, 23, 18

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houša, Bohumil - Brusičstvi
[za Nüč]

"... jine vrbolmi adfirci joveho Brusičstvi než jove
kaostalosti, favevadž tato jeho vylečitelud a obyčejne
nezaviněva, Eděsto » Brusičstvi« je vlastně parýs,
druh vášně, boule se jen za chybami i tam,
Edě nepou."

"Brusičstvi svadě ^{MATEJŠE} tab ev. » fribrouvadni«
a » Brusič« zamitaj ^{ZEMSKÝ} čisto slova a kcein' uflue
spárua, ochuzupice ^{MUZEUM} fal ně i o muohé j'ove
čvoosty."

Nüč 4, 25, 1

Houba, B. - bravištor [Núč]

"Tribem^u říci, ž^už my se zabýváme, má^u ráž práce společ-
ne. Nemí to hudožství příměstského bravištor, u^žž
jeu v^ustřední p^ude č^už se v^ustřední č^už č^už.
J^u a za dlouhá^u léta^u jeho^u z^ublacování^u normall^u tak,
že^u již^u i^u č^užemy^u naš^u říci^u obrazoval. To u^žž má^u
na^u myš^ul^uti^u t^už, č^už se^u bo^už^u vý^uš^uš^uho^u oč^uist^uřování^u
č^už^u a u^žž^u nez^utrá^uce^u dobře^u myš^ul^uti."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Núč 2, 23, 49

Houska - Cassiova satira ve Voudrově 9/8 223

"satira je vlastně neobyčejnou chvalbou našíh suale pro ocistiti
a frubem' deske' hoci' u'ředni', ..."

"u'ředni', kter' se nemohou shale jisti odtrhnouti od svých
starorabourz'ih vzorů, od simli' ofeli chanzel, maxasemena
germanismy prolezlyh, mohou se komičně farto veršně upovr-
něni, vzpamatorati a včas jisti » přecellati « A přecellati
jest snadně, neboť tu již stojí u'badit, křepci' simli' čistobev-
ného chovu doma'cikh (abychom se vyjadřili podle Cassia).
satira Cassiova ... fomata se s' u'ředni' stave, byrokraticke' přem-
nit' a dožadati jho slaběi nemožnost v demokracickem
u'řadovani', stavce chroust' hodu vedle křepel' s' emida.

S. Houska NČ 2, 747

parafraze
k Cassiovi

MURÁŘSKÝ
KEMEL
MUZEUM

Houska, B. — cizí slova v úřed. slohu

„Když nelze se vyhnouti cizímu slovu, buď že je již vžitě a má své domovské právo u náš, nebo že by jinak vyjádření vyžadovalo opisů na újmu stručnosti. Užívá-li se však cizích slov, má být jasno, že se tak stalo výjimečně.“

Desaters N.č. 2, 23, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

oh [an. Boh. Houska] - ministerstvo var. obrany

51 9. oddělení (návrstovne) vjchov. odborů MNO
prohází návrhy pro Věstník MNO (po shodě s právními
a odbor. návrstovni)

52 podobné oddělení zříditi i v ministerstvu železnic
"Oba resorty by byly přirovnány domovním úřadům
a germanistice jim prováděla do všech svých oddělení
věci"

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Nič 3, 24

Houba, Boh. — Nuč

77

"Upozornění a opravy, jež vydáváme v Nuč, vedějí se ocl ocl,
nikdy jsou fektivě poroumavaly, foelle vědecky, del uajjed
něpřich poujeř malců, starych i uovjeř ...

78

"... [přezpyt] je podroben různým vlovům i změnám, jezo
vdechno živouci, tudíž nesmíme se diviti, že některé výrazy
a vyjádření zavodňají frictum s různými názory, avo i se
spojem, a že mnohá chyba vytknuta, objeví se fo poroumání
s jiného hlediska nicotna."

"V tom právě hledáme našu autoritu našeho časopisu, že nelží
uměnět na věm, co není vědecky naprosto dokazáno, a že
poučije, sáme s ochotou poučeni frictim, ojet jen v časem všeobec-
něm."

"Kde se ~~uvede~~ náhledy můžeme, jest nám poroumájiči autoritou
redace Naše řeči, ..."

Nuč 2, 23, 78

Houba, Bohumil — očista ja

„Když do srdce každého duševního pracovníka čs.
vstoupí zálibe jidra každé z lidí, která dala
našemu národu svobodu, samostatný život,
a teď rozvíjí opravdové pochopení pravdy,
že kulturní vysočina národa je jednoblovcí
jeví se v jeho čistotě jove.“
Jde nám tedy o čistotu MORAVSKÉ
kolonárist, která znamená ZEMSKÉ NÚC 4, 25, 1
lidu, čistěni vlozy napravení“
MUZEUM

H[oursa], B[h]] - odevy na Nuč

177 "na této cestě nerostou však máše a hebre' suchy,
ale zato je nam' koprost trní a klozi'."

Kopřivatel' Nuč

- 1) "úředníci obklopeni citu j-oveho" "řemeslné
nazírání"
- 2) "úředníci, jiná náš' časopis, obecné řízení
→ neimprouje"

úředník, doba úředí, foučnje jiné, solce dovně
nebo v' byst'

"přibývá nám kopce nových přátel"

178

"snahy po nové očiště jím přirozenými prostředky
léč' našich státních vyboje, a citá', nezdravená Nuč jest
podniknutou zdraví katoda"

Nuč 3

Houška, Bohumil - přírodní vrboucí v Nuč

[odpověď na vzkaz Oberpfälzerovi]

... s tím nápisem vrboucímu to není tak zlé, považuje
se může být jen rozpor mezi skutečnými j-ovými
autoritami dle starší a nové (Bartos, Gebauer,
Maticův Brus, Ertl, Zubaty, Zedel).

Houška, O vrboucí Nuč 2, 23, 109

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Houska - úřední činnost '23

„Výchova našich škol vede již k tomu, aby si každý
vážil své rodové učiny a vedle toho jest již přirozenou
práve inteligence, aby každý úředník psal vzorné věci úřední,
neboť úřední věc jest nástrojem úřednické povahy.
Řemeslník, který užívá starodávných nebo nevhodných
nástrojů, vyrobí věc nevhodnou a neupotřebitelnou.
A čím potřebuje řemeslník aby nebyl obstarán, ale i vyvíjel
ve své oboru, toho potřebuje i každý jiný člověk, pracovník
dělník. Ještě tedy důležitější pracovníci čs. křesťanskou
úřední věc, získávají tím dohodaly nástroj, který jejich
dělní práci dodává skutečné ceny.“
„Vlivem německých zvyků si čes. úřady byrokratickému přemnictví
a odrahoustění nemí věde také potřebné, jako právě v našem
úřednickém přemnictví.“ B. Houska, Pro naši úřední činnost NČ 2, 23, '23

Houera - uerajem o j-ove' vzdelavani'
u svet. urodnicu

"Zolastu, pramo prestubodna' domy' sloost uadepkava'
unobclau, ze staci' to, co z detiny fid' zna', ba ze
zna' vsechno - se byval a pi' dohouce velmi dobruju
cistinu a zapomina', ze ziva' nec' na' facke'
svoj' vzvoj. "

MORAVSKÉ
CENY 9 pr. 1881
ZEMSKÉ
MUZEUM
Mlč 2, 23, 177

Houska - úřední činnost

65 "Kráse spisy úřední bývaly v době cíle samostatnosti
vzorem činnosti soudobé a tyto úkol přejala nyní naše
úřady. Činnost jejich má být vzorná, feťivá, má z ní
vyplývati cela radost a láska a nové nalže svobode,
která více jsté, má usnadňovati nám velké té doby,
v nichž nám jsté dopřáno žiti."

66 "... velké pokračovati sťručně z jasným nalauřely, vybit
jsté třeba mítiti se do dob cíle samostatnosti a
stvořiti znova dále v duchu novodobém."

Život lidu jsté jeho vše
MÚC 3, 224

H[ouška], B[ol.] - úřední oběma

„Naše republika jest sice ještě mladá státní, ale z jejího úřadu
vycházejí mnohé výnosy, jižs určitá vprávní zkonstruovanou
byrokratickou formou a ztěžalými výrazy, jako by se rodily pod
poručením nejvyššího »arcivévody« v dobách Marie Terezie.
A jáce víme, že touto chybou účelovostí, jím obdarováni
na umore přirodníci mládež, odchovaní cizími škol, od
nichž lze očekávati francouzský vliv. To převraty byla omluva,
že se jde ještě v duchu nějaké věci, proto, že je třeba na rybné
světla dati z nevědomy. Vždyť, jaké školy omluvu, že se
služební výraz, a fraze také tvoří. Ano, tvořila se - a
stovili namum křídlními se štít, že věci nad poprvé vborfem
chaosom zvěřezili, tím větší údiv vzbuzuje důvěrní ochablost, která se
jeví v písemných pracích úředních doby soustřednosti (consolidace)
Jana, zvala se jako »ekonomické kooperativní«
Nič 2, 23, 69

Houska, B. - úředníci - jejich jazyk

"Jádro čes. inteligence jsou úředníci republiky. Z toho jádra
vzniká strana, z jejího ovoce duševně živí národ. Od učitelů
obecných škol počínaje až do ministrů, vrcholní zaměstnanci,
státní mají stejnou povinnost & svého národa, povinnost,
jiz Jungmann vyřekl v svých zápisích slovy: jazyk jest pala-
dium národnosti. Edo kusej jej, ten mu podporu bytosti jeho
bere. Neumíme tedy pokřiviti na úředníky, jímž je třeba
úřední řeči lhostejně, shovívavě; uбоť velika' naše doba
jest usměrcována svou nepřehlédlnou nároko buditele jazykového,
Y. Jungmanna ...
"národ, jímž došel po tisícileté pouti ke své samostatnosti, může si
zjednati v jiných národech svěřenost kaci, v níž jsou křížem jeho
& sdyž dovede vřidnouti svěřenost kaci, v níž jsou křížem jeho
brudy. Proto naše řeč úřední musí se státi vzorem správné občanské
7.

Houba, B. - osob. vyprávění v úst. okruž. zpěvu

158 „Dnes umíme s folišemku říci, že se nepřítomou říci' suází' vyprávě-
vatí jen neupravitelu' nedbalci, nebo směšan' nadletci, ...
jsou na omyle ti, kteří' svou z našich folyjnů naprosty' zálež
vyprávěvatí říci' nepřítomou ...

159 „nelze se vždy vyhnouti říci' nepřítomé, ...
Řeč přitvá' je vždy jasna, řeč nepřítomá' jen nevědy, a tu ještě
musíme uvážovati, je-li v duchu čestného zájmu na místě.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

MLC 2, 723, 158-9

Čestna se nemůže stát j-em vědy
Hrabů - odumřelou Čestný

"Z... názoru, že se čestna nemůže stát jazykem
narovně poezie a vědy, rozšla později šlefu další:
Dobrový se domnívá, že se filozofie v delamost'
(tať j-á bude filozof mezi Čechy čtenářstva
narovně poezie a vědy literatury) čestna
bude zřícet své lidové publikum a tak fortuna
odumřít i pro ovny fundce stně v době Dobrových
planta.

Hrabů, Josef Dobrový a Sulturum dedictus,
Josef Dobrový 1753-1953, 53, 348-9

Habáček Josef - promluva

3 "Promluva je jediná věci tvořená jednotou
autorových subjektu, obsahu a dominantní
fundace"

→ edičt. autorství

"projevy na jedno téma"

terminy: komunikační text: jazykový projev (rozdíly!)
"promluva je pouze jeden druh komunikace"

Promluva, NR 86, 2003,

##

Hruška - vývoj jazyka

- 5 dvoji síla : zachovávaní a převratná
" zápas tradice s životem, převládající s sebou nutně forměny
podle fyziologické a psychologické formy jednotlivců a životních
form "
- 6 " V moderních j-ích představuje nám jazyk literární sílu uchovávaní,
tradici, jeho váha, význam a vážnost působí na náč občnou,
sílu převratnou, zničujícího plánu "
- literární jazyk se nemí uzavřít před náč občnou, ^{KK} náč to demitko
životu v městech "
- 7 od aristokratického & demokratického (hl. v 18., mohutně v 19. a 20. st.)
" skutečnost, že hantýřka ulic a Eastonův vnitřní význam do občné ulivy "
viz Doumic o franc. divok. jazyce (1897)

HOP

Hruška - demokracizace křesťanství a křesťanství

9 "čestně se snažíme" její uměl. úroveň "flať i o j-u"
nemáme se vrátit do tzv. zablácení "všechny obkroubenosti; gnostiky
a nevědomosti nejvyššího a nejpočetnějšího vrstev národa"

HDP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška - učili' o správnost' j-a

20

učili' umavní

„požadavek hlubšího vzdělání, požadavek umavní a estetický“

„součástka vědění, určitého stupně vyslovenosti“, ale jde tu o více:

o zřízení umavní hodnoty, o vyjádření opravdovosti, jevních charakterů

21

základ Husův komolení j-a je projevem úvodu umavního

22

Čerchův bratr, Blahoslav

ryzost a učební, art. částiny v Kral. Bibli.

23

humanitní ideje konce 18. a 19. stol.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

HOP

Hruška - hantýřka

8 okrádá se do l-ry nejen podle vzoru západ. l-r (hl. franc.) a demotivací
našeho říčními
hojva příměs cizí, evl. germanismy, proto čes. argot stojí 'fod argot a slangy
jazyka j-u
u nás více ledalylosti při jazyce užití

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška - proti dialektismům

- 9 "křešvarování" je zavádění ke "kředo"
"slova nebo vazby, srozumitelné a běžné jen v malé části národa,
do něho nepatří"
10 jednotnost je - a [redacted]
občas používání jednoty na Mor., moravismu Barbise
odloučení slova

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška — o purismu

12 "ocistne" snahy našich nadšenců zacházely někdy příliš daleko"
 "někdy více dobře vůle a lásky nežli zudlosti j-oví"
 v 80. letech nearde proti purismu, v jádře zdravá
 opření o "nezávislou kulturní lidovost", hist.-bádařin' Job. a
 satiry Sv. Čecha na Brunce j-ovo snahy
 záporný jev: stále větší neudržovanost v j-u spis. a obic.
 nevědomost, pohrdlost a ledabyllost"
 neudržovanost vlivem franc.: romantika, symbolistka, dekadenti
 naše bra cizpa v 2. pol. 19. st. z l-ry franc.

13

MURAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

HOP

Kruška — purismus v němčině

18 očista od 70. let (vítězství u Sedanu)

1874 zásluhou general. postovního Dr.-r. Stephana první výnos proti cizím

živlům v postovním j-e (nahrazení asi 60 cizích slov)

1875 nový výnos — na 700 cizích výrazů (rozděl sám ho ríš. Sanktoze)

1891 druhá drak

Průšské zákonodárství

1885 brunšvický prof. Hermann Riegel založil Kober. něm. spolek jazyk. učel: očista němčin

19 knačká publ. Diktumst Spolku, zejm. velký slovník nahrazení cizími slovy od vypuknutí svět. války excesy při němčinování cizích slov

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

HOP

Hruška - suahy o ocistě j-a

19 MB, jednotkovi
fies nepřiznání vlády
Jednota sv. Cěcha, čas. NR
(Věstník)

24 odvažovat se a odvážet, nejen záležitost intelektuální, ale i
mravní

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška — Sadou' Čertiny

- 17 " u nás se obrašá' samým zakladem j'a, jeho vnitřním uspořádáním,
křeší' se proti samotnému duchu ocs. vyznávání
" nám je třeba si uchováti ryze a neformálně uakřstiny než bémáem,
Francouzům a Angličanům "
" příliš jsme již otupeli pro světanost a fírval kareho jazyka "

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška - výtah spisů

15 nevázanost 2 j-u

preložování textu církevního

16 příklady boží slova: angl. historik E. A. Freeman (+1892)

amer. básník W. C. Bryant (+1878)

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

J. O. Huška - nížeá kultura j-a u žcu

221 jiedu. 17/3 197 v Jednotě Sv. Cícha (viz Statuty domov 117)
zuešvarování čestiny v domácnostech (kuchně, úbrosje, zarrkem bytovic, uč. práce)

222 úloha žny při jász výlově: vstěpuje dítěti materi. jász
jáz před stolltím stěžnosti na čer. našich domácnosti - nedostatky domov trvají
nesprávnosti, cizoty

uohledí-li žena správnosti j-a, propovuje tím nedostatky opravdnosti; svědo-
uitosti i v žnu

hauč, rka domácnosti, haučrka učivní, student, sportovní
joklka žcu naši vzdělání společnosti - záležitosti umavní (vlasti) u žcu

žena má lávat pílelad detem
oprat se o vlast nezlažení at jász (arjou na vevlově a v menších místech)

223 jrozovat nezlaženou uluvu náčle židu

číst spisý věrovane očisté j-a
učení čerim j-ám spojib s vstěbovaním valentiny
učit se žic čestiny uč. němčinu

ženi doby, ž spis-ú a píaladi
nevstěbovat předudž o j-u čer. a písemnictví (fojala Jednoty Sv. Cícha
v Praze)

pílelad úloh žcu ve franc. k. 17 st.
jisti úpaleku francouziny (nábož. války 16. st., vliv ital. a špan., emigrace, ...)

Hruška - latinisem

11 humanismus - "kladné působení"
ale "zrušoval ve svých vybitcích národních"
viz Čes. spis-e 16. a 17. st. - bojné latinisem

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Kruška - vliv učení

71 v době národ. úpadku obrozují samo bytí český

12 od 15. st. snahy zastavit zájem český, velké zásluby buditelů

14 cestování do vnitř. země

Zhoubný vliv lidu - hl. na lidi s malou škol. vzdělaností
dráhy, fošky, dráha, bandovníci, obchod, vojenská, námořnická, frimpyl,
stavitelství

fraladání, nové vjezy se dosud neví

15 skutečné fralady: cizí fralady, cizí vliv, ne fraladání

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

HOP

Kruška - angl. jazyk

13 vliv anglicky na evrop. j-ky a také na naš
jazyk (funkcionistická úroveň)

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hruška - galicizmy

13 s literárními prvky franc. - i j-ové prvky franc.
hl. od fol. 19. st.

15 s řadou překladů: cizí prvky, cizí vlny ve fraseologii

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Štuka - o Komeurdeku

23 u Komeurdeku a s ^{sourodých} ~~se~~ spís-í se zda', že nedbají čistoty jave' (mnoho latin. a něm. slov)
^{latin. vazby}
ale to gta tendence dobová, "vydarovací jazyka"

HOP

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hrušák, J. O. - spisovatel

„Zdá se, jako by český spisovatel si u sebe domoval
svého vzneseného poslání; své odpovědnosti před
sebou a před národem... Zřejmě, že právě
je zrcadlem duch a mysl; výrazem osobitosti
spisovatelovy“

Česká kniha budiz česká práva, Liter. Rozhl.,
svět. 27

MORAUSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Flav. LRSJ 7

Hujer, O. — Hlavinka (Povaha čerha v keci)

... knižka tato je ve svém jádře, rázu bruničretu "
" aby hlouběji byly vloženy příčiny jazykové —
" li padru "

LF 44, 17, 362

= Příspě 220
u 7

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hus - Sažem' Cestiny

overit

"A što by uohl vse vypraviti, co su' noc' cirku' jz
zmetli? tak ze' edy' prav' Cech' slysi', ani tak
ulewie, nerozumie jim, co ulewie."

vyd. Ebenovo T 134
-1

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hus nářečí

„Aby sloz' budeš čísti, rozumel me' čede' řeči;
něz, žet' jsem psal tak, paroz' obyčejně mluvím;
neb v jednom bráji čede' jinaz' mluvie a v ji-
nem jinaz'. U příkladě ja' jidi nizadny' nevdě
a jini' kleraji' řadny' nevdě... ja' diem bychmel
byli dobrí a jini' bychom byli dobrí. A jest
jiných drabně proměn.“

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MUSEUM

cit. podle Daněš: Kolem je vlastně
částin 2. In: Čestina... '96, 111-2

Hus - obrana j-a cís.

"Tare' mají se [eměta, fámí, rybíří, vladýkove, měšťané]
postavití, aby cěra' něč uelýmula; pojme-li Cech' kěm-
lyni, aby děti ihned se cěry učily a nedvojily řeči,
neb řeči dvojem' jest hohové zavideňi, rozorženi, popr-
zeni a svat' Protož sv. pameťi Karel císař, král cěry,
frí šasal jest byl Prášanem, aby své děti cěry učiti,
a na radněm' domu, jemuš němeč' s' r'ají, Rothaus,
aby cěry uelivili a zalovali. A verně, jaro⁽ⁿ⁾ Neemiaš,
slyšav, ano děti⁽ⁿ⁾ z'itovské uelivie odpoly⁽ⁿ⁾ a z'atsy, a
nemějí z'idovské a proto je uršral a bil: jez' hodni by
byli uršramit⁽ⁿ⁾ Prášaně a jini Cěhové, j'ous uelivie odpoly⁽ⁿ⁾
cěry a odpoly⁽ⁿ⁾ němečy, n'rajíc: tobolra za toliot'raj, ličo
za tyro, hantukh za ubrusec, šorc za rásbernu, emedlič

klenčí za křivožer, panciér za kumér
 za síšer, manthl' za plášer, A kdo by mohl vše vyprávět,
 jak církou řeč již kvašl? Takže edy praví Čech slyší,
 ani tak uluví, nerozumí jim, co uluví; a odtud
 pochází hněv, závist, rozbroj, svárove' a čere' fotužení.
 Vyklad desatera Božího při kázaní

[NR 30, 136]

MORAVSKÉ
 ZEMSKÉ
 MUZEUM
 † kůst) za kůst, uatavel, uatavale za kůstici,
 maškauš za muškauš, krefy za chody, mentl's
 za plášer, kaus Euecht za domovní, pacholeš, forman
 za vozataj. A kdo by to mohl vše vyprávět, jak praví
 řeč církou kvašl; takže edy praví Čech slyší, ani tak uluví,
 nerozumí jim, co uluví " Čirlyvoj 31
 19krát Hist 76

223

latinskými učenci)

Sádky (zejm. manželka z Rambouilletu)

J. O. Husáka, Církva zena a nade uakřivka,
(zřetel) NR^L 1, 17, 229 - 3

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Hýbl - adresáti
Čarofný obvez. ps. mízní' skup. Čtenářů

Hýbl (podle Rozmanitosti R, 1822) uvedl u
~~na zač. strany obálky~~
úvodem obálky "na rozličné věci Čtenářů"
aby "za těchto časův ponechání ufořipil. bym' nematem
již více toho tesklivého obličím' se zapobídi'. nebo vez.
k'm, to spíš tento již mnoho svazků zkrát, výt
opět uvolně dílů Hlavatela, jocular k'ioč, Dobrušar a
jine' vyborné spisy včelářské, přičz obsah patrně pro
vzbraněpi' Čtenářů vřáku jest." Hýbl myslil ve
hel. Čtenář
Cit podle Svob Souv 75

Citát

Hyna

nerozpracovanost čestiny
ve filosofickém stylu

Uvedeným potud překážkám budíž: naše
řec přičena, ana w libomudrckém okresu
nemí posud dosti četování, a spisu takých
jsemelo na světlo vychází.

Hyna Duderovi 1841 10

MORAVSKÉ
ZEŇSKÉ
MUZEUM

^{Hýsek}
Česka literární kritika za obroz.

„O čisté kritice nebo vobrozenské literaturě
až do Jungmannova dobrě mluvíti. Mladí spisovatelé,
kteří se odchýlili svůj talent a lásku k Emce
nekovati českému písemnictví, neměli mezi sebou
nikoho, jenž stojí na vší době, byl by měl
učený, bojesný, ideál a ujasněná dostatek kritického
důmyslu, jim sloužící a vidcem.“

Hýsek, Jungmannova kniha kritická,
LF 41, 14, 230

Hýsel, M. - salóuní ulawa

208 „... Entoch' odporce [Tylow] mišonec v slovech svého
Lauraca podporoval konverzací drama francouzské, šine se
mu krome jiných vlastností zdalo vhodné vhodným, aby při
vzniku naší národní společnosti formálně vytvořit dosud
neexistující salóuní ulawu. Měsícem svým však opřidívali,
nové slavné představení navázalo na ně svým. Hovorou románů-
vou a dramatičnou, a tato tendence se s obnovou foliá. života
projavila i v hudebním umění tehdejších vědců a v dávných
novinářských; štaci však na vznošné vybrání sloh K. Světlí
a na jistou ulawu nejistě sněpých mladých dramatiků
E. Bostěcha nebo F. V. Jiráčka, na starých patos pomlu
Siegrových nebo Gledowich, nebo na umělcům záležen
ve franc. termínech, jak bylo patrné, jás vliv žive' uči' /

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

209

Údaje byl paralysován a předváděn touto skutečností
tendenci,

NR 19

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Ch

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM -

Charvat - Voudraček - Arnold Jirásek
- počítováni' Cesar. term.

Charvat: raději term. mezi národ.

Voudraček: v odb. textech jen mesivár.

Jirásek: účast ~~průhledu~~
některých čes. termínů se užívá, jiné "zůstávají"
jen na papíře

auteta Národ. listu, příl. č. 352 ²⁵/12 40

ZEMSKÉ NR 30, 36

ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - dramata

"hlédáme jövy, Ebrí pou společně všem uživatelím
mlávené čestiny na celém úrodném území -
a hlédáme jö předstítu mezi jöy Slatceburgem."

Nový o čestiny, 1968, 10

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - příklad obřadové prázdny, proudu
obřadové

Kuřta o cestě, 74, 230

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - fraze

"Fraze se siri narazlive proto, ze je sdyte casto
přítomna v ústha propobech a vždy ochotně nahra-
di vyjádření, které bychom musili tvrdit s uvažova-
ním pozitivně edotři své duševní capacity. Uvolní
tedy vzniknout jako tváří j-ov' farti, ale ten
se včasem obrel, ztratil svou aktualizaci funkcí
a obrah."

MORAVSKÉ
KUNSTNÍ A ODBORNÉ, 174, 222
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek — jazyk a společnost

"Jazyk je svázán se společností, avšak tato
vazba má také přívodní, že ucelně snadno
objevit přímou závislost jazykové změny na
sociální drabělosti."

Chloupek, Karel o čtení,
1974, 93

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - jazyková norma
„Věřnost se často mylí s tou, že považuje jazykovedu
za nauku normující, to jest předpisující, doporučující
nebo zakazující. K této úloze jazykoveda sice plnět může,
avšak až na základě jistého dohledného postupu
a s přihlednutím k závazným činům mimo-
jazykovým, k jisté společenské souvislosti a situaci“
Chloupek, Křížek o češtině, 1974

294
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - jazykovedci

"Jejími úloha ve vztahu k vědeckosti by měla být
v tom, aby rozšiřovali obzor občanů v oblasti
kulturního vyjadřování, aby jim vštěpovali odpověd-
nost za jeho tvorbu, posilovali v nich nepokři-
vený jazykový cit a vedli je k uvědomování si
j-a.

Chloupek, Karel, *Časopis věstník*, 74, 296

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - kulturní čítanka budoucnosti

" kulturní čítanka budoucnosti nebude nejaky
nový j-ový úbor, ale ta spis. češ., kterou si
předávaly generace našich předků, ovšem oprostěná
od všeho od věd zbyteč. archaismů, neživých
tradicionalismů a omezujících prokazů a za-
kazů, čítanka třeba výrazově bohatá, ale
co do souvisejícího...

MORÁVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Povrch a čítanka, 1968, 109

Chloupek - pravofis

"Pravofis je více konvence, společenské dohody
mezi odborníky, a utváří-li se potřeba, bude
měněn a dobře víte, že měněn byl."

Pověry o cizině, 1968, 704

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chloupek - smysl pro jazyk

"Smysl pro jazyk sám u nás není vrozen,
ale stále vyvíjí se vzdělávacími a kulturními
dovolenými prostředky"

Chloupek Pavlína, 103
o čístině, 1968,

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chlumu¹ - forma uplatňovaná - franc. X něm.

... škodlivě působí a působí u nás vliv německý, který
podceňuje formu a ve franc. dbalosti formy vidí často
něco přemístěného, přeceňovaní zavazují na újmu myšlen-
kové hloubky; nepřátelím, neboť právě franc. přístějí formy
příjímá s touhou, aby se dobře myšlenka zobračela, nezářovala
lehká vinou nedokonalého uplatnění, vybrž aby přiběhovou
formou tím spíše a jasněji vznikla. Franc. dbalost
formy vede k uplatňování myšlenky, než a u nás -
myšlet, a v tom je její velká cena a velká její
vliv.

NR 4, 167

Chlamburk - jazz. fondomí

Existuje národní Weingartenský

"... co je ono j-oné fondomí. To je fondomí,
dane a udržované u nás j-em spis, jako spis
j-em lidu. V rozhovoru nejen lidu, vybrá i osob
vzdělaných přivádá přece řeč lid, ta se cíbí
jako řeč domácí, rodinná, tu také mály vstěpuje
svým dětem, a z této řeči rodinné, domácí,
se tvoří j-oné cítené a j-oné fondomí, které je
jako ořorou pro jazz spis, tedy vychovávat jazz lid.
z pramenů mrtvých pro fondomí j-a spis, frotte nelze.
To dobře cit. Zub. a měl pravdu.

Fondomí & Weingartenský zvládnutá kultura

čís. 1-7a, NRT 17 177

Chlumský - lid. řeč jako opora spis. j-a

"Konec, byl to opravdu nešťastný omyl, když Zubatý radil
opřít se o spis. o zdravou řeč lidu? Tímž Z. nerozumel
přijímat hrubosti u nás, vybrzl v nejistotě pro spis. jazyk
už oporu, která jistě je jedinejší v řeči lidové než
v řeči učené a vzdělání vůbec, odpovídá většinou
z učeniny a stojící pod jejím vlivem. Řeč spis.
nemá ve vzduchu u nás jazyk lidu; z učené
vzešla a z učené stále odpadá; a pravěm."

Průběh z Wengartnerův Zprávy o kultuře
Čes. j-a, NR 17 162

Citát Chmelenský

vrtak vlastenců k l-ře
na foč. obrozem!

Slova wlastenec a spisowatel byla synonyma, kdo se kde swam labkan k mater-ské-
mu gazyku prozewil, musil ctě neclitě
psati, trěba ke spisowánuj ani schopnostj
ani powolánuj neuwěl, a kdo wěkolik řádek
anebo wersjkuw napsal, zmenowánu byl
wlastencem, ano často slowitnuj
wlastencem. Chmelenský ČČT XI 1837 264

Christiansen - odmita'

in Angriff nehmen, eine Verbesserung erfahren,
einer Sache Rechnung tragen, in Bezug auf,
behufs Bichtigstellung eines Urtheils, bezaunblich,
selbstredend, beziehungsweise zwecks Verlesung,
zur Durchführung bringen g.

Die Kunst des Schreibens Leipzig 39.12

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Chudoba - NR - PS

"Kým se máme řídit? Náš vůči si Průmyslu slovně,
I když obě ty formy jsou prohlášené a podléhají
za autoritativní a obě vycházejí z III. třídy
Čes. akademie?"

Lid Nov.

(cituje Travníček)

cit. podle NR 20 237

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - ba'snický jazyk

115 Travníčkův: autonomnost ba'su. j-a (NR 5, 1934)

X redakce: zamítla Travníčkovu stanovisku (č. 2074.)

"splynutí ba'su. j-a se sdělným j-eme spis. je speciálním případem,
nik. pravidlem v dějinné soustavě ba'snické"

"světoznámost j-a ba'su." od foetů Arist. do manifestu nejso-
vějšího směru literatury

Rjak SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Ljak - estetika j-a

115 Haller: „estetické budoucí třeba z j-a vyloučiti vůbec, protože neua-
chážíme pudy, na které by bylo možno je uplatňovat“ (Probl 2, 22n.)
jinde také „desažení“ absolutní čistoty a „učin“ j-a (NR 14, 65)

116 ve skutečnosti NR provádí částe estet. kritiku
podnět zaměřeno pro asociaci s norem (NR 7, 28)
„lehle“ a „fuzně“ jen“ proti „těžkému a divnému pouze“ sr-nur x ledig
(NR 4, 272)

Ljak SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - evropský

96 NR učebnice formulovala zásadu 'sladké standardu E uim
"moderní civilizace"

Oberpf.: "moderní civilizace směřují k stále větší 'jednotnosti u více vzdělá-
ného lidstva. Tak se vytváří jakési evropské myšlení, jež hledá vhodný výraz
jazyk" (NR 10, 226, 200)

NR 16, 32, 55: "Jde o... a fronty evropský, čím živější máme účast
v mezinárodn. dění. k čemu novému fotbalu u nás spíše. Já bude NR
velmi bedlivě přiblížiti."

"víra v možnost lexikální aranžování a soběstačnosti uroděných celků je ještě
iluzornější než víra v jejich hosp. autarkii"

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak SČSK

Ryáň - funkční jazyk

112 busiči mají u nás fochofení pro jideoblovni' funkce j-ové
MŽ: „vzhybej se při psaní slovním, střízliv' neužíváš v hovoru“ (14, 194)

113 „fíš, jás uškvoš“ (1, 26n.)

v j-e intelektuali'zovaném zřetelna' tendence k nominalizaci
ve vrše spis. j-ích

nesou se oproti tzv. „doudněnosti čistiny“ proti „abstraktní reálnosti“
chybné úvahy Hallerovy o j-e obchod. (14 89n.)
novinář. (Káďce)

114

napi. v novinář. j-e velká před. vztah. věť (hierarchie
části zpřesněny)
X Haller: omezoval vztah. věty podle vz. uškvoš. j-a (Káďce)
13)

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Ryáň SČJK

Rjak - o J. Hallerovi

87 Haller „je bese vši' foehly nejprimo čarnejšim a nepradi řičejšim
bruněm dvesni' ND“
formuloval v učebním studiu své 'fojet' prvně. Zasad a metod
aplikaci v ND a v Jazykové náde. Učebního
jeho čtení, což podnět & dlouhé fočnice

Rjak SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Ljad - j-ové Etizem

- 92 "Kulturní j-y velké množství vždy v určité formě prožívají hybridisaci"
"Když j-ové Etizem se nejmarbaktují" pojemný lingvist. vztah?
"Moderní lingvisti nesou proti organickému vstupu j-ovému slovo hybridisaci jako něco mechanického a vešlelého."
např. v rus. kulturní přenos jsl., tur., fol., franc. a něm.
předy čítě rus. převodu vlastně jen menšikov

93

Ljad SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - logika a jazyk

115 Kaller: „logičnost je znakem jinou vedlejší a nemá valného významu
v bitice j-a“ (Probl 2, 22n.)

logiku fobirebujem pro zřetěňování intelektuál. významu slova vazeb
pro budování terminologie, fobirebujem j-a pro vědu

Rjak SČSK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - mladogramatická uvažování z normy

89

" mladogramat. škola jazykovědců, kterou jsem šli vychovávat, základně
vylučovala pojem normy z nauky o j-ě "
dividedu mladogramatické škole 'jazykovedci' j. za uvedení, 'mladogramat.
cenný' 'faktum lingvist. badání'
citáty z J. Holého, A. Thomsona, Osthoffa

Rjak SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - neologismy

100

neúspěšnost formů odvozených z hlediska historického novotvarů v čes.
Hallerovo kritérium: ^{jejich} "kultivnost nebo jejich zřetelnost" (Probl 1, 13)

"Nelze zaváděti výraz, za který není rovnoceenné, stejné žive 'a
významem identické nahradit" (Probl 2, 6)

101

"Každý nový výraz ..., který do j-a vnikne, vytvoří si v usm svou
sféru významovou, svůj odstín významový, kterým se odlišuje od
výrazů podobných. Popletlím čase zda se ovšem nemůže, nahradit
jej nějakým sporným, třebať j-oví sporným písmem" (Probl 1, 13)

Haller však postupuje proti svým principům

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak SČJK

Řjak - parisismus a genet. jazykozpyt

91 "Genetický jazykozpyt a parisismus jsou pojmy
neslučitelné"

"Jedine, co může dáti list. lingvistická kritika, je přímé zjištění j-ových pod-
kladů nelt. dob."

92 "Genet. jazykozpyt o sobě nedává kritici materiál pro sledaci j-ových
materiálu."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Řjak SČJK

Rjak - substituce výrazů

101

Zem. škola: existují výrazy s naprosto totožnými
substituce vede buď k zaměňování významů nebo k určitému stylu
estetická, emocionální a významová diferenciace slov
křivost, blízkost k obec. mluvě, stylist. diference

Rjak SČK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - univerbace

v slovan. j-ich "vzájemná tendence pojímatí slovo jeho významový celek"
pojmu vyžaduje, aby hl označím jediným slovem ?

čím běžnější a jednodušší, tím větší snaha & univerbaci

Haller tuto snahu pozoruje v čís. stejné jazyky ve fr., angl.

stává se & u všech celkem záměrně (Probl 1, 13)

Rjak SČJK 111-2

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak - v'p'osj spis. čestiny
98 z něci provincia'lního maloměsta' (na p'ci. 19. st.) „jazyk v'el'kou' old-
nouci' h'ody“

rozumová' u'čebni' a
l'it'érn' se značn' i' form' s věcem odědávna domáclau a obyč'ejn'
diferencovanost' kultury, slova' diferenciaci (čti. nejsp'ěta do bon
klasick'ou!)

99 romantism'us nemohl experimentovat' na p'rad' u'hraněc' tradice' klasick'e'
jako napr. ve franc, něm, fol, rus.
dalsi' generace musely fl'at'it' d'leka' novot'ar'echu
čti. obroz. - lingua rustica (P. Eisner)
čti. 18. st. - germanischer Kulturschub

100

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Rjak SČJK

Rjak - ryboj spis. francizy

98 16. st.: urva' sekmatá, estet. hlediska, j-ova' inflace, Pobjada

17. st.: obd. deflacim', regulace

99

proti barbarismu a dialektismu, styl. diferenciace

hled. natz spis. franc., jaz. dvorní slochy, „hierarchie v Evalemtos oboru vneku“

omezena produkce umotvoeni, ale: tak je foerob uetologymu znacny'

18. st.: purismus, divody logické, estetické, hrdiní
proti archaismu

Rjak SČJK

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

smysl církevních věd. spisů za obrození
Jakubec - obroz.-odb. texty ✓

"... snaha karekova a necht jeho vřetevní sřisřvateli
neba se zcela jinam při zpracování věděl žla del:
slo jim o zdokonalení j-a č-cho, čičeli, až mohli
užít, že j. č. schopen jest v štetekudolii oboru
lidnětů vědění věděl žho zpracování. Proto strauře
obrahová žla jim vedlejší, žla tou měřau vedlejší,
že sřisřřovalí se foubřu zpracování del cířil.
V názorech del žla, že framene ani neudbvalí. Ž karek
del měřau si též vřeteviti. oven řilřiný parísams
v jazyce, šterý nechtel řilřiný jedněl vřrazu cířil.
Jakubec, Centomín karek, 1896, 199

Jakubec, J. - o Germanismech

„Aho, nutno se bát, Sdžz. / bereme péro do ruky, abychom
neřekli Germanismu, nutno se vzdáti mystického
fobodli a uvážovati co nejvíce, přejme-li v duchu

J - a matěř sklo

J. Jakubec, Gebauerův Bunkr, NR 1, '17, 12-13

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jakubec, J. - germanisuy vizite' - proti jejich odstranování

ovčič

" celý proces s umohy'mi [germanisuy] je v j-e již vykonán; slova
i ústavi' s j-em uasim svotla již tak ferne, že by slo uasim proti
nim bojoval. Z uasimale by to chitki z tela odstranovat vřesťe
skel jom síce neblidel jistho chorobeho stavu, ale s telu tal
se spojily, že um naprosto nepřidáží; a edy chom se jich chitki
zlovit, museli byhom dat si rozvratit hluboko telo a
dat zabrat j-o baže' čistecce judo. K operaci by čas,
do end to by přiboh sdučine choroby'. A tak tomu je
fravě j-i. Operovat a broudit se má, sde takoví germa-
nisuy sdučine se fočma' sde je v sol'salm', sde ho
usus jistho nepřijal, a ne sde se již stal součastkou
j-a "

cit podle J. Jakubec, Gebauer Brumčim,
NR 1, '17, 11-12

LF 20, 1893

Jakubec, J. - kompozita

„Bylo to dedičství - ve velké části neblahé - po Václ.
Janu Rosovi, škre' uatlo předbruhého století 7-ovj'
cit Čes. spisovatelů a četníků.“

ve vyd. Sborných básni Antonína Learda

K 35

cit v Eisner, Chráni 546

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jakubec, Jan - kritika Bruničeho výslovnosti obecných obrátí
(souhlasil s ~~bruničem~~ Gebauer)

ověřit

„jedna kategorie vyplývá je více rázu v obecněho; jsou jisté slova,
jisté obraty, kterých se užívá a kterým se rozumí ve všech j-ích
jazykích; naproti tomu jsou kategorie slov a obrátí tvoří se podle
individuálních pojímacích národností, ze vlastních příčin a z povahy
národností. Vadou Bruničeho byla, že se první kategorie snaží úplně
vytláčiti a nahraditi je zcela jinou druhou“

cit. podle Jakubec, J., Gebauer Bruničemu,
č. 1, '77, 11

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
7. 20. 1893

Jakubec
~~NR 17~~ - branci' Gebauerov

svidec' z rozhovoru Gebauer-Jakubec
souhlasí s Jakubcovým odsuzováním upřísněného brnění j-ovců
forději nemluvil s. o ústíh pro vyrosti č. j-a final,
neili s rozhorlením a hne dem
lá'sta s octine

J. Jakubec, Gebauer Bruncem,

NR 1, 17, 12-13

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jakubec
Manrova Logika - význam

"Hlavní zásluha Manrovy Logiky spočívá hlavně
v tom, že spíše svým dal pevný a jistý základ
návodovi filosofickému a vědeckému vůbec. A to
šlo jeho hlavním a vlastně skoro jediným úcílem,
jako světa z uvedených zdrojů jeho i jeho přátel."

Jakubec Ant. marec, 1874

MURAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jakubec
Maršev básně jazyk

„ Za Jungmannem šel Marek i ve snaze
obohacovat básnickou řeč. Stejná zanedba-
nost české řeči spisovné měla oběma básnickou
fikací v tvorbě básnické. Jim oběma
šlo hlavně o rozmanitost pořadí slovních,
jak u nás o tom především jeví se v zápiskech
Listy. Marekova řeč se značně liší od soudané
řeči spisovné, nejen řeči Kramériusovy a Pal-
šovicovy, kterou měl i když hlavně prostředkem
národního života i od řeči Buchmajerovy, nejednotně
a jazyk vstevní.“

Jakubec, Antonín Marek básník, Sebr. básně G. Marka,
187-8

Jamet - cizí slova

„Přijímáme-li ... do našeho j-a cizí slova,
musí vždy takový přivůstek především sloužit
čistě. Cizí slovo nemusí být pohrdavým odho-
nutím čistiny, neschopně dostat dynamického
vývoji, vytvořit jen a jen ladný plnou náformou,
aby naš parýž stále žil. Proto radíme dbát na
to, 1. aby potřeba cizího slova byla nezporna
a 2. aby cizí was byl čistinou slučitelny,
aby byl pro ni stravitelný.”

Jamet O patřičnosti j-a

Jamels - kultura j-e

"... j-ova kultura sama by nemela byt odvislana
z jabelosi zprumerneneho uze vybir z j-ove
praxe » u~~z~~vabeha vzdelanu.

"j-ova kultura je svou podstatou hierarchicka"
upina se s touto nejpodobnejsim

Jamels O patricnosti v j-e

16

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jamě - uluvnice

"úkol: sklepe' dodržování' norem, uytv
uvědomelé' využívaní' zdrojů, škre' jazyk
slyka' - tabov' je základní' účel' čarbelov
a vdatného' obcování' s uluvnicí'.

Jamě 2000

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jamě - norma

"Proměnlivá norma sama sebe podporací už ve svém principu. Má-li norma být především vzadlem úže a v poměrně krátkých periodách je stvůrce jeho vývoj, má-li do té míry relativizovat pojem správnosti, vznika otázka, zda jde ještě vůbec o normu, s čemu je vlastně nutné kodifikovat a s čemu vlastně potřebujeme kodifikátory."

V. Jamě s Opaticovostí v jazyce 1998

MORAVSKÉ

23

ZEMSKÉ

MUZEUM

James - norma ve franc.

107. „V užší'm smyslu je ... norma to, čím je dán
dobrý mrav, tj. » správné užívání « j-a »

Malherbe, Vaugelas

▼ pronáše dojatel j-ové odlišnosti

108

▼ franc. brat' dvojn + text, dobrých
autorů

109

Franc. ar. od 1634 (Libellieu)

110

„litotický“ nář. franc. James, o patřičnosti v j-e
Elasi cismus

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jamet - purišum

"Česka těhva purišidá (níhóti kaševarna, leč
o čistotě se deroucí) ochabla a zjedlá do konce
dřív než pužína německá, ...

O fabrickosti v j-e, 122

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

James - rada pro jazykový dozor
pro noviny, rozhlasy, televizi
"velké nestoudnosti by jistě pokutovala"

O jazykové vj-e 173

174 "lékad pro j-ový dozor."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

James - spis. čis.

"Normativní neustálenost a »olacivost« číselny
vyplývají nejen z krátkého vývoje a z »mládí«
živého j-a ... ale podle mého názoru také
z větší vnitřní obelnosti desbetv j-a."

O patřičnosti j-c 1712

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

James - styl

"... čítina má dnes zapotřebí, abychom
více pěstovali dobrou, výrazný styl nevyražový,
ovšem základní styl, který si dobře vyvíjí,
jová kultura ustáváje a ustáváje před
všemi barvami, příznaky a kvalitou.

O pevnosti v j-e, 204

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

James - trüben' jazda

"Porud jde o trüben' uadho ja, očerával bych tedy
od lingvistu napříště dvě základní věci: důkladnou
verejnou argumentaci při přípravě jakéhokoliv dalšího
základu do konkrátní vztáží j-ového systému,
obecně pak učen' döras na uadstáté, zprühdíní-
vaci" úprav, tohoto systému, jež ve svém výsledku
nic nezprühdíní, a místo toho její hlavné
připravé dobroulepších formách Ekvé by umožnily
lépe využít možnost, jež tento systém už
ve své staváji podobu slyta."

O patričnósti v j-e 193

Jandro, 7 - logika v j-e
pi: (brat mi, aby nechtodil >

"Vieča u'vaha korunnova' zde nic nespouhá', jazyč není
založen na schematech logických, nýbrž vyrostl forme-
něm z poměru prvotnějších a i po vysvětlone' strážce
frustůh;..."

"...to, co forměti dávny' j-ov' zvyč, co dosud valua' ve'vřina
vzdělanců - o prvotním lidu s nezřetelným citem j-ov'ím
ani nemluví - u'vaha' za jedine' správné' a formě u'v'í'
přiči odformidačci, nemužou foulym di'eta'tem rozumu
lyti zrudem a dano do Elatě."

Jandro NR 5, 296

Janko, J. - odchylky j-ové u inteligence

"... ne v francouzských obážděch vyčtených je třeba rychleho
a záhadného rozhodnutí, podepsaného valem rozhodčích,
už v obážděch starších, kde sami vzdělanci dělají
na jevo značné odchylky, ať v ulicích, ať v říšních
od doavadních pravidel a ustanovení."

"Uvažují se o podobě svoleb v brzké době poradu
odborníků, kteří by se radili o závažných j-ových
odchylných, pokud si začínají dobovati v spis. j-e
obšily a rozšířeni, ba čimž oborem již naroz na
kzupně občan. práva. Zde opravdu může jen souhlas
nejlepších znalců j-a vyvésti rozhodet buď přiznání
nebo zamítání;"

Janko NR 5, 296

oviti b

Janko J - úsuv [z kladiska hrad. jazykovyho]

"Uhoji j-ovetum je fonechati volnost, vrdy fribetne poho
nezastavime felfisy ani uatluostni; f' saide' se had
uame' uade opravat' do' suazeni' vyvine jazyka jediny
spravedlivy' soudce usuv, zdraz, oldej j-ovz' 4

NR 5, 293

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jandou, J. - vývoj j-a

... vývoji jazykovému je fonechati volnost, vždyť přiblížení jeho nezastavíme fúzí ani ušlechťením; po každé se nad máme naše opravařské úsilí vyvíjet jakožto jediný spravedlivý soudce úzus, zdraný obcím j-ovými. Ne to, co se nám zdá přemě, jemu a vytrhání, ale to, co lid považuje svou oblíbenou, co stáčí jeho chápavosti, jen to se ujme a udrží.

MORAVSKÉ

ZELENSKÉ

MUZEUM

21, 293

Jaroš, tr. 5. - analoziere

zodle Tráv NR 5, 208

"Filolog doude každ' uvotvar vyložit' analozií
nebot' vsučus tvorém se jí dře, ale v j-e neplatí
zása da 'comprendre, c'est far donner; nejde
jen o to najít' analozií, nýbrž také o to zjistit,
je-li ta neb' ona analoziie živá, produktivní
v určité' době v určitém místě."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Prof. J. Juchá s příjmem - tel,
NúC 3, 24, 98

Jaroš, Fr. — anarchie v j-ové kultuře

"... Tato anarchie má své kořeny v povdčnosti,
v laseku vzdělání, v umičnosti a domyšlivosti;
a máš uení v té věci dobrovolné práce, jsou umičenci,
kteří neuznávají ani viděcí autority" [arj. V.
Erdla]

Jaroš, Fr. Cestou departement ...
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
MČ 8, 29, 66

Jaroslav, Fr. S. - cizí prvky

"kaše snady vymýtiti cizomluvy a zejména germanismy
(těch je ovšem nejvíce, protože se s němčinou nejvíce střetáme)
neznamenají ošklivost a ošuzování materiálně j-a j
chceme jí jen zbavit všeho, co je u ní cizí, čeho nepotřebuje
a naopak zase podformovat jejího vývoj vlastním...; nechceme
podřizovat jí u jejího vývoje, a nemáme ani práva,
ale snažíme se jen upozornovat na chyby zvláště
s námi odjinud."

MORAVSKÉ
NĚMECKÉ
MUZEUM
Kdo má pravdu? NüČ 8, 124

[Jaros]s^v, Fr. S. - cizí slova

"Vadlytčeme' užívání slova cizího jest snižování
vlastního j-a, stavěním na odnož jeho chudoby
tam, kde ji' pro opavdování vzdělance vůbec
nemí! mnoho lidí' užívá cizího slova proto,
aby vzbudili o joduchacé dojem, že mluvčí
je vzdělaný' člověk. To je práce maličernost!"

- s rycí cizích slov, Nulč 7, 28,
144

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jan], [74-5] - cizí slova [v'směch]

"kritická finanční situace biografů zapřiči-
něná benevolentním koncesemi vede kon-
servativně k restoracím programů a
evalitacím filmů, jarož i gazi' personaly,
orchestru atd.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Náč 8, 173

Jaroš - cizí prvky

"Ma-li čeština zůstati češtinou, tj. jazykem,
který si tisíciletou prací svých předstusů^ů
ustálil své vazby a řízení, vždy shodné
s cizím, ale často od nich odchylné,
musí se tímto cizotam brániti."

MORAVSKÉ
ZEmské
MUZEUM
O správnosti nové spis. češtiny
NČ 10, 31, 98

Jaros, Fr. S. - cistina '32

" Uvážtejšie si oči' pred skutočnosťou, že ľubovlnosť
slohu a j-a, nevlus a nedostatok j-ovčis cistu
a smyslu, nekvalita základných mluvničných
pravidel, výrazová nepresnosť, j-ova ľubovlna
přuvoci a faldne domyšlivosti, otrocské napodo-
bovaní cirožajčinyh slov, rciim a vazeb a
vbechuy ostatni vady a kuz, ktere videl prof.
Zabaly, ktere vytzal prof. Ertl a ktere zpis-
fuz a kara prof. Haller, dosud uznively. 4

MARAVEK
ZEMSKÉ
MUZEUM

Oborozená makedónina

NuČ 11, '32, 163

Jarvö, Fr. S. — myšlení-jazyč

"Každý jazyč je osobitý organismus, má svůj způsob vyjadřování, který vyvíjí se způsobem myšlení každého národa; chci do něho vřadit cizí způsob myšlení a vyjadřování jest toliko jako chci nacítovat organismu cizí těleso — znamená to nemoc, mor."

Kdo má pravdu? NČ 8, 29, 124

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jaroš, Fr. S. - - uápisý

"Kvůli rozmanité rábavni a jiné podnět s Evropa-
nylni uápisý cizozemci, takže dnes ~~to~~ vyvádá
v base jaroš v nezářím mezinárodní město"
S uápisými tabulek kúřelý čiré uápisý
a všude čeme: tailleur, coiffeur, modes et robes,
grand restaurant abd.
... naše uápisýna ne - osvobozená ?

OSVobozená uápisýna
ZEMSKÉ MUZEUM
MČ 11, 32, 163

Jaroš, Frant. S. - Nič

"Naš list ješt' jediným listem v celé naší republice, na jehož
sbratřování se zřecadlí vše, co házelo a dosud hází
naši úřední čestinu, redakční snub a naši věrní golo-
pracovníci pilně pilují a brousí, odstraňují tyto házy
a mají radost, že se jim práce daří."

"... za šest let neuhánějí práce smesli mnoho
obřáhleho materiálu a »vypulirovali« na tisíce
slov, slovíčků, vazeč a rcemí,..."

Ja to upobřeňuji...!
Nič 6, 27, 114

Jaroš, Fr. S. - Nuč

"... našim úkolem jest vysvětlovati a poučovati,
proč nesmíme vytyčanyti věřeb a výrazů užívati.
Vzali jsme si za úkol probrati, přestovati a utvářati
lásku k rodné řeči, snažime se očistiti tento náš
nejdražší poklad ode všech šků, přibiti cizí
slov a nabádati čes. člověka k tomu, aby se
snažil poznávati krásu a libovost čes. řeči."

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MUZEUM

číslo slova k čtení našim
listu

Nuč 8, 113

[Jaros] ^[Fr. 5] — příklad folklorní částiny [v'směch]

svatopluk umírápě každě v'zje s'vímě kaluab
" svazek prutu "

→ "ka's ledem (nebo za frčímou) umíráni' s'ová
svatopluk s' jeho s'vímě každě obledně kaluab
prutu pomoci' provazu svazanyh "

MOŘAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

NIČ 8, 173

Jaro, M. S. - správnost obsahu textu

Je uravni' povinnosti naši vlády, aby [metr]pela
převněni a zrušování státní říci. Necht
nařidi, aby v úřadech, sbíral vydávaj dvoj-
jazyčné vyhlásky a dvojjazyčné úřední listy,
byl inteligentní úřední znalý státního
jazyka, jenž by prohlížel, opravoval i upravoval
těchto texty.

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM
Je částina opravěna státním j-¹⁰⁰⁻em?
Núč 7, 28, 107

Jaros, Fr. S. — úřední čestina

„... mizeleme dnes suete rici, ze za dva roky se prace
úřední čestina velmi zmenila. Zuzelo uz mnoho ger-
manisuni a samelo uz mnoho oskivylh vaseb
a rccni. Doufam, ze spolecnou suahou a dobrou
vidi' přelona'ne veclny přelazt.“

Pecí o čistotu úřední čestiny

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ

MUZEU

NČ 3, 24, 113

Janoš - úřední ulava

"V červenci 4. 1923 se konala v ministerstvu vnitra
porada o změně úřadů, » Úřední Komise pro úpra-
vu úřední ulavy, ale zůstalo bohužel jen při této
úpravě." [redacted]

"Dědictví po staré národní monarchii sfrasi' state
jeté v čs. stát. úřadech, ..."

Osvobozna mabřtina
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Múč 11, 32, 162

Jarab, Josef - svoboda jazyku

Spis. čes. a paz. Kult. '93, č. 1, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

JB - folies jazykového citu

- 2) Česi vynejsi "přednášel" po obcích svých dědictví tak vedbalými
 byli se omdělili, frunice a ohavice je spůsobem friskulních třetě
 hodným
 "na vrboušeni a uklazení [u nás je a] předroni naši toli s úzlosti
 ve jěče vyahládali"

MORAVSKÉ
 ZEMSKÉ
 MUZEUM

zpráva

J.B. - olov cirkh j-u na oštinu

3 " ... není jazyka, jenž by prožitku bratřích dob podroben býval zvláště
z ciziny naší kultuře se denou čím, jako český. ... přirobením toho se mu
nevdzírých zvláště u literat uni snanti: nemohl nářazy, lyvalou jeho
dokonalost, přičnost a myzost na umoz knižci, čímž i nemale foruženi,
ano za doby naší patrou již folroum vzal. "

Já folu'da' foruženi' j-a za foruženi' naroucliviti.
"odciniti se hrubých folleři a ploudilyh ne ulavu cirkou nerosti',
bránice hnu konouclivim j-a cirkou zrazení."
blevno vliv lat. a nom

~~4 zpráva Čechové~~

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jan 1869
yß - vůči německým

- 3 „mimo latinské nejzřejměji působila v jazyce našeho německá a se
pohybuje až po tu dobu uvažované filosofie“
Často se říkáme vzkoušela zlo německou
výt. slova jsou „firvozem svým sice čerá, ale zavalena v koučce německé“
„meladem a humusným kalem zaplavený jazyk náš“
- 4 „dlouhodobé působení německé v jazyce náš tak zemdlel jest nácho
rozumu zrak, že snáze by slova svým nedělním olem spavila a
servila budi slunečným ve bledu jeho, než my rozumem svým porokly
ty [v užívání předložek] jež hýzdí jazyk náš takovou fechtovostí
obci našimi ublazený“
„co trnem a šalu vudšena v jazyk náš z úřadu, ze škol, s ča-
teku a odjinud“

Javířek

JB - vypudit - isany

4 vypudit " - isany, jimiž vynejí' ulava naše oplyvá' fostrádaj'ci' ovšem
pravěli bohemi sami

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

zaměř
JB - proti tvorbě nových slov

„neuvěřitelně si spíše starších, jarož i na umoz
veznatě uštroj' ja nářek uatvoreno aneb. spíše
zftovoreno za doh uad' velice' musozto' nových slov.
Kofykom odčítiti chbeti jažž uat' oel vřek
techtu vestuř, musli' fclom' tomu věnovati zvlášt'ni'
spis.“

„A očoliv' dobře vim, že se vřek uocuroti' nejmozejji' jest zvyč a
moda, a že opirati se jtu vředca se zdarem se potřeba, tušim' fice,
že by fupřisao fto, aby vředaim' fapovřito vřimiv' a přechvati'
fpolična' basis fannoničto spis. ja fomali a nečitekni' fod
nohama se neutřala.“

JB 49

JB 49-50

Janiček
JB

- učít se číst ke starých spisů

14 " A těm fak, již zčiniti se nemohou, jarmá učeného, pod ní už chytějíce
fráti uermomoci' cizy, stávají a se sviji' se' radz udeliti bychom
se uostřikali, by dšně, nežli se vydaji' na dráhu fisoratelkou,
filmy čítakem drabocenných jarmat fiseunich, uarcho
zjednali si fobričnué s toum vědomosti, by svévolně netřrali
a nemučili j-a uarcho nefrizmivými slohostmi od dohna
všestraně již hubeného a ztraneho "

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička - Brusičství

"Jazykově nevízní, poradenská a kritická práce,
"která byla v minulosti kritizována, označuje se
heslovitě jako Brusičství, purističnost. Měla své
svoje názorové, ideologické, vyznačovala se
strnulou staronilovostí a konzervativností.
Obsahově bylo pro ni příznačné čtení na formě
ustáleném repertoáru záležitostí a odsudků,
ale neméně jí vyznačoval mechanický a
frivolní přístup k ní, mechanické a
frivolní uplatňování pravidel a pouček."

K aktuálnímu obžebání péče o spis. dějinnu
NK 44, 61, 145

Jedlička, Al. - cizí vlivy

2 slovo tvořené po ukřiv. stránce ... post. cizím vlivem
přijíma' se jeho správné, vzilo-li se v j-e, užívá-li
se ho obecně, plní-li svůj úkol a obkácuje tak
platné výrazovou a výšňamovou soustavu j-a.
Nedodržujeme slovo jen pro jeho původ. 4

Co je správné? Jazyk 1, 29, 15

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. - čas. za něm. obzřehce

jakž se bránil

ponáhala cista, vybitena a nezasažena " cistina

G. Basse, Fr. Halas, V. Křiváček, J. Seiferta, J.

Dědy, M. Pujmanové aj.

Jazdout 1, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. - demokracizace j-a

"volání po další zlidovění a po obecní rozumnosti
nosti neznamená papírní profitelec snahy po odbor-
nosti, spojené s jistou vylučováním * To by vedlo
k ochuzování j-a, vylučování slov, jichž se
běžně používá nebo která nejsou obecně
známa. 4

* odraz na B. Havr. : Demokracizace
jis. j-a, in Čes. v zřetel a ve skute, 147, 16

Lidovost a odborovosť j-e
in Jaz Kout 149, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička
Dobrovský a spis. činnost

"Jako osvícený racionalista vychází Dobrovský z Eitly soucítěním stavu j-a. Spatňuje v něm dovození vývoje barokního, který odumrl. Proti němu staví jako slavný vzor dobrou veloslavínskou a spis. činnost tohoto tak z. "zlatého věku". Novou veloslavínskou v jejím celku považuje na jediný kritérium pro jazyk své doby."

Al. Jedlička, Josef Jungmann ..., 10

Jedlička, Al. - j-ova 'kultura

„Teorie j-ove 'kultury v prvním desetiletí republiky
ještě setrvala na kritériích přijatých
k dějinám, proto se j-ovou kritikou často
zabývalo u stupů uzivých archaismů a tím
se vzdílo vztahování spis. j-a i jeho promi-
sání do běžné denní kultury vzdělávaných
vrstev, j. vytváření jeho formy hovorové.“

Vadil let spočítány v samostat.
skle 57, 68, 260

MORAVSKÉ
ZELENSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. — jazyk. kultura

„hády z těch, kdo ve své veřejné činnosti užívají
spis. j-á — a obou jich je stále širší a širší —
je zapřít jeho čl. nedo nepředzítelů nebězu:
pěči o j-ovu stránku svých propů přisvětá E usta-
lení franku j-á spis. a stává se zároveň čini-
telku nepřimo výchovným na jiné“

147 Jazyk 1, 12

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

žaloba - kodifikace

"... absolutní uplatňování a vyvažování kodifi-
kace by vlastně znamenávalo jadrě
jazykový vývoj."

K aktuálnímu obsahu práce o spis. češtině,
NR 44, 61, 144

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. - Edifikace x norma

"veshoda mezi tím, co se obecně považuje ve spis. j-ě
jako běžné, užívání, normální - totiž u těch, kdo jsou
nositeli vývoje těchto j-a - a mezi předpisem,
který tento stav nevyplňuje, vybrání jej popírá nebo
skresluje, je j-u na, sledu, protože rozlišování
nase j-ové provádění a cílení a často sladě
umělou hranou mezi spis. j-em a jeho vlastním
nositeli."

Co je gramatika? Jazkout 1, 19, 14

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička - Konzervativismus

"Je však současně ošedle' jazykovědné' teorii uafrostu
vzdálenou onen strunulí' a dogmatický' přístup,
který' se u něst odborných' pracování' a
katalogických' jako dedičství' z minulosti
ještě udržuje."

NR 46/159

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička - NR

„Vlivem starších zngromedungých teorií, z obav před
pronikáním cizích vlivů, zvláště j-a nemedělo,
i vzhledem ke konkrétním nedostatkům současné
j-ové praxe, zvláště také novinářské, projevo-
vala máře kec od počátku značnou nedůvěru
k současnému spis. j-u.“

Jedlička, na prahu patnácti desetiletí,

NR 49, 58, 2
KORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. - nova' slova

"musíme říkat, aby byla tvořena ve shodě s slovo-
tvornou soustavou českou, aby se do ní vhodně
řadila, aby jak svou podobou, tak svou
významem i jejich vzájemným poměrem za-
padala do jednotlivé a složitelské ústrojí naší
jazyka."

Co je správné? Jazkaut 1, 49, 15

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Yodlicka — obfacc uem.

" O uetborz'ch slovech nebo razb'ach a o ruznych
jejich vyznamech se uetkeri uzivatel' uadho j-a
uylue domnivaji, do pou v'jedlene obfaccuho slaku,
ke do ja v'itly anebo se v nem rozbitily mechanic-
kyiu napodobenim a vloem vyrazi u'ueed'ch
za oslabene' a varu'ene' citlivosti j-one' v dobet
protetoz'aten'. "

Lavec, v r'anci u'ueche. In Jazkov 1, 74,
133

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

U jedličky
omezením funkcí spis. čítání v době velstarůské

„Vepíše rozvrtí funkce spis. j-a v obd.
velstar. zvláště funkce theoreticky odborné;
neshodnotí Dobr. negativně. Naopak opírá se
o ně ve svém uasírání na omezené úbohy
spis. čítání v době své.“

Al. Jedlička, Josef Jungmann ... 17

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

Jedlička-
Vývoj spis. cirkvy od 30. l. 19. st.
obraz,

„vývoj spis. cirkvy od třicátých let 19. stol. je
charakterizován sblížením tendencemi v formě
& j-u běžné ušverčením; jsou projeveny následně
společenské situace. Podobně se obruk aktivních
užívatelem spis. j-a, ale především se nedome uplatňuje
výrazný zrakel na nové současně, které se třeba
získávat j-em přirovnáním a rozumnějším;“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedl., Ustak vývoje spis. j-a & vývoji
společnosti, 297

Jedlička
o obroz. cestině, zejména o odl. l-rě

Srot. vrodni kapitoly fra'ce

al. Jedlička, Josef Jungmann a obroze-
nšá terminologie literární vědušá a
lingvističská, ČAVU 1948

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. — odbor. styl
Studený vývoj naučné frazy v době-obor.

viz Al. Jedlička, Josef Jungmann...,

18-24

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička — píseň o spis. češtině [v NR]

"Tato píseň ... chápe u nás velice široce:
kromě se jí nejenom praktická činnost pora-
decká a j-ové výchovná, projevují se
nezřetelně kritickou j-ovou projevů, ale také
odborné představení spis. j-ou, záležitost v odbor-
ních výkladech o jednotlivých j-ových
řech, vlastních slovních a ulovnic-
ných, ve výkladech finálních rozbor
a hodnocení prostředků spis. j-a. 7
Jedlička: Na prahu padesátiletí,
NR 41, 6
1958,

Jedlička, K. — purismus po 2. válce

"Část jazykových pracovníků se ... nesprávně a v rozporu se skutečnými potřebami j-á domnívala, že je vhodné obnovit brusičský purismus, který se stavěl proti skutečnému nebo ležďy i domnělému cizímu vlivu, a to i tam, kde šlo o prostředky v j-ě užité a ustálené, že je správné oslovit jednostranný odpor k cizímu slovníku."

[česko, altor, realistický]

See also page 55, 147,
MORAVSKÉ
ZEŇSKÉ
MÚZEUM

Jedlička, Al. - jurišius redaktória pracovníci
po 2. svet. valce

155

" ... píe o svoom stavu emi vychádzajú
z našich nahladačstov, pár fi jova'deji' kerber
nahladateľsi' pracovníci (s'ovi' korektori),
jisti ani dnes se zcela nevymanila z dos-
nepřih' nahlostabru a chyb. Ide o to, že si
tito pracovníci lecdy jisti dosti neuvědomují
celkov' káz a meze nahovjeh' korijuf'c'ich
zasahú "

156

nevytr'eat j'edo nepř. j'ovj, štre se dnes po-
wadují za spis.
respektovat osobitost stylu autora
Deset let píe o čedj' p'zle, NR 36,
355

Jedlička - priševus slovenski
963 Horcák v Základěch slovenské terminologie (1956)
se musel v mnoha případech rozjit s lečstevy
"mechanickými odsudky purističtvi"
háji slovo súrodenci
4 - "škola", vzťah ke škole
- "gánda", pojádny (dříve odmězval)
"bylo by ještě jasně jasné odhalit nepr. čteny,
nevedeclost a pochybenost" purist. snah
NOVÁK
ZEMSKÉ
MUZEUM
40, 157

Jedlička - správnost

"Vedlejší zjednodušené chápání správnosti je ovšem
prospěšné z hlediska jejího původu, vedení obráběcí
obránc mezi prostředky zpracování a uspisování,
lidovými, které byla vedle spolu s vědeckostí
takového hodnocení vlastní přelomového
obnovy, je vzhledově důležitým zřetel
s shledáním hodnocení prostředků, prováděním
jejích použitelných odstavců na specifickou
platnost státního."

K datě činnosti nad. věci
IVR 45, 762, 271

Jedlička, Al. — správnost

"správné je to, co se shoduje s normou, která je
přímou v j-e, tj. v povědomí jinštinového kolektiva,
co se shoduje s tím souborem prostředků, jichž se
pravidelně užívá a které mají sblou stati se
závažnými a obecně platnými"

Podraz na B. Havr. : lísky spis. [- a a jeho
kultura, in spis. čes. a jazyk - kult, 32, 312]

Jazdov 1, 249, 11

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, Al. - správnost j-a bránu 'prozy a puviš. zářahy
95 mluvit zde o správnosti lže, jen velmi opatrně
"suebytný utvar", "nem' možas na nej přenařed bezna' Evikenia
správnosti, platná pro spis. jaz. sdělovací"
"pouzovat jej můžeme jen s bládivou zákonu soudobé jazykové
normy literárního tvorby"
"v bás. j-e se odraží vývoj spis. normy"
Jiček bere v ochranu zářahy anonymních šlechtů
"archivářá šodifrance nepovolanzích j-ozích opravců nebo
spise j-ozích šlechtů"
96 ironické formální j-ozích o demokracizaci j-a
"špěchá starý šlechtů [přání] obuvit"
SeS 11, 249

Jedlička, Al. - spis. paz

"Spis. paz. je významný kulturně sociální výtvor,
je to soudržný civikl a první fopitko našeho
narodního společenství."

Zároveň 1, 24

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

naucná próza v 30. l. 19. stol.

Jedlička věd. styl

"Pro naučnou prózu je v těchto třicátých letech
všloupen diracný požadavek skutečných samostatných
vědeckých bádání, provedení vědeckých prací,
mnozí jiní prací hlubších a jiných vědeckých
formách českého jazyka, českou odbornou
terminologií.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MŮZEUM

Jedlička, Kolařce, -ove, Sult., 464

naucná próza obrozenecká
Jedlička - věd. styl obroz.

... v letech čtyřicátých 19. stol. se dovícejí forátek, ale základní fáze ve vývoji obrozenecké naučné prózy. Vědecká próza znadá dvojitý vývoj: jazykový a vlastní vývoj vědecký. Tri klavy, 1 klava jme uvedli Jungmann, Palacký a Čepelák (Ferdinanda Hyá, ^{Supr!} ~~Historie~~ zkusíme, ČČM 1846), dotýsají se zářdy s jme ^{MORAVSKÉ} ^{ČESKÉ} ^{MUZEIUM} ^{naši} ^{stády} Jungmann jako iniciátor a zároveň do jisté míry zákosdárce terminologického svazení obrozeneckého zaměření svůj pohled zvláště na vývoj j-ový. Palacký spojuje :

Jedlička -
Dobrovský a on. spis. norma

"Základem literární věci je J-ova norma
veleslavická, existující v nejlepšíh dílech 16. století
a jako vzor této normy jmenuje Daniela Adama
z V-a, jehož jazyk charakterizuje jako výborný,
hebný, zřetelný a průmyslný (Annalen 1804, 498)."
"Jazyk své doby měl v podstatě srovnávanost s
j-ovou normou veleslavickou. Každý odslon od této
normy, který není dosti odůvodněn, stálo J. fundem
Sutlou. A. Jedlička, J-ova spis. u J. Dobr. 1
173

Jedlička - Gebauerova kodifikace

Gebauerova kodifikace učinila na jedné straně jasně
brusické libovní, na druhé straně svůj historický
stavovskému nepřehledně v plus měře & usbalujícímu
se živému spůsobu obyčejů v průběhu 19. století

Epistolární ~~codex~~^{mluvnické} knihy soudobé spůsobu
čestný, NR 34, 50, 123

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Edlička
Jungmannova x Týlova generace
jazyk a styl

Většina spisovatelů této starší generace [Jungmannoví] studovala jazyk vědecky, přistupovala tedy k cis. j-u jako ušlechtilému literárnímu tvůrčímu prostředku filologicky. Toto filologické školení spolu s jinými vlivy vedlo k uchování archaických zvláštností. Charakterní je a především to, že ve věku starší a vysoce umělecké literatury, jak u nás, tak i u Palackého, Jungmanna, Šafaříka, ale i u Čelakovského, kdy u nich šel kritéria j-ové správnosti především určovali. Naopak tomu jsou spisovatelé mladší,

Jedlička, Al.
Jungmann a spis. čes.
literární tradice

"Také pro Jungmanna a jeho současný 19. období
veliká část období vicholného, období rozumu.
Léti nepřijímali jeho jazyk jako nepřirozený
a nemovitý, což, když přemýšleli na něj
měřítka svá a vytýkali jako nedostatky to, co
se udýlo s jejich chápáním vyšetř. spis. j-a.
Pojetí j-a básnického a vědeckého jako vicholného
funkcí spis. j-a naráželo na nedostatkové rozvíti
právě těchto funkcí v obd. velosl. v němž byl
národní jazyk zvláště v literární tvorbě vědecké
omezován latinou." Al. Jedlička, Josef Jungmann..., 11

Jedlička
Týlova smladba v dramat.

"vyhraněný protiklad lidovosti j-a, prostoty
a uhlédanosti slohu na straně jedné a
zrušnosti, libovůlnosti, nepřirozenosti a fathe-
tické nadnesenosti slohu na straně druhé"

dramat. báňchra MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM dudá E

X list. hra MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM květeny

W. Jedlička, ~~J~~ j-ové a slohové stránce
Týl. div. her, 85-86

Jedlička
Jungmannova terminologická ústnost
[a jiných]

"Je téměř paradoxní, ale zároveň projevem této
focatickosti, nebotovosti, že snaha po vytvoření
chybějících výrazů, jejich provedení vyústila v jejich
nadbytečnost. Přehlední lexičarstvo terminologického
systému synonymními prostředky jeho charakteristické
části pro uslovení Jungmannovo." #
Jg. se v otázce terminologie staví proti předčasné
normalizaci a ponechává rozhodnutí přirozenému
vývoji." Jedl., J. Jungmann..., 76-7

Jedlička, Benjamin - Dobrovský

Na samém prahu nového života narodního, kdy v druhé polovině osmnáctého století začíná významná etapa vývoje kulturního, kdy se obřepí vřichy sily národní, aby se znovu obnovila po období ztuhlutí a padlé kontinuity s předchozími dobami slávy a rozkvětu Evropy, byla a vědomostí, na samém prahu této přirovnání a přechodné doby se dostává českému a slovenskému národu v postavě Josefa Dobrovského muze, který v době své už vřichy kudy, ale také už vřichu jistoty narodního žitia.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Josef Dobrovský, příklad folklorového vědce,
Josef Dobrovský, 1953, 11
Věci s dítětem

Jedličky, B. - Dobruška

"Jáť vysoce hodnotil slavná minulá období českého
jazyka a literatury, stejně si nerozdíral nedostatek
star současný, sklon a ponurou perspektivou germa-
nizace, nedostatky současného českého balneato-
a divadla."

J. Jedličky
Úvod k Dobrušce 11

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jedlička, B. — J. Dobrovský — foliant. částina

„Velmi originální je však D-eho foškie o izolaci národnosti
národa v době husit. od ostat. světa a poskytnuté tak
možnosti k pojmenování vlastní, nejčistší osobitosti. Také
v foškie D-eho stojí proti sobě v foškie foškové století
XIV. jako doba foškové napodobení cizích a mocných
francouzských cizích vládní a směřování, tedy doba cizí, málo
svěradná, a stol. XV. jako doba samostat. rozvoje, neměškové
a neovlivňovaného písemného cizího a tudíž doba typický
a svěradně česká ... B. Jedlička, ol. Josef Dobrovský,
zadatel čes. lit. dějiny, v J. Dobrovský, dejin čes. reči?
a l-ry, Č. sps. 51, XXIV

Jelínek
factory vstavky prouky

Slobovoim' factory konverzacim' st' li
chapu v s'is'ku s'ysku ~~uz~~ M.
Grefl, jak to v'plyva' z' u'vodu v'kladu o
zobec'ovani' funkce prouky. Pohled j'de
o inventar' v'beirov'ku prouky, eto' u'vaz'
nadvoj'kov'ou prouku ~~o u'vaz'~~
netue) o u'vaz' prouky v' u'vaz' l'ingvistik'e
discipli'ne - v'beirov'ku prouky (uz M. Grefl,
K' f'edmetu 72. levi' prouky, SPFFBU,

A 11, s. 432.

^{Jul. 1927}
vytváření funkčních stylů v obor.

„Kvalitní čtení do různých zájmů umělců a literatury, do literatury odborné i odborné popularizační a do publicistiky. Jde spíše o vytváření a ustálování funkčních forem vztahových prostředků. Jde také o proces postupu formování stylu, neboť jedni autoři opírali o stylovou diferenciaci aritmu z ušlechtilých nebo čerpali formaty soudobé výtvarnosti, je druhí mohli navazovat na stylovou diferenciaci čtení humanistické. Na umělcův estetický rozvíjení textu pat
1/

prvotní i ta skutečnost, že se obzvláště autorů:
většinou učiteli práce ve třech funkčních
oblastech: umělecké, publicistické a odborné.

Jelikož, vlivy jsou kolektivní ...

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jelínek — SSJČ^v

"Slovník spisovného jazyka českého potřebivá poslední
zhlédly z-ovněto purismu ... a definitivně zbavuje
uživatele spisovné češtiny pochybnosti o správnosti
verbných slov a slovních spojení, na nichž
záleželo z dob brusičství podléhání a nečestnosti"

NR 44, 64, 41

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jesená, P. — chvála píci

„Náše píč je svatý mapeš, sáhlad našeho
byti, a utracíme-li její krásu, síři, bohatství,
je to, jako když chodíme a lehounplně za-
chárame s jídlem, s hranicemi našeho státu,
se svatými právy naší vlasti.“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jesperen - správnost

ovčič

to jest v j-u správné, co v záduží dává j-ové společnosti
(linguistic community), & to má individuální národní
norma dána j-ovým společností je obecně uznána
individuální volbou j-ové tvorby podle svých citů a
intelektuálních potřeb. Odstranění archaismů
v j-u se z velké části děje "výběhem"
volbou j-ové tvorby, individuální & celkové (síla centrifugální, vertikální)
kompenzace mezi oběma silami, obecnost
střed. požadavků & j-ové tvorby

léta (léta u Setäläho), relativní pojetí správnosti
obecně uznána - správnost - léta

& tomu Truda: léta i správnost se vztahují do správnosti
odstředivostní požadavků j-ové společnosti
v síle svých

Jespersen - slang

"one of the secondary sexual characters"

"ti. jedním z dvojhých mužských znaků
pohlavních"

Langgange 248

Eisner Chrást 46 385

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jespersen, O. - správnost

správné je to, čeho řáda' jové' společnosti'

správnost x rozumnost

x jasnost, práva

Manfred, Nation and Individual
from a linguistic point of view

25, 185 u'

Cit. V. Svoboda NR 27, 43, 27

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jičín - Oberpf. , Traut - - archaismus,

"úcta k dobré tradici není vlastnost jen česká"

"Ale moderní vzdělavačel rozhodne, ja nebude kritizovat životu slova a vazby archaické, vybrat se bude k starým autoritám uchýlovati o radu, kde vznikne pochybnost o pravosti nějakých form, j ovšem, o jejich formě a významu."

"přes se mění"

"Co se změnilo v minulosti, bereme jako daná fakta, at to bylo učivo, či nic; proto uznáme a priori odmlčeti vše, co se v době přetvářené chce státi jazykem."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

O j-ové fragmenti, Nulč 3, 24,
58

Jitell-Oberpf., Traut. - cit j-ovj

„Kdo chce mít bezpečnost, že myslí, mluví a píše
kvalitně české, ten v sobě musí vyjádřit jasný
j-ovj cit, to znamená, že v sobě musí pojmenovat
co nejvíce čistoty, od všech spirováků,
špatně obařené formy, mající arci také
obsahové co říká a že si musí všimnouti
v čisté mluvě“

O j-ovj spirováků, NÚČ 3, 224,

57

Jileč - Oberpf. - cizí slova

"... není' špatné' uvést' cizí slova, kde může státi
výraz domácí stejně dobře, když; v'znamená vše-
hem plně odpovídá' názvu cizím. Byl to firste cit
pro bratru roduetv j'a, penz vedl jiz Husa, z
Edral Cechy pro vyjizy, jaro hantuch, šorc,
mantle, a podobes platí v'rod Blahoslavov
(z roku 1571); "Kde máme slova vlastni a
pevná, tent by neudrželo cizích vnašeti."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jazykozpyt, 32, 596

[Něm.] Oberpfälzer, Fr. - cizí slova

plac, kyž, sěš, křtalb (< Gestalt), grunt,
kvaltování, puntovati se, švřtovati, šacovati,
netřepje se afod.

milý a milost. paž
čís. 11, 116

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Pleš] Oberpfälzer, Th. - cizí slova

"Převážná většina cizích slov jsou povahy mezi-
národní, vyjadřující se rájemně třeba profes-
sorské vzdělanosti, jeť jsou neustále usší a
hojnější. Vlast jehle nelze učiti; všude jsou
dovna, neboť je jehle tvoření napí všichni
národové slova stejny jodit."

např. symfatic, idiot, elektrina, telefon, foliarisace,
automobil, finance, kalendař

"Ty z j-a vymycovat by značilo ochuditi slovník
čes. j-a a nastaveni bráz kultury němu proudem
moderní doby."

Meillet, Brückner, Porreziusovi, vinili čes. z pře-
uštěného purismu např. divadlo, hudba
Cizí slova v českém, NČ 7, 28, 3

knihka uadaru: přepřítet
nyelbouj'itas "obnovení j-a"

MORAVSKÉ
ČESKÉ
MUZEUM

[Jilek] Oberpfälzer, Fr. cizí slova

" Nejsme proti cizím slovom opravdu jobíbným,
ale nem' vřusně ani spůsobně užívati cizích
slova. Sde může státi cizí slova dobře,
a ještě, když i obsahově plně odpovídá
našim cizím. 4

Cizí slova v češtině

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MUZEUM

NuČ 7, 28, 3

^{pláš}
Oberpfälzer — čes. x něm.

srovnání s jinými j-y; základnímu kamenem, na něm vy-
jadřování je slovo, buď živý a aktivní
kdežto němčina s oblibou vyběra' své výrazové prostředky
& představy vaticnických ("v němčině to říci zbraňem
a válkou"), volí na's' jazyk své nejvyšší a
nejpřirozenější řeči z ozdubí utvářel v evrovoj
řeči jako bitva o seno, boj o úrodu, armáda obrát
léneho "sola" pou stopou toho německého
ducha

J. Haller & Oberpf. ^{Wassne', čiste', svate' řeči}
Materiče NR 30 p. 10

Jilch-Oberpf., Hand. — estheticke' citeni'

„Aestheticke' citeni' je ruzne' a jednobodne i u celku
narodni, proto nemuze byt' objektivni. Kriticku
j-ovu' sparnost'. Koum' znej' uare' slova uadosti
melodich, at' se focvici' na nemecckeh' ferlach,
jako Pfropf, Kopfschmerz, Angstschweiss m.

O j-e' sparnosti, MČS, '24,
50

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

~~Beide we~~

Jiří Oberpfalzer, tr.
— Germanismus

"Při vás ani prácha matička hodně jámrovala,
že wa' fotrlíček a matička s exci'kudem
deh' krosne' undelegenheit"

Jos. K. Tyl: "nerozumná křes'm' zvidata se ozý-
vají' toliko hlasem' coho' přirozeného"

podle Oberpf. Nč. 7, 1
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jilek]-Oberpfälzer, F. — Kolec

„Členi⁶ Smeřuje s talovými úchytkami od běžné věci
u spis-e, který všemi slovy své spisovatelské individu-
ality tvoří tak hluboko v nezájemě narodní půdě.“

Oberpf. Nr. 5, 243

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jilch] Oberpfälzer, F. - internacionalizace j-ů

"Jazyk na sebe navzájem působí. Slova se rychle přijímají z j-á do
"j-á" rozličné obraty se doslovně překládají a napodobují. Tak se
vytváří obec. slovník evrop., založený na latinské síle helemisované.
Když to všecko uvažujeme, nebude se nám zdáti příliš odvažným
tvrdit, že i myšlení evrop. kultury jde ve mnohém fo stejných
cestách; co se na první pohled jeví jako výjimka, možná
lečky vzniknouti spontánně, nezávisle na cizích vzorech.
To se připadá k vzákladu pozoruhodné skutečnosti, že se
velikým souběhem čím dále tím více podobají."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ MK 11 58
MUZEUM

[Hilb] Oberpfalcer, Fr. - gazdov' cit

"Je třeba v sobě vyještovati jemný cit f-ový,
jako dobrou znalost' kulturního stavu každého
z-á, tak pozornou čísbou f-í-i dbalých
správné kulvy a vnitřnímu pozorování
zdravé stěci lidové."

MORAVSKÉ
NĚMECKÉ
MUZEUM
O germanismech, Nč 6, 27,
162

Platz-Oberpf., Franc. - par, sov' u star

mel vzni suant u z 1919

tez uspechu i usiti' u rednictva (od '20)

fronell by i nevizi u ved. naroslov'

vse^u j ke' kulture narod

O j-ov' spravosti, NUC 3, '24,

57

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jičín - Občaff. 7. Frant. - jazgozpyt a j-ova kultura

"Linguistika sama v j-ovom správnost valneho zdajma nemela. Ob-
cela svou pozornost hlavně k historickému vývoji moci...
něco opravdnost je' gla věci' konvence; jako nepřijde
do společnosti. nunciatu a v sátech zablácených, tak
dáme v' suchém rozhovoru fechtovanou formu a jati

Budeme řeči' v' j-ovom.

"Jazgozpyt se stále více obnaží a j-ova kultura
a oba z j-ovom správnost, NUC 31

MOBANK
ČESKÉ
MUZEUM

24, 49

Jičín
J-2 Komenského

„Humanistická“ jest u něho [= Komenského] záliba
v bohatství srozumění a estet, v honsuelu porva-
dění výsledky a členění věk, humanistická jest
sloužitá stavba ferdol s debyjní vsovlamí a
meli ve tkni. 4

Jičín, J. A. Komenského, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jilke-Operpf. — Komeubz' - germanisury

"Jestliže se vloudila do čes. knih Komeubzeho
jake' slova a vazby nem., jest v tom ustupek
dobrové vůle, která vkládala do net. cizí slova,
i když měla pro příslušné pojmy dobré vazby,
komeubi, ba nejednou i vedle těchto názvů."

J. A. Komeubzeho milý a milostný pozdrav
Komeubz', Čes. slov. vydava' jednoty
Sv. Cícha, sv. 4, 27, 17

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jičer-Obepf. — Komeudy' — germ. lexikal.

kvart, fortel, hadruň, sfaldova'm', unstru,
broštorati &, vnuš, glich, šikalt, štencle 'chody'
flastro, kranž, neprubovati, neštrafovati, Ceruo 'poplaci'
fuesovat, fuesuň, mordovat, nešauvat, kucovat
grif, fadroumž, v šychu nechati, fracht,
šturmivat, grant aj.

J. A. Komeudetu milý a milostný jazyk

stodky, 1921, 72-73

ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jička] Oberpfälzer, Fr.

láďa & j-u

"nejčistší a nejdražší vlastní není nic jiného
než láďa & makrošedému jazyku."

nejčistší & v čes. j-e, Nč 7, 33

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jičel - Oberpfälzer, Traut. - libozouč,

"... nepravne chápaní j-ovou správnost ti, Eteri so,
dávají vosti eufonii, libozoučem"

Holcěel: „nemůžné“ biji, fiji, proto fise bjiou,
fichlěel v době obecně kmečcile' pijan

A. Hlavinka: „vyzablé“ i
(X u r za Karla IV.)

odsuzuje např. moravské, čtyřspřezní

B. Klenot: fofadrme, čefe libozoučnejši' fofadrme

O j-e správnosti Nuč 3, 24, 50

^{židů}
Oberpfalcer - lid. uluva - zdroj obohacování spis. j-á

... z českých studánek lid. uluvy může se spis. čes. obroditi
s větší jednotou a Emenové bráše. Jeť se jen vystřici
provincialismů nerozumitelých mimo oblast jejich vzniku.

Oberpfalcer NR 3, 300

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jil' Oberpfalcer, Frankfurt - logika

"Nejovolaní opra'vci elatou n'ic velmi často na Prohustovo
lože logické kategorie' a zamítají' vs, co se s nimi nesrovnává.
Ale logika je proti' nekonečnému bohatství a ještě' norma-
nitou zruč' kalny chudá. Nejsilnější' e doji'nekem vývoji, k-
mu, že křesťavají' v je stopy kulturních formací dávno zastřeny b-
a' že lid, vlastni' francie, n'ic, nemyslí' dokonce' p'pravne
Ideálem logické hodnocení' j-a byla po staletí' latina, ...
... že říci, že elandá' latina j'z by tak dlouho j-em
nohy, je e část' vinná' ústřední' lidstva, neboť' se již
e vyjadřeni' moderní' myšlenek nehodí. To j'it tedy
neb slávy logické j-a."

O j-ové správnosti, NUC 3, 24,

Jilad Oberpfalcer, Fr. - materština

ovčič

V materštine maji slova osobni napli, s její
rytmickou a melodii jme od detstva sítij proto
že nam nad jiné jazyk dražší a krásnější!

Jazyk, 18

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jiler] Oberpfalzer, Fr. — němčina

Při němčině s uán přicházel západní vzdě-
lanost, němečtí byl u nás sloh vědní, obchodní,
společenský a jiné věci podobné. Proto jsme se uamnoze
odcizili přirovnáním způsobu vyjadřování do té
míry, že přicházel jiných slovančích ~~národů~~
si musel čísti výraz překládat napřed do němčiny,
aby jim správně rozuměl.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
O germanismech Nč 6, 27, 161

Jilch-Oberpfalzer, Faust - profesori Kostlivci

"Zlet u nás dosti rozšířen typ Čechovců profesori
Kostlivci, kteří o prandiu [redacted] rozjít valného faretí
nemeli a ustrnuli na svých marotách, Empromi-
tujíce tak vědu o j-e."

O jiné spávnosti

NuČ 3, 24

49

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jilka]-Oberpfalcer - do Med. NR

NR 16, 32

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jilek - Oberpfälzer, Fr. - Jurisconsult

"I u nás byly opravné snahy jisté a ojet discreditování,
opravné prvky bývaly z jazyka vylicováány, co dalno bylo
sily z zivotu, bylo ~~zrušeno~~ a zivot ulivě vracováno."

O jazykové opravnosti, MČ 3, 24,
49

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jilek] Oberpfalz, Fr. — slovesne' vyjadrování

161 "Germanické j-> mají slova s vyjadrování přeměnou
na újmu sluselo. Podle jejich vzoru byda' u nás
slova stlačovala na podobu formální výplň vědecké
schematu 4

162 věci jsou předmetem výroby c. se vyrobějí
sloužiti používání užívá se jich
úřad nakládá vědomost se dovídá
prohlašuje se s významem daně dan se vyměňuje
MORAVSKÉ
EMSKÉ
MUZEUM atd.

[Jilek] Oberpf. O germanismech
NúC 6, '27

[Jilka] Oberpfälzer, Fr. — trébní j-ových cín

Jako se svět hudební krásy prohlubuje a rozšiřuje
formy, Eds rozumí základy harmonie, melodie a
rytmu, Eds si zpěvně sladí pro správnost a
přesnost hudebního projevu, tak dochází
hlubšího porozumění a čistšího prožitku ze
slova frucht i ulaneneho, Eds si vytrébil
cit proz.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

nejčastěji chly v des. j-e,
NUC 7, 35

^{získ}
[Berppalce]er - jazhova' fuziava učitelstva

„Hlubší' vzdělání' jové a jemné vytržbeny' cíť pro
správnost a čistotu rodu' uliny, to jsou hlavní
požadavky s odborné fuziava' učitelstva

NR 7, 88

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jičín - Oberpfalzer - úřed. jazg

Pátým rokem již pracuje náš státní sbor po své vůli. Zároveň
dárme sbory a vláda chrlí zákony a uřízení. Ale textu
jejíh prvky sloves ne vždy rozumívá, ponevadž bývají
jsány věci spojenou, spojenou. Rozsáhlý aparát
úřední zaplavuje výnosy, výměry, rozkazy, předpisy ad.
Sde toho a odevšad číší z jiné formy, totiž
cizího ducha, vrazí lůba nezralost státní j-a.

Oberpfalzer, Úřední mluvě
ZEMSKÝM
MUZEUM
Kedlčav. příl. národních listů
3/6 '23

podle Nuč 2, '23, 108

Mlč - Oberpf., Franb - Usus

- 50 " Usus jest i v je tyranus. Mlčnice zducho je
nemohou zduchovi dlouhou dobu bez změny,
jakkoli v jejich povaha vedy a de konservativní. "
- 51 " Jova' spravnost se stává problemem tam, kde
usus in nem' jednoznačný. Zde musí' pozpozít
sestoupit s Rothemnu svého výhradně historického
nazírání a umos' prospivati s řešením těchto
problemů. "
- O jove' spravnosti, Nč 3, '24,

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Jilek-] Oberpfälzer, Fr. - vojenský slang

kritika výrazů užitých B. Mathesiem
v předkladu Remanzonovy knihy na západní
frontě Slid

NR 14

21-22

36-38

TN (B. Math.)

— 0 —

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

[Hes] - Oberpfälzer, F. - zkratka

"Aki - Sprache" = Abkürzungssprache

NR 11 60

J-ova' terapie sotrva mudi zastaviti tento vyvoj,
"Steny" s nam jde z zapadu, z anglosaselske sveta,
a Steny' vyhovuje dnešnimu potřebe praktické života.
Grafické brázení je formaly ufluie ueliterární, a jeste
dovfaleme, ze zůstane omezeno na funkce, z ueloz
se zrodilo: na obchod a prumysl a na sport

NR 11 63

Jičel-Oberff., Kraut - změny v gramatice

"V posledním čase používají i lingvisté (Janča, Rocher), že se spis. jaz. uvolňuje tvarem, jako mažu, mažou, ba i mužu, mužou, imperativem jako peč, pečte (předno dusem soucne) v 3. os. množ. č. (peč a -l'), zatímco jednotných vazeb (po zápornu a u mnohých sloves) se jed.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

O 7-ové spálosti; NÚČ 3, 24,
59

[Jilek]-Oberpf., Fr. - jazyk zval narodnosti.

"Jo-li čes. jazyk jazyk, písemný a uzený, svědčí to
o bohatých rozumových schopnostech národa.
Jazyk je nejjednodušší zval narodnosti."

"Když je národ moudrý a učený, sítí se
a vzrůstá jeho jazyk, provádí bohaté slovo
a zvoni čistými hláskami. V jazyce chudé
a pusté, formuje se jeho slábnutí, cizí slova
vytláčejí výrazy jeho obecní zdeděné."

MORAVSKÉ
ZEJSKÉ
MUZEUM

milý a milost. jazyk,
NČ 11, 15

Jirásk, V. — čestná duševní a obrozenecká

„Jazyk obrozenecký se liší o ja duševně nejen slovně, ale i v skladbě a duchu jazyka, takže na nás působí dojmem jisté cizoty. Vělcina je hlavně v kou, že obrozenci vyjádřili svůj sloh i j-ové citěmi na německé a latinské podklad sáhl pro obřadné vyjadřování, lemmé periody, kaliba ve složených slovech, kladem slsa na souec), kdesťo od souec XIX. stol. působí sílu

frankína (srovnaj sloh Valgelského a F. X. Salty).
Vedle toho působí i sociologické: starší spisovatelé byli profesory a kněží, jejich slohu dlebojné korespondenční i polit. řeční a žurnalistů až počátkem XX. stol. novinář nepřomlouvá už s národem, ale baví se čtenářem.

Liberační noviny 1939, 171

^{Yřad} spojenci filologa s básnířem v obroz.
^{Kollár}

„Co se týče Kollára, spojenci básnířa s filologem
nepřivlelo mu štěstí: jdem fwez přičaži!
druhému a jejíh swaz je sic trvalý, leč bez
forozumění fotbalu druhého. Odtud štěly' spor
v Kollárovi: básník nerozuzná v učeníh dílech
mezi vytvořen obrazu a výsledkem rozumových úvah,
filologická učnost bránu v hymnicěku rozletu.“

Yřad, Bá's. upadivání J. Kollára, 52

^{živat}
stř. Kollářův - zejm. gutacht. předvědy

„Mnohý z uvedených slohových zjeví ji třeba
[u Kollára]

co do přívodu odvozovat z latinských
→ řeckých zdrojů; leč tím nepravíme ještě
nic o jejich rázu stylistickém.

živat, Paš. upravená J. Kollára, 64

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

jrát, V. - Eoubrétuost čestiny

"Říkává se, že je čestina jazyk velmi Eoubrétuost;
jiste se přizpůsobuje umohem hore abstraktní
logice než německá. Říkává se také, že její m
operum je jilím je slo, ted, kategorio činu,
skutku, nikoli substantivum, kategorio věci
i jomuplu. Nuže, odjarsiva čes. filosofie
uvažovala kadeji o tom, jak j'duat, než
o tom, co jest a jazyk to ma' smysl."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Kutichy u městka II, 463

Joklův, Fr. - noetika jako nauka o očištvání spis. j-
a

že ušol noetiky může kevrubně. Gti problášeno: očištvati
jazyk (mluvu, literaturu) od "kazitelnosti"

tj. toho, "co jst na ušol jasnosti slobové a co kdy
ztěžuje správné chápání myšlenek v slovených...!"

úkolem noetiky není opravovat galimatias, letlaniny

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
cit. podle Záb. NR 13 133

ježek, Fr. - "paronyma"
(slova se stejného zobrazení)

135 jsou zdrojem tautologie
šijce šije (paronymum) X šije! šije (frizanti)

136 "odstranovat z (jezka) nadměrné paronymy (souzvucím)"
jsem plevelem

nerušíme uvažky: fouchat bez a nahradit slo lhat
sloem obelhat, zalhat si, nalhat,

fouchat loupat a nahradit loupatim & slozeme
lotr

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

podle Zb. NR 13

Jošlik, Fr. - Synonyma

„√ Synonymech zase pletváme slovíček, jichž souhrn
hvou, tak zvl. copia verborum [fr. vocabulorum];
jazyč oplývají synonymy jako by se dusil v bohatství
a sádce k marnotratčivosti (stoborénu)“.

cit-fole Zub NK 13 135

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Josef II. - Čes. uari zemí

11. 1787 "všecky uari zemí od apelací protlážena"
na jedné sbr. čerky, na druhé němí

27/6 1789 zápis do zemských desek v C. a na W.
němí. // Čes. [redacted]

Kaučech 50

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Juda, K. - Germanismus

97 "Germanismem si dáva' úřad vysvědčení' fiposti, že se ještě
nevymanil z pídlosti německé, a že si předně, když bez nich
obstáti nemůže, nevymanil, nevytrouil sloh český."

"Germanismem je fofstypně jolichován národ, jeho národní
šlechdost, jeho historie, sláva a vážná' kuliatní minulost,
nejtrapejn' pak jeho čist' státotvorní a ušití státotvorné."

Co je Germanismus v úřední' čítné?
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ Muč 4, 25, 97
MUZEUM

Juda, Karel - oficiální čítanka

"had med sladčěji měla by plynouti než mateřská
s míst nejvyšších, ale když tento jířič med
lzeš, rostiny ti v hrdle vakuou!"

motto v NUC 2, 23, B

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann — Bible

doporučoval „obzvláště spisy 16. věku, a mezi těmi
na první místo bible Kralického, ten pořad neocce-
něný národu českého, Spisů pánů paven a zařou
přesemnitel j-a v Čechách, na Moravě i v klášterech
povazovali tyto knihy“

O přeznění čes. přezemnitel j-a
ČM 1832, 165n

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg o nedostatcích ¹⁸²⁷ věd. v 16. stol.

svět

„... jazyk čen, ačkoli otatně bohatý, ohledný, fidece
ani pro vyšší básnický, ani pro filosofii a soustavne
vědy uspisobiti a vzdělati se nemohl, bez odvo
prava klasična doba ja i by ~~Evropa~~
~~čas~~ nikdy jostati nemže.

kejmě 17. stol. ¹⁸²⁷ viberi nad kabinou, ale tohoto
procesu se nemohla zúčastnit č.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg O klasičnosti

ČČM 1827

cit podle HB 189

Jg - o maticáku Brusu

"fotieba čistoty físeumho j-a čes."

nová čes. se od čistého j-a odchylye

nemáme šol čes. ani akademie

proto maticí sbor del jednot & seprávi Brusu

vlastnosti: vyfknout Germanismy z novopokle spis

oprat se o stará spisy

hledit & spřávnost logično, gramat. a fístické

forničra pro "občejné" spis-e

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg Záp ČCM 45/1 278-9

Jungmann, J. - Ant. Markovi (Lobec)

"Zpráva určitá Vámi v napravování folkloru spisovatelůch
ještě utěšená, ale bojím se, že některým příliš slava,
a snad by fouhý porádek neb rejstřík na způsob
Hörsfeldyho omylem více našel přízně. Zábav zkusme
těto cestou brátořisnějši, s řemeslniče' vždy ještě
časem. Zbyte jen sbírat dále. 4

Dopis J. J. A. M-ovi [asi 1823]

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - Dobrovský

" [Dobrovský] jest důkladný opravitel nebo raději
tvůrce gramatiky české, která muvohyem jiným jazykům
za pozděj postavena býti může.
[Pozn. →] Novější gramatiky české jsou potud dobře
jón, pokud se jeho základem nespostýhly. "

Jg Král Hist 168

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - čestna a slohy normalni

"Dovoleno", aby v 1. a 2. knize normalni, kde toho
potřebi, německá gramatika česky se vykládala, ale
v 3. knize již všechno německy se přednášelo."

Jg Zap 71

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann — oes. na gymn.

- " Na gymnaziích poručeno, aby učitelé čestně s sebou učili, ale stalo se to tak, že nikdo toho nechtěl, a kdo sebrati pověděl chvil, od lidí nepřátel, ošle 'národnosti' mučedníkem se stal.

J. Zap 71

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - o cizích slovech a obratech v klasické češ.

proloubání vneslo do češ. mnoho cizích slov a
cizí uhlavení spisůly i u lepších spisovatelů;
z nich některé zamilly a jiné se zunitají

Jg Hist 2 124
cit podle HB 157

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - čistota je
"bez čistoty je není pravé vyuklavenosti, není
slovesnosti"

Slovesnost², 1845, 25

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. — Trnava

"Těší' mne velice, že v moravě z dlouhého sna se pro-
buzejí, ale líbují, že Trnava sáhu Valasů-Hanaců'm
nářečí'm naši l-u bez toho malou p^oste n^užní
a rozdrobuj^e. Nakonec sazdy kraj neb pov^ost
bude své nářečí' v pisemný jaz^o utvorovati,
tam to dopleme z!"

Dobře J. Jungmann J. Kollár 1/4 1832

MORAVSKÉ
KRAJNÍ
MUZEUM

Jungmann - vláda a čestná

„Postavení čisté národnosti a vztah její k zemi
vláde jest pomal pochybný a nepřesný. Vláda
němcká se usnadňuje sobě správy vždy pracně,
aby národy sobě poddané pohněchala, pohněčí.
Uvedši do Berlína i kancelář německou, nechce
zřet zastoupiti, a každé hnutí a vznikání národ-
nosti jí nemilí jest dotud připouští, dočud úplného
její neškodné bytí se dá.“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Jg. 71

79

- Gymnázia

"S rokem 1816 zdála se počínati, ba v pravdě i počala přechepi jip [čestný] epocha, ano (od 23. srpna 1816 roztráhalo, aby pro gymnázia v mts. těch pouze českých, a neb sde spolu, modili Čechové se uadla'epi, prefeti a profesori v jazyce českém zbehlí se představovali

"Čes. předkladat' "čes. spisy"

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg. Krab. Hist. 162

99 - vědecký jazyk

"Osmělili se uerbeni ten led [nedostatečnost j- a]
prosci a užití dleu zastaralých dleu nove tvorených
slovi s nastejným darením, z kterýchžto slovi veliča'
část od ke' doly je d' spisu rozličných - do
mluvy obecné pověd' vesla. Máti musíme, aby
flosofická mluva ne z německých nových slo
na stáhlách z uauu Gracela, ale pěšim, přirozeným,
hrotem hued z focatlem choditi se učila."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
99 Krat Hist 165

Citat Jungmann, A.

rozumitelnost
vešt. stylu

Čech každý všemu, ponevadž česky psáno
gest, snadně, bez vysvětlení, rozuměj;
poneučilého pak vlastence downyk
bratra mého budaucně, wyvčj: howá
sowa, gichž tu dočista rjdcce
poznáme nauá MORAVSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM znaměncem? ualezneš,
která milý ctenuři; bud' sebrně frjgaw,
wibec wwed, aneb laskawě lefjikh
narbjreg a uně dodeg, qe wděče od
tebe přjgmancyjmu. A. Jungm. Okonjch 1878

napomenut

Jungmann - pesimismus

„My blázni jsme bojujeme ten neuvěřivý boj, my proti
troudu plavene, edezto shory uatidě ustavivny, na's
křizi, zdělu netečnost, rovnodušnost, necht, ano
s poučením se slouost narodnost hubi. Ujmeně,
dokud síla stačí, neustávejme brániti se zahubě;
poude-li národ, at nepoje naši vinou; at veš
čoudouci jiná než my nejslepějši pokus, že ody
človak uchl nasrže vradcem nad sebou, že
i naše Thermopyla naplněna učitelu vzato jest.“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
Jg 72

Yg - pochybnosti o budoucnosti - cestiny
v form. "Vstaveni' cestiny Eu vláde"

357 " Snažem' uade vlastenci' jest talone', jak na'uje nasi k'enci f'ed-
stavní, dobre mu'ine' ale neplatne, varne'; ch'kyš' mezi nami
bud' nepří'nic, bud' němeč - my blázní jeste bojujeme ten
nerovný boj; my proti f'oudu ploveme, Sdezt s h'ny uat'it
ustavici' na' t'zi, z dílu nete'ant, rovnodustnost, necht',
ano s'foum'icem' se s'blounost nerodnost hubi',
"zajdeli narod, ab' usazde nari' v'ou"

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Yg Zap. ČCM 45/1 357

Jg - všelovanský jazyk

272

"Jak mnohem lepší slo ž ale hém cív jedného, kterého zoli nářečí
[slovau.] vůbec co říkáního j-a užívati. Sběrých se družky
nářeční věci a ~~nesmíru~~ bohatil a stěhile."

"Jsem upřímný, národnosti naší milový Cich, ale všelovanskému
říkáního j a i ~~obřadu~~ v obřet říkáního hotov, věda že
stovně zoli nářeční říkání všy Slovau' jichom zůstali."

MĚRAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
[Číslo 571, 1871, 272]

Jungmann - odumřelí' p^onečem'

"Které nám Čechům [němci] navrhli, abychom se-
silovali vzdělávat' slovesnost vlastní, ale pyšně
užívali, zanedbavce & hotové tabuli elvostu,
a nechotíce teprve svou chudou strojíti. Couda
nám domácí potřeva, třebaš sprosta, untepsi,
co & naši choti na jich tabuli, to sobě tež dle
nic ustrojiti můžeme, všeho fad užiti ani jich,
ani nás žalideš neřací."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM 74

Jg o Cítnu

slavoml:

„Ze jazyk ten dosti vybroubený a zřídobný se
vzdělání vlněných umění jest, toho starší
zřídobné zřídobnými zřídobnými důvody, a vybězí
jádru uariacové, tak učenci (zřídobně to u nás
nenavští) zastlepné) nešťavnatě učarali.“

O j-u cís. rozml. dle he', ~~1876~~ 47
Boj o obraz.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg o cíně

" cín je zbrášený, zmožený a zoláště
formou svých sbrášených nátek se všem
uměním a vědomostem zřisobitý jest "

~~Jg o cíně~~

Jg, Slovo & statek a blahozdravení
Bohemariusovi, Boj o obraz. 56

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - slovanů jazyk

"Jah, muskem lepe bylo by dle kancor jeduho, Eberthoholi
narici vicec co pisemniko j-a uzivati, Eberth by se
druhymu nariciu vicec a usamrue' bohatec a stek-
til. To byla ma' mypleura a radost v pralulane
& prvniku vydani Zpraceniho raje provedena, ..."

"nem uprkuuy, narodnosti nasi' unlovay' Cech,
"ale vreslovandekam pisemnikum j-u i cestinu
v obet prijisti holo, veda ze Eberthoholi nariciu
pisice vedy Slovanu bychom zisteli."

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

J. Zap 79

79 - zřata slovan. ducha ciziny
umělé umistrování jazyka

"Co se dalo s j-em lat. nejpěkněji rozvíšit, že totiž ve vřodném věku od
filosofů a poetů milijád umistrován, měněn, bojován, ale nově a nově
idei roztahováno a natahováno a předucováno a látky jest, tak že sám
Ciceron nerozumitelým ſ se stal: To s věkem lež. ..."

"... tak dlouho jej ^[ods. par.] ^{elationy} upravováno, kláreno, šiflováno, nastavováno a
sužováno, až učiněn jest podobným latine' šuldré, barbaré,
bellatinné, tak že slovan. duch, stvůr tam zde vždy jisté ⁴ ^{akryf}
se ohlašuje, utrumly' ⁴ ^{akryf}

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

79 Zap. ČČM 15/1 275

Jungmann - česka

"nejhorší bylo mi, když jsem česky učiteli měl,
tu jsem rychle složitě přes slova neohrabná,
nefruktivná, s těžkou učenou. Učitelům jsem
více nasuade měl, než ve škole."

"... jsem ubírala jsem, ani jsem však v teoretickém;
vždy mi dává německých výrazů tamto
na jsem než jeden česky"

Jungmann, 21
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. - jednotá spis. ja

"Jednotá l-ry, jednotá j-a, jednotá národnost, toho
záda, aby se říkemnilo ja četilo co zářona, sice
by zářda provincie, zářdy kraj, zářde' město,
zářda ves, zářda rodina svůj v věcem se
četlici jazě' ueta, ... ja je jednotá řísemnilo
ja spásk naše.

Zajisch (vydal P. Havel), Pka '73, 78
— " — '98, 59

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - jednota spis. j - 1

Jako v obci, aby svetla, silna lka, potrobit, aby
'hazdi' jednobunec něco svých hřát - více měne
dle plukosti - opustil a celou zůstavit, an by
jinak ani obec stati nemohla, věbrz se rozpadla
- tak, ma-li písemni jazý se zenci, tvatí,
vzkvétati, plody něsti, musí 'hazda' částku
národa v 'hazdi' jednobunec svého j - a domácti
něco opustiti a z obecného užívati, musí
obecný jazý, totiž písemni, za záhou sobe
vystaveti, byt i s jeho vlastním ne ve
všem se srovnával.

Zápis 198, 60 - 61

Jungmann - obec. četník

"nemim kradlím, že jako se Lusím podarilo narodit
při namoře cířevního za píšemní ~~for~~ vyvšiti,
tak nám by se zdarilo píšemní uat' zavici a
fronto píšemní namoře jeho do kuit a na kazatelny
uvést."

Zap. 98, 63

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Žijte v...
humánistická cistina - v...
11

"Jmeno... slatého veči, které zvláště l-rě
za Ludolfových cání podnes se udeleje, neznamená
nic jiného, než že ten veči musí ostabulní veči
nejvíce plodí vlastenské literatury vyvesl, a co do
jazyka, posud za losem zůstává, jiloz napotom
vedetání jeho více ne posturovalo, ale ovšem Ehsalo.
A fotud my dobře provna váme se s těmi,
Skri na tom ustoumli, aly chom jinak ne psali,
než jak psali Veleoslavíkové, Komenští, Kociňové
naši, ano jisté jsi všem snažení svého jich čistotou
a vlastnosti jazyka přivysiti, ba ani dosti huontí
noci nejsou." Jg, O klarčnosti, —

zavijestost obroz. -in. na 16.-17. stol.

Jungmann

"V celosti stary' j-ě zachovab, jeliž to za
fravdu uznab, že co se tyčá lexikální a uhlavní
vzdělavosti; on v jěčě našich Veleravín,
Komenčích a j. ysoně' dohonalosti a spravnosti
dosáhl, takže začle' vol. učes odstavění
naš' cěnků' ~~nebezpečným~~ i zabubnyem se
stava. "

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg., Krátká hist. ..., 165

Jg - ces. 16. stol. - cizi slova

"Překládání mnohá z německých a latinských
spisovatelů mnohá cizí slova a cizí ulehčení způsoby
v jazyce uvedlo, z kterých některé na šesti opět
postly, jiné nyní se vyjmí taji."

Jgkrat Hist 97

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

99 - o nemohoucí ustrnout na ^{parýž} čís. 16 stol.

600117

[strana skromilců] „sobě jistou dobu minulosti, kterou
klatily vědám nazvatí kacířů, za nejhoršího!“ a nejdo-
naljší obraz svého ~~...~~ vystavila, a nemá šelivě
vzpětí má se k tomu ~~...~~ jen o vlas od vedoucí
konec cesty se uchyly, ...
„Těm každé vedostatek a omyl zlatého jeptich věd
nově tak svatý ~~...~~ a dobonalost
jeho jazyka.“
„jediný historický ~~...~~
nelze odpíchnout čísti log., fyz., metafyz.“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Druhé číslo čas. spis. j-a, ČM 1832
Hlas o fotobě... 1846, 53-54

youngman - kultivace jazyka
vzdelavaci formy v j-u jg

"Postup omeu záleží v tom, že nejprve basníci z furbaldu
narodu furbalaji' a jazyk bohatstva, novoty v slovech
a spojování, blaboznamnosti a urodovnosti u diletů;
že s básnickou přiročí se libomudrci, jímž jazyk
správnosti, učitosti, a názu vědeckého ve stem obresu,
a bohatství nahva; že se těch následují řečníci,
sterni nalezenou a filosofskú sformádanou boznan
zabobu ulnuj s obecnou religiozúho a polit. cíleho
života vztahují, až na konec dejojisci jazyk, již
co ucvicím, a cele vzdelám, nástroj nalezenou,
ly jeho pomoci' věci vstaly a úrazy vumbimho
i vnešimho urodiného a obecného života v živém
obrazu vstavili." jg, O klasicismu... , Boj o obraz...
106

Jg o zafare cēt. s Lat. a uem.

overit

[Cet' jazyk] to cely svetlo se rozvijeni cas o samostatnost
a jako o divot zafariti unest se druzma jazyku:
latinsky, svou uloumen. vditamosti a fujatou od
nabuzenstva dleptivosti genu v svetle slozku a
s uemclim fu politikou fvaraku bledzku, podni-
lavich Tevtonu genu neberpangru. Protoz jen na
bratke doly, a to se ne by nabili a uecle v samo-
vlade se udrioval. Uflua historie l-y v Cechach
zavira take l-ru latinsky a uemclou.

Jg, O klasickosti
cit podle HB 188

CCO 1827
29-39

79 - Germanismy
pověstí

na bledu jest, že všechno téměř uchylová se od správnosti čisté
slovau. j-a u spis-u čes. jest z té příčiny, že německy vyplíti zvykli
jsem a tudíž se mají něm. slova přiměřeně, částečně vyprázdniti,
Potřeba jest, aby spisovatel české nové školy zvláště při práci a
nejhlavnější cíl spisovatelstva našeho jsou Germanismy
germanismy vyřel a dořešení pravěť porážek příkladu

Jg Zap. ČCM 45/1, 278
111. jazyk náš se formuje a láze, spis-ově nepřítel čisť z toho
j-a, v škrtnu myslí, všechno blaženě spisob v čistém formě seji,
luby naše němčinou nahore fachuou

f. 279
Jg Zap. 98, 62

MORAVSKÉ
ZEJSKÉ
MUZEUM

79 - čestina 17. a 18. stol.

"Zde počíná se smutná doba jazyka a literatury
česke. Ten jazyk, který nedávno u všech soudů oby-
čejným a chloubkou prozřetelva byl, nyní v jazyku
vesel. Vyššího stavu lidé přijali německý jazyk,
jemuž se i měšťané učiti káneli, považovali
nemši v českých německý kázali. V městech
pocáli se styditi za český jazyk, kteráž udržela se jen
v chatrčích a u nás v sedláckém jazyku."

MORAVSKÉ
ZELENSKÉ
MUZEUM
Jgkrat Hist 125

Jungmann, J. - cistina 18. st.

over

"nejvíce ale spis-e XVIII. století jazyk sřatnými slovy,
nepravidelnyimi a cizími mluvení zřisoly nesvářili,
coz k politorámi nebo k smíchu post chování. Hlavní
chyba jejich gla ta, že veselíce grammatičeski pravidel
ani příkladů z Lipska věru, jediné spostí jazyk za
vůdce meti

Hist Lit Čes 1849 253

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

J9 - čistota jazyka

"Některá to mezi vady literatury naší, že příliš mnoho a to téměř ke samé nemožnosti překládáme, v kteréžto umění to vychování jazyka; vyslíti jsme navzdor; odtud pochází, že máme třeba krumoká nevhodná českého mluvením způsobu a pozorovat na čistotu jazyka, vady někdy v nevhodné formě nechtějí vhodíme."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

J9 kat Hist 165

Citát Jungmann, J. odborná' oblasť j-a
čestina x němčina

Němci posud aupřěji sáledáno mají' wě, co
se řemesel a žiwosti týká, jsou daleko před
námi u wrděláni' wšelké wědy a umy, a posu-
wad neustále pokračují' w obřacowaní a učeb-
lowání swého jazyka. My wšude počínáme,
a předce w krátké době na jwo dáno, že
jazyk náš ku wšerňannému wrděláni' spisowený,
lášky a fěče naši' w plně míře hodou jest.

Jungm. Howesnost 1845, 8

Youngmann, J. - odb. styl obrozen
Citat naučný sloh vykladačný - rozumitelnost

Čím vnitřněji soustavou svazek staženější,
čím novější zacházení s vědau jeho, čím
přirovnější a neobyčejnější názvy do
něho frigaty: čím více potřebí vykladem
přehled jeho usnadnit, rozumitelnosti na-
pomoci, vědnu srovnati a zruod-
niti, co v něm nového a vlastního, stím, co
se již w té věci dalo, srovnati, povahu protivných
jemu soustavů skaumati, co usnadněji rozuměti,

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - 87 "způsobí mluvení" pro jiti'

u věnců 103

Čeloupek, Kuzela o čes., 1974, 300

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - Palacký - Šafařík
snažili se učinit přehled náhase chitiny
"východice chry a folieky jazykové v novopisí l-ve se
vprytníci"

focke povolání Zeleného - viz MIB¹ IV

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - poezie

514 „radi čalů hlasatel básnické uluhy svépravne a
svebytné, osamostatnělé od páhrol: Roine“

Jg: „... jest paláci kic poetická, sama sebou stojící,
kterěž kdo reciti a namade nema, vždy pravého
básnické dalek zůstava“ (list A. Markovi 10/8 1891)

515 Jg „psal je [přibádky] pro bratru současných zasněcenců
a pro budoucí básníky“

Jg „vnučil totiž svou revolučnou novou dílci svou j-ovou
dílci sfochalně učinné kvassiny do těsta čistiny, jež
to své kdepř puchmírovně dízi nechtělo náhle vykouř“

Gišner Chara'ur

Jeiguanni - porubem' ja - porubem' narodnost'

"V jazku naše narodnost'. Porubem' ja jest
porubem' narodnost' a jočate s jichu jadu."

Cit. jedle Pulce, kulivome a jidome
Gravmo' cksy! , Bme 29, 3

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - Praha

za Karla IV. Češi "byli fanoučci vřod v Evropě"
... lidnatost nejen Prahy nade všechna města německá,
ale i vši země, počítají se k sobě sto měst
hradeckých, kolikost jich ledva v celých německých
provincích, tu sta městou, 260 hradů a tvrzí,
13 360 vesnic ...

Jungmann Hist. 42
MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát Jungmann, J.

o ^{re'torice} rétorice.

Duchovní rétorici, za našeho věku nejzděla-
nější, ualéza' kvléšni' pravidla svá w homiletice.

.... Jungm. Slovník 1845, 166

K politickému a soudnému věcem u nás není
publikováno.

f. 167

ODRÁVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann o rozvíjení ciziny

[staromilciim]

"Těm každé nedostatel a omyl zlateho pepich vedu
rovne tak svatku jest, jako spravnost a dohodnost
jeho j-a. Omi vobec k-ve i ve zjevich i v ne-
vazane jeci v uche meze oblu skoro jedineho
historického temaji, pro strach, aby se od vybornich
Veleoslavim a komendich nevstanuli, raději nicoho
nepisice, s cemu by kachto klavich, jazyk ve-
stacoval. Od nich nelze cikat, aby nam cirkou logiem,
fyziem, metafyziem fodali, neb chrám jinych vyboich
v domosti sly obavili, nemohoue shiti s tomu ve
sua Velelavimovi nalezti: 4 O riznem ..., CČH 1832

~~Havr. 1821~~

Jungmann o krossaku cirkvi

"Bud' celá literatura se (cirkvi) vzdělávati
musí, nebo nic naprosto."

Kroš I, 1821

Havr., Josef Jungmann a cirkvi' jazyk,
Studie, 196

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

79 - stare' spis
" nevyvážíbedlna' studnice jeho [= uvažo jazyka] přemísti a
čistoty "

JN ČCM 17, 1843, 395

79 chvali' toho, " Eds v stare' l-rě kalvika živo jest "
" Eds přice učitelye při každém pochyběm slově nahlédnouti
do slovníka, z pádůho owo přamene, dostili uživatěm starých
dobrych spis-ů utvozeno čili do cela nové tvojeno, a tudy
již samo sebou nepřito, pochybno jest ... "

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

79 Zap ČCM 45/1 278

279

nadpis pozn. " V seznamu j-u čes. uč. spisové staré "
nem' možno následovat Rudy, Slova vypořikli urod. jaz. na místě čes.,
nem' možno zavrhout staré čes. písem. jaz.; nová čes. je flua' něm.-čes.

uchraňování

" učme se jemu [stare'mu j-u] vřim' učim' a napřice přemo' dno foel
rohama přečítáme se na nepovné' stavěti ... "

280

4
Jg - star spis čestiny ve 20. l. 19. st.

ovčič

„Neblame-li sebe sami, vidíme zapříti, v jakém stavu se věc a lra čes.
tohoto věku nachází, a že vědy v horším se nacházela. Již jsme se všemu,
což vlastně dělá jest, ochladli a zelhovějeli. Možná si odvíziti se nás,
a jaco cele křesťi, anebo pro obzvlátnost Francouzi! Chudina což
může? a i ta děti své raději k nám. učili k čes. syllabizaci fonet.
Křesťina ve svých stavbách den co den se flodí a čirí, a říká brzy
na to, že právě to bylo v Pomoranech, bez německý učedů ani nej-
spokojenějším řemeslníkem křesťin nebude. ... kaku se dostalo (o let se
krytím) křišřidly a pomocně, komeňch maticíny zahytni“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

CCM

1827

Jg

- rozvoj literatury české ve 20. l. 19. st.

ovčič

„... má-li k vyššímu životu a umění l-ra přijíti, daleko více zhlédá,
 než činně jest. Potřebí starati se o to, aby dobří, bohu i vládní lidé, zhlédli
 Auch a francouzský národ. Sny, Šberg, velice utuhl, opět se zhroutil a zmalal,
 potřebí neziskové, bezzávadné očištění více zrušených, moudrých spisů
 a vůbec uravněti vyšších vzdělání a dotleť tudy důvěrnosti a podpory
 veřejné; potřebí sady o pravou jak právnost, ch spisu, jak celý
 l-ry klasické, o dokonalé vědecké vědy a umy vzdělání, odružit
 nepotřebnou jako dnes ze světa do 21. tisíců, jak vědomost vědi-
 ka a vzdělání, do funkcionářství l-ry vplývala, jak tak l-ra
 naše co možná ze života vycházela a do života našeho vcházela;
 slovem potřebí nám ve všech formách poezie, prosa, umění i
 věd, jak obzvláště tehle s obzvláště, přirodních
 spisů bez ucelitání, Classici in Classici, jinourodiným podobným

CCM 1827

Jungmann - slovan. slova

nechtěj, milý vlastence, aby vznesena básen
v edním j-emu zmeštena byla; raději, slovan
je slovaštinu jsi vyřej a s rozumným sloh
by chcem i my, Čechové, všeobecně spůsobit
řeči slovaštině, vstříc pomalu vcházejí, žadej.

úvod & předl. Milčounova
Zpracování ráje

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann — spis. jaz.

"Přesuní jazd skromnější všech, dobré vlastnosti urod-
ního j'a, ve co k bohatosti, učitosti a liber-
nosti jeho náleží, a roztrouseno jest, on na pídě
kouací vyrostá, z domácího slaholu potravu
bere, ale jen zdravou, nezraženou potravu."

Jung Zap. 198, s. 59

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát Jungmann, J.

Staromilci

gedua [strana] gistan dobu minulosti, kterau zlatým
věkem nazváti račila, za nejvzchnějšj a nejdokona-
lejšj obraz všeho psánj vystawila, a nesnaželiwě
i arputně ma' se k těm, který gen o wlas od we-
dancj tam cesty se uchyluzj, byb' to i s zprawe-
njim a uhlazenim té velké silnice dji se
mělo. Těm každý nedostatek a omyl zlatého
gejih věku rovně tak swatj u gest, jako
zpra'wnost a dokonalost geho gazyka.

J. Jungm. ČČM VI 1832 165

Jg - stav l-ry a j-a za obozem'

'kare spisovatelství jest ... fond zahrada obecna' bez zahrada-
nika, edez' kazdy' konu se zachce sasi' své' byliny, podle'
nejedli' zdravi' drodlive, bahoustra' matence, za'dne'
stoly, fousi' samoulove, za'dna' jednota, ~~same'~~ sely,
za'dny' celeb, sami' drobty, m'ade' teto' istrojne', ozruve'
v'ade' fousy' a zivlove' ruzni' sobe' odporuji'ci, amz'
jest, sdo' g' v'itque' sve'blavce, m'udruji'ci' kasi'nlavce
m'efaroval, fiklada'ci' nedospet'ch, l'uzu' k'aral,
a' blady' m'ondri'ct' m'otl.

MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM

Jg Zap. ČM 45/1 282-3

C. Jungmann, J.
Cibulka

definice stylu

Sloh jest pojmem w-lydli f-ic-ly
a w-ecem psany-ly f-ic-ly
a spoj-ly.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungm. Slovesnost 1845, 59

Citát Jungmann styl o je romantické prózy⁴
"historické"

... romantická próza ... aby měla barvu
tého věku, w němž událost se líčí, slušelo,
aby ale i formy jazyka tamto věkuho pro-
hášela, nestěcho, ...

Jungm. Slovnik 1845, 128

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann
Citat

jednací' sloh = Geschäftsstyl
úrodní' styl

I Jednací sloh (Geschäftsstyl:)

Jungm. Slovenců 1820, LXXVIII

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. -
odlišnost spis. j-a d. s. ^{suebytnost spis. j-a} za obzr. | francouz!

" Jest zapříté f'icemni' jazž c'irky' ... ovšem sprostěmu
českému bližší než hanačelmu, nitranskému neb
jinekm ve vlastech našich, a více i od našich
sprostých ... znamenitě rozdílný, tak, že kdo se
jemu z f'icem a kvilů nemaná, jím frati
nikoli vstava není."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

J. Jungmann, O rozdílu c'irky' f'icemnelu
jazž, ČČM 6, 1831, 176

Yg - Skolství

Politische Verfassung deutscher Schulen, 1806
(čes. překl. 1822)

triviat. školy : nábož., četní, psaní, počítání
hlavní : _____

+ něm. gramatika, kreslení, postouárod.
ul. měřičství a zeměpis vlasti

Gymnázia : 23, 1783
plán 1805

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Yg Krátkost 157-2

^{Jungermann, J.}
nutnost učit se spis. cizine

"... Každý i pouto narodní spisovatel, který se
čtením starých knih cizích jazyků - uvažuje,
bíděním kromě jiných ostává a slávy nezapome-
ní intelektu Krameriusa nikdy nedobře."

Jg, O výuce ... / Boj o obz. 77-2

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - morální úpadek společnosti → úpadek ulic

svět

„Jou-li ulice podle a cíle, jest i ulice šlechtěná a čistá, zlesají-li
ulice v rozličných stávkách společnosti obecné, trati ulice svou vnitřní
důstojnost, což i na vřivové dny a obojetnosti, udržíjíci pod zevnitřní
slušností nepravost, přiboláta gla.“

1827

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Věda - umění
Jungmann, J.

citát

Spor jest o to, mají naučná básně co zvláštní
poetický tvar považována býti, poučvají
záměř nauky svobodněm a čistěm zápalu
na odpor Stojj, z druhé pak strany každá
téměř básně negativně poučeny nasycená.

MORAVSKÉ

ČESKÉ

MUZEUM

Jungm. Slove spis 1820 LXXII

Citát Jungmann — vědecko-popularizační styl
protónárodní naučný sloh

4. Protónárodní naučný sloh, když nějakou vědu tak přednášíme, abychom všechno, co se vlastně učení týká, vymezili, a toliko ony části její světle a pochopitelně vystavili; kdekdy i bez předřezné učení znalosti rozuměj a se skutečným životem spojeny být mohou.

Jungm. Slovesnost 1820, LXXXIX

Citát Jungmann

^{vědecký styl}
vědecký sloh - rozumitelost
(vykladačský)

Každý dokonalý saustav, máli cele pogat a
rozumju byti, člověka na věděch zbláhého,
schopného, a s vědou v saustavu vyne-
senau již rúdneho řáda.

MORAVSKÉ

ZEMSKÉ

MOZEUM

Jungm. Dovel. 1820, LXXXIX

Citát Jungheans

videchyt stl
kancny sloh - forma

Zákon všeobecný formy t. zřádnost a krása,
týká se i naučného slohu; a sice zřádnost záleží
na pravdě těch poznání, která předmět jeho přis-
obí; co se pak týká krásy slohové, poznání
zřádně vystavená museji se gewiti jako
autogny životný celek, blyci se i
zsmyslujícím ve vyprávění i volným pohy-
bowáním.

MORAVSKÉ
KRAJSKÉ
MUZEUM

Jungm. Stovesnost 1820, LXXXVII

Citát Junguana

videciz/
naucny sloh - predmet

Naucny sloh vy stauruje okres pormany i. ponety
nasich. Ponety jsou predmet jeho, jako dege
historickeho slohu, a jak daleko okres ponety;
tak daleko i naucny sloh sahá.

Jungu. Slovesnost 1820, LXXXVII

MORAVSKÉ
MEMORIALNÍ
MUZEUM

videcký j-č - podle Jungmanna - vid. str

"Jakožto nástroj má jazyk funkci vzdělávací,
což se děje vzdělávacím věd, stejně on
nástrojem jest."

J. Jungmann, Slovesnost, s. 2

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Čiřina ve vetě (obrozenske)
jungmann — věd. styl za obroz.

"Konečně [čirás' jazě] fo unobčih nelodabih a uatřicih
z řatřicě, sam se udytil, vyřalovat, ale zě se do
nového fořídle světského hoditi nechtěl, roličně
z tomu strojen a chystan jest. Stal on dlouhji čas
na jednom místě, jak' div, zě mu uoby trochu schromby,
nebo arfou z uměle mu řanci filosofických systemů,
věd a um vělijakých neapuzlu se stal. Než tak
dlouho jej řevavahos, hlasno, slahos, št'pahnos nastavovalos
a suřovalos, až uřiněn jest podobným latinské řiolstě,
barbarské, odlatinské, tak zě slovanské duch, štřiv' tam
zde vědy jstě uřivty' se ohlani, uřivněly' z uřim llatřiti
se nechtě. " Jg ČCM 1891, s. 275

^{Jungmanny}
mluva basnicka a vedecna za obroz.

Co veš naš od předešlých znamenitě
rozdělení, jest od několika let povstala
nova' mluva basnicka a vedecna. Rovněž
s velicekou šesti' našla vzhledu' jmen
v starých od obozu památkách: druhá
sobě cele zůstává

Jg, Kráča' list. ..., 165

Jg - respektovat vývoj j-a

281 "uamne' jest sičeni' a sočeni' těch, kdo jād draci follađu narodních
střechou, ničenať měnit, ničeho přidati, ničeho ujmouti nedovolují"
"jeu ty změny, které se s nástrojem j-a čas. srovnají, zdáriti se
mohou"

Jg Zap ČCM 45/1 281

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. - vzdělanost

Čím vzdělanější národ, tím vybroušenější
řeč jeho

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann 17
Citať

zákonů jazyka
uhoť grammatiku

„Ka básníci tvoří sobě jazyk básnický; uvo-
swatně přitý grammatiku v metrice se
zavučěho jejich uarita. A však jazyk
ma své zákony, proti kterým básník hršiti
nesmí bez kony. Nad temi zákony bdíti
jest úřad ukuwozpytatelew.“

Jungm. Slovesnost 1845, ~~17~~ 2-3

Jungmannovo výřeš o věd. slohu
[Concept listu asi 1845-7]

„Posavadní smazejí Vědu na foli vědec Etem slo
fodávkou věšných jehlebných slov pifpravovati certu
jaže Etemi povstati mohoucí česté filosofie nebo arpan
čímekum vzdělávaní věd a umění, kteráž vzdělá-
vaní... bez nepřekroč vědeckého slohu a bez
jistých národních zda se ští nemožné. Až potom
to, co jsou z logiky, metafyziky a psychologie y slo,
gals foiatek a pifprava z dalším vzdělání
věd doufalme ze nem bez plátuvosti.“

Zelený, 348

^{Jungrmanův}
vliv neiměny ka obroz. ch.

„kálzei' to mezi vady l-ry naši, že jsi li's unoblo,
a to kámeš se same' neiměny předkládat, v šovin
unoblo to vychováni' jrouce i upliti' jme navyšli;
odtud pochází, že májce třeba zručnost nevědčí
čímelov ulavení z jrouce a jrouce na čistotu
j-a, vždy nečty v učení' formy učeti'ce
uhradíme.“

Jg, Krátká historie ..., 165

Jg - o čes. obuz. mluvnicích

overit

"jsem fotund dobrej fotund se drže' mluvnice Dobroněto,
nejprvejší' práce jeho, kterouž on z pilnosti čtení českých
spisů s použitím nejlepšíh starších grammatik
vyhotovil. velmi dobře udržována, jak viz lidověto
pod sluncem, může být doplněna, snad v malicích
ji opravována, ale zavržena nemůže být, kde v myšl. toho,
když nepochopil."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Loučkov 3
, s. 6

Jg - češ. koncem 18. stol.

"S tou dobrou počíná se vzrušením jazyka českého,
kterému podobníci jeho již takovému umírání
zvouli a o kterémž končím z hluboké odevzdání
jednali. Průčina ta prospěšně změny nebyla v konstituci
u nich odolnostech, jevu v jistém ohledu ještě nebez-
pečnější, ale ve vznikajícímu tehdáž vědomí
o vědy a umy po celé Evropě, a volání v radous-
le monarchii."

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
"odstranění tíhoty na české čes v jeho druhu ležící"
"pobídnost" "lémež kval lidu"
"frčimlivi" "milovníci"

Jg Krátkost 156

Jg - čes. 1526-1626

"Tento věd obecně slady věd jazyka a literatury
čes. se uvažvá. Jazyk čes. zajisté toho času, ačoli
vš' zdávy a uatím rozličných cele prost uelz
na nejvyšší stupeň vnitřního zdolování světla
vytvořil a oně' zřesly uelz, která posavad
v říšně co pravidlo se zachovává."

Jg Králá'ník 97

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - čistota jazyka

"[...] žáda se, aby kdo přehládal, především na čistotu
svého jazyka hleděl. Zodejz toho, se dobroumysl' vlá-
stenci v Lovci, Karicích, uagaminatel, a jiné
č klesení ja navrhli, spisovatelé naši vše
už posavad setřeli."

Jg Krát Hist 165

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

99 - německá jako podmínka pro vstup Čes. do EU
do EU. Šol

"K rozumnému liduosti a živosti narodit obcoien
Cizozemcú přistup do Čech a Moravy, též opět
mnoho Němcú přibýlo: nepočet, ale vjeva stala
se ceterum jazyku nabitěm (1780 31. province),
dž uhoz vřizadny bez dostatečné znalosti němec-
kého jazyka do latinského škol připustit bys nemozno,
což v rohu 1786 a 1805 potvrzeno."

ZEMSKÉ
MUZEUM

99 Kráť Hist 160

Jungermann
poate i obroz! - 1928

„Stou dobrou focihu' se vzbruseni j-a o-cho, Etere'mu
fotivnici jeho jiz taboika umradicem zvonili a o Etere'
hoz soucine' zchube otevrene-jednali. Viciina ta frospej-
se' zmeny nefla v zevnitřních rozhodcích, jimm v jisteku
ohledu jeste nebespecivejich, ale ve vzni Eap'icim stobclac-
vubec usil' o vedy a umy fo cele' Evrope, a zvlaste v ra-
soure' monarchii, ne ve vlastnim foelforovani' a jimm
fomatani', ale v odobranu' Hlady na literaturu ciras'
Veho dudu tezi'ci', fotou v samem upadku s jidne'
a v fotibnosti jeho s druhe' strany, an jia narocim
fotmei jisti unioim ldu v Cechach, Morave, Slazku
a klanich, vdy fotibu sebe ohlasoval a u Etere' pricinive'
milovniky naklral, ...“

79. K. B. ...
156

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - vedoboualost čis. na foč. obrozemí

„Konečně po mnohých neúspěších a nářecích z Raticče, Sam se [č. j.]
uchytil, vyřadovat, ale že se do nového pořádku svého
hoditi nechtěl, rozličně s touto stroujou a chystal jest. Stal on
dlouhý čas na jednom místě, jaký div, že mu uslyš trochu
sichromly, nebo arfou s uměleckou tanci filosofického systému
ved a mu vřelých nejapným se stal. Noz tal'd dlouho
ji spravováno, hláseu, kláso, šipáso, nastavováno a kařováno,
Zap 45/275

MORAVSKÉ
ŽENSKÉ
MUZEUM
až / učněu jest podobně latine kolné, barbare,
vlativně, také dovaný duch, šery, sam zde
vždy ještě uřytý se ohlašuje, vřelých s němu
hlástiti se nechtě.

Jg Zap '98, 66-67

99 - čes. jarní říční 19. st.

" V celosti starý jazyk zachován, přičemž to za pravdu
uznáno že co se týká lexikální a ušlechtilé vzdě-
lanosti, on v péči našich Velislavů, Komeničů
aj. výše dokonalosti a správnosti dosáhl, takže
rádší od větší odstupeni naší čestně nebezpeč-
ným i zahubným se stává. 4

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

99 Graf Hist 165

Jungmann, J. - uelivnice

"Ma'ne přes faderábe uelivnic českeho j-á, a vždy
se ještě nové trou. At' di'm upřimně, co o nich
smyšle'm, jsou fofud dobre', fofud se' drži' uelivnice
Dobrowskehy, se' nejvýtečnější f-áce jeho, kterouž on
z filuelis českeho spisov. s fouzitím nejlepších
starších grammatik vyhotovil, a Dobrowskehy sobe
o jazyce český nesurtekl nou zásluhu ziskal

Slovesnost, Praha 1845, s. 6

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. - přeušování j-a

"Povstává v mladšímu dorostu nová škola, jak oni myslí
geniální, jak já soudím, udučená. Ti vše co přešlo
od klas. kmen. a jiných podobných za pedantické
jovávají a za břemeno, osvobozují tedy sebe od těch
pout, a pší - jak učeji, s gerulami sly atd.
Jz každý teď sobě filosofem, každý tvorí sobě
jazyk spisovní dle vůle, od té doby, co se proti
obecné zavedení spisovnímu jazyku českému
socialo filosofovat.
Dopis J. Jungmanna J. Kollarovi 26/4/1836

MORAVSKÉ
ZEJSKÉ
MUZEUM

Jg - jediný u věci' jednot. spis. j-u

276

"jednota lry, jednota j-a, jednota urodnosti toho záda',
al se fiseemich j-a seřilo co zábona, sice g záda' provincie,
záda' kraj, záda' město, záda' ves, záda' hodina svůj v něm
& dělu' jazy, jako to vidíme tam, zde není uřičených a žovet
přirobitých fiseemich j-a' (uaf. panovní' Slovane')

277

nen' záda' částka uroda; záda' jednotu' svého j-a doandich
něco opustiti a z obecnych uřivati; "

Jg Zap ČM 45/ 277

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

J9 - moravismy, slovakismy

ovčič, dojam 7

„Čež, puz spis. jest povinen nejblíž z morav. a sloven., jakožto
naděci' nejfr. buznepiči a odedávna literaturě s níže spojených,
slova čířfati: ale i taková slova, jestli se formou jsoucud liš',
způsobu jěho fřiřiti murejt.“

Obhacoval j-a čes

z tomu Palachy: „Edaž toho fotiebi“

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

79 - jednotiči' funkce fi'sem. j-a

276 nadpis form.: "jazyč fi'semmi' jest palladium národnosti."

"Tou jest jako svět celé'ho stepu národnosti, z kterého Evropa floodiv se
nadvěpeme užiteků'ch"

"fi'semmi' jazyč sbromarduje věci dobre' vlastnosti národnosti j-a
vše co z bohatosti, učitosti i libeznosti jeho náleží a roztroušeno jest
on na půdě domácí' vyrostá, z domáckého hládku potravu bere, ale jen
zdravou, nezdravou potravu."

"přibírájí jen od zasvěcených svěží jeho, jen od udivných
učených spis-ů"

"zmeň uctívodných, nepřávných, škodlivých nepřijomů"

277 "svatý udu bud' jazyč nář fi'semmi' nás dělá
"Opravovatí něco na fi'semmi' j-a neopovažuj se mědo z neposní-
cených!!..."

Jg Zář ČČM 45/1, 277

Jazykama + slovník

„Slovník národního jazyka ualizi“ uzi pravi“ jazykuvost“ vzdě-
láneho člověka. To cti“ obrátíte ten, který za povoláním svým,
anby & laty, se přirozeněmu j-u v něm práci, doctovat, a sličnosti
jazykovati se ma“ i chco. Viděna“ rajiste, by“ i nej“ živěji“ byla paret
lidka“, ueni“ s to, aby víceu jollad j-a, třeba jatiného obsablá,
a na vřechy udizela... Proč? Každý vzdělaný“ urod od dávna
pečoval o to, aby bohatství“ j-a svého jadu v jednu schránu svéšene“,
a se jazyk“ uchystane“ choval, pečoval javiu v slovník urodnu“,
a uedy celi“ zborové“ o svéšene“ jadu se přičine“li jaly v Itálii, ve
Francouzích, v Rusích; uedy uatáli se uuzové“ jadu, který oživeni“ pouce
druhem celi“ akademie, dlouhou a trvalou práci“ jadu dila vyhotovili,
jaly Johnson, Adelung a Lind v Angličanech, ueni“ a v Tolsté. jadu
jaly Steute urodnu“, a který jazy“ vlasten“ v každém obědu žije
a jany, a Edisto uede vzdělanec, vychrapi“ & učilist“ domovník
i vředpřih, sám v sobě žij“ a boju“ slova“ přirozeného sobě jazyka
do života obecného přinaš“i, přede toli“ na obecném slova“i urodnu“.

79

- současná C-ka

pramenem poznání čes. j-á: "čítání spisovatelův novějších"
"jedina cesta mnohých našich literaturův"

"cesta pokodlud, tráblá i příjemná"

Má ubezpečiti, že na učenář vady a pokleby
nového spisovatelstva, že v nové světy a za druhé
zámeru sbírá, zvláště jestli je v učebním slovníčejším
spisu ualéřá. Tak se rajské rozplamenily mnohé omly
a trůchy uelwuidie ve spisech novověkých a vyplýly
že bule třeba uelwuidie budoucím dobroděl, aby
aby se spěš vyčítali. V té svatě věci nemete bychom
ani sebe ani jiné sebiti, a jidem dnulety
poučovat, uafomulovat, karati.

O Muzeeu čes. písemnosti j-á

CCM 1832, 165 n.

Jungmann, J. — Brus, matice

"Poněvadž potřeba jest čistota písemního j- a č-cho a
nova čistina se od nich uchyluje, a my nemáme
škol českých ani Akademie která by zákon správnosti
usoudila a ustanovila, jest to věci sboru (matičního),
který má povolání, aby se přesnosti j- a přiblížil,
pročísti veřejně žádost, aby se sepsal Brus j- a
č-cho, sloužící za pravidlo tem, kdo se naučíti

chtějí.

Zapsal, vydal L. Havel, Na 73, 80u.

— " — 98, 60-61

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - slovník

Průběh Jg SČS

= Kott CNS I, s. IV-V

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát Jungmann — administr. předpis' sth
star jednacích slohu

Jednací a z toho právní sloh posud více c
nejméně zdokonalen gest. Tenj se radji, aby
edy takové dokonalosti dosáhl, jako jiný slohu
tvarové, an předmět jeho gest sice historický
a politický důležitý, ale nikoli stylistický. Nadto
právní nových i řádu soudního přivoduj text
německý gest, jeho svobodnější překládání
přijímání by někdy nebezpečno býti mohlo;
starých pak právních slov n. p. odpor, příchod,
důhon a jiných veliký díl s věy docela

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann - barbarismy

42. Barbarismy, solbecismy.

4. Naši samoučiví vše, co jim na mysl táne, hned
za pravdu přijímají a do života uvádějí, bezrou-
maně dlouho, odruď volí omyslu v ústech
dolu. 7

924/95, 67

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg o čistění jazyka (Sprachreinigung)

overit

obrana proti nácím 7. nepříteli, 2e
rusizující čístku a analgamijsé slovan.
nasked

Jg Beleuchtung der Streitfrage...

1829, 54-83

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - emigrace polělohorská'

36 tis. rodin (z toho 1088 panských a rytířských)
se vystěhovalo do Prus, Brandenburku a
do Sals, do Ameriky

Jgkrátkhist 106

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát Jungmann ¹⁸ y. zobrazování ^{epiteta} před. jmeny

... jmeno samostatné wéc jako prvniemi čer-
chami kreslí, sklonky a předložky jako optické
poměry a hledy znamenají; největší ale uwe
obrazování mají w sobě jedna předawná,
dávající nákresu jmen samostatných le barwu
a žiwost a proto <sup>MORAVSKÉ
ZEMLSKÉ
MUZEUM</sup> náležitě jmenem
přísady (: epitheta :) se nazývají.

Jungm. Slovesnost 1845, 62

Jungmann, J. — Erben

4. 1845 navštívil Erbenův do jisté části při
matice česke mezi 15 spisů „v roči dospělejších“,
stejně by „fódesky v roči česke všeho druhu
sledovali; opravovali, rovnali a v muzejně
vydávali“

podle Grunda (K. J. Erben)

Haller

NR 20, 36, 181

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát Jungmann - ^{směrem k} rozdělení prostomluvného
[fisaického] slohu

Prostomluvný sloh podle obecného zivota rozvr-
huje se na

- a) gednacj neb obecný sloh, ve všelikých pí-
semnostech člověku co občanu neb andu ve které-
stane potřebných.
 - b) děgopisný neb děgopravný (historický), slaužící
k sepsání a zachování písčnu veškeré obce, neb
ve které gogj část, ano i změu w neživé
přírodě a všeliké gogju tvorné památujich.
 - c) naučný sloh, který u člověku potřebu a
wítěčnu uměuj a wedy se přednášgji.
- 4.

Jg - germanizovaná' cistina Lavaranda'

gestlizes (= Cich) sobě w kafirních; w těch
cyrozenců, jak widim, hujzdech, kéuce
wywalel, wšak we škole lépe cistly
Jfy se naučiti mohli y měl;

1806 Hradec I, 45, 11

Jungmann, O j-u des.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

ovčič

Jg - ^{čestina} charakteristika j-a 16. stol.
velze na tombe j-e ustavnout

O klasicistii ...

ČČM 1827, 26-

čest-focle HB 189

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

4
Jag ^{Yungmann} ~~o~~ velškovské čítanie
a jejich obdivovateľoch

"Jedna [strana] sobe jistou dobu minulosti, stranou
2latym včera nazvati náčila, za nejvychnepi' a
nejdohovalepi' obraz vichu psam' vystavila a uerna-
selive i urputne ma' se s tem stranu jin o vlas
od nedouci tam cestu se uchylnu', by to i suaprave-
nim a uhlazenim be velice silnice diti se melo.
Tem badi' nedostatky a omyl zlateho vechu rovnou
tak svatym jest jako spravnost a dohodnost jeho
jazyka. Oni vichu literaturu i ve zpevich i v nevaza-
ne reci v ouzre' meze slohu skoro jedineho historicko-
ho kuzni, pro strach, aby se od vzbouzku Vell-
slavku a komendycku nevymkli, raději vichu

neříká, že čím by těchto slavných jazyků nestáloval.
Od nich může čísti, aly nám chrať logičku, fyziku,
metody sice / podali, neb chrať jiných výsilk
nědomostí kdy otevřeli, nemohoucí zlíci z toho
ve svém velestarosti ualžti. "

O různých číselných jazykách, Boj a
oboz 63-4

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

d) historny sloh konečně slaužij k zabywání se
s nepřijomnými osobami, a k uwědomění gih
o tom, co je potřeba a platno gih wěděti.

Jungur - Slowe most 1820, LXXVIII

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

záležitosti se vidí: co říci máme o milém národě československém, který
více či méně pěstí na přirození volně jímžli paze obrací, přisť paze
přirozený, totiž domáckou výchovu a vlastně jedinou každého pilnosti
a velí křátem jest paze učenci, vypravce mají jich paze, čím dělá
ve školách učení byli dle více a pilněji ducha své, umění
rozvíjením v dělá, tím méně zárobek materiálu paze, aťoli jim
nemějí potřebné, do ovradí, a do života měšťanského ofaběni
přicházejí? Uobavili jsme oni, chlépce, neb majice dle čistí
a paze, obiti se bez nepřijetí národních slov a za
národních fce času, a dle toho národních zdání je vnitřní paze,
a dle toho je tu samu paze velice umozstí slova a vyrazí
dilem z obce vyshly a ugi, pro uznání jich potřebu obouvedly,
dilem docela nové tvoreny do spisovne] kdi se vešlo
Edoz vydání klonet dle za svichované potřebné byti
neznáva? — "

Produl. & Sl I, s. III

7

99 - čes. 18. stol'

"Nejvíce ale spisovatelé XVIII. století jazyk
špatnými slovy, nepravdělnými a cizími uhu-
bení způsoby neuvěřili, což se politování a
s rouškou jest chování."

Y. Král Hist. 181

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. - jazyk-filosofie

ovčič

" Jazyk jest ta nepřítelství. 'de zoláštvo —
remě prouhu, uravá, smejševá, ná'elovnost'
a de tisícerych lidého národa rozdělil
uzpůsobená filosofie."

MORAVSKÉ
ZEJSKÉ
MUZEUM

Citať ^{Jungmann 17-}

filosofický sloh

Pozn. Ve slohu filozofickém není sauznacných
sloh, tam panuje nejvyšší určitost. Jde-li
ta určitost příliš daleko, jako ve franciine,
trati se poetická bezpečnost jazyka.

Jungm. Slovenerst 1845, 64.

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. - jazyk-učebník

[heslo NUC:] Jazykem jedine živo učebník; toho smert
- jeho záliba

NUC 2, 23, 1

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

^{jungrmann}
o klasicistní jazyka - 79

„Ladný jazyk v celém oboru svého klasicistní
nazvaný byl nemůže, který toliko básně
a řeči, ne jen i libomudrci a deťofisce
v řadě svých klasicistní jazyka.“

79, O klasicistní „, Boj o obraz. 105

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - Komeňský

[...] [Komeňský] v mnoholičných spisoch svojich zviditeľnil
všetku arť po jeho časy, nestýčajou vyjeviť, jma
častú tvoriti, vieda pat' Albezie, plynuť, austrój-
ne varati.

Jg Krat Hist 130

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - vliv lat. a něm. na čes.

"Tu od latiny, tu od němčiny, tu od obou [čes. jaz.] forjolu
zvěřování, zrušování, cizími slovy o své vlastni obřadu, shromažďování,
až i v fotuře uvelování jest."

Jg ČCM 45/ 1871 275
Zap. 798, 66

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát

Jungmann

jazyk jako forma věd
věd. jazyk

Je to jazyk také způsob věd, dle které a
do které výsledky se tvoří.

Jungm. Slovesnost 1845, 3

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát

Jungmann, J.

o ved. věci
(o jejímu formování
v době obro2.)

Jungm. hist. 1825 492

1849

358

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citat Jungmann — učen

vliv němčin
v obzemi

patří to mezi věci literatury, ze
těchž mnohá, a to téměř ze samé
němčiny překládáme, w které mimo
to vychování gauce i mysliti gme
navykli;

Jungm. Hist. 1825 497
1849 358

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jungmann, J. — maratonisny

Nemíže židny' Čech bez maratonisni ústa
otevřiti ?

Žafir

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg o mizování spis. 1-a
Jungmann - mluvná čestná

spisovatele, Etern, mluvu, jalousi ušel sebe
ty, za zálohu vystavuj, uovi' sebe jazyk fiseum
trou

ČCJM 17, 1843, 396

svob sou 76 form MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - o Jg kafominateli

budou v něm ofarovaný vyhl. Lovce " a Kazimilova "
ni to možno, že některé tu zmalované omaly a pochybení nejsou
tak nebezpečné srazy a profasti, jak přivodci těchto nádhiv se
viděly "

Jg N ČCM 17, 397

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg - německí Čechi
našel form.: Porušenost věstí v lidu

274 " Vymanu ten [spatný výman] Strubendu = Oujezdce] potvrdil se
hned při vyšetřování z kočáru, an hostinský při vafir hned na's
pokosamstrdinoval, a slůzka brzo na to zjevila s bystrým hontem
odvolala. "

" Nemůželi žádný Čech bez maďarovisrnu u'ta otevřít? "

sazla u'zi p'rdmístem Lotomětic Ruvětem a mladším bratřem Švercem

"že i sprostý Čech nem' s to, aby u'čo bez něm. slova p'rouknil'
na t'hu čes. fachole. K'č b'čt'č stallovat? "

Jg se utěšoval, že j'te o p'loš u'měit'čích Lotomětic

275 "Paau se Praha ~~z~~ přerušit' t'au u'měit'č' se valí' " (p'aziti Čechi
čes. "ist österreichisch-deutsch" (si u'pali Strubend)

Jg Zap. ČČM 45/1 274-5

79 - německý vliv

... [Čechové] u vzdělání svého ducha opustivše svou vlastní cestu, šli sledu Němců, učitelů svých, Bránců, a proto, jak to následovníci se přidávají, později než oni k cíli dorážovali.

79 Krát Hist 74, 26

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

79

- nicem' ces. knih

podle 21. pravidla Praž. registru kn "černická" u
"zácírtoř" v čes. knihách 1414 - 1635
troji kličce (královéhradecký 1729, 1749,
pražský 1767)

"věčným ustanov⁶ důvodem hrubé těch
lidí neumětosti, lhostejnosti, na poručení králov
sepsané a knihy od arcibiskupů schválené
mezi zapovězené vložili."

7 historii české literatury J. Kratochvíl 126

Yg - uč. literatura

"... jest nám radovati se, že co do bojuvosti na světlo vydávaných spisů, & one' staré knihy i v nejčistějším jehle věku se blížime, co do rozmanitosti a obsahu, j' poněkud předstiháme"

Yg ČCM 17, 395

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Jg

- nedostatky obroz. čistiny

vypravuje j-a a čistota za předělými dobami zůstává
důvod: "Co předkové naši s materiálním mlčením sstali, čemu ve školách,
v životě veřejném, v obchodu každodenním přivýžali, to my, jako
rodem byvši, svou vlastní filozofii sobě ovojovati a v pozdějších
letech nahražovati musíme."

dva druhy literatury:

jedni (je jich více) usilují dokonalejší starší čistinu
druzí zamítají starší učení, "učení, jakouž viděl sebe slýti", a jaké
se až po tu dobu naučili, za záhon vystavují", "uvíj sobě jazyk
řemeslní tvorí", "svobodně po bezcestí hýrají a tčejí"
"brozíci z jepich strany malcaza"

MUZEUM

Jg N ČM 17, 396

Citát Jungmann, J.

o vědě ve zlatém
věku (1526-1620)

Prosaický sloh protounárodný, jakýž v historii,
v právních, bohoslovských a jiných vědách
obecnému odhodláních svých své místo
má, nejvíce MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM
slohu nejstaršího jakoví v Rkp.
Kralodvorský se stěží, daleko se
nemýrnou vá, vědecký pak skoro do-
cela zanedban. Jungm. Hist. 1825 160
1849 124

K

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citat B.K. - Čistota jazyka
vzruš k redakci ufravě
- a kniha čarofim

Přij. Žbom museynho vydávané knihy budau
ragisté moci za vsor čisté čestiny považo-
vání byti, a tým patrněgi padnuau do očí
chyby a nepravidelnosti, kteréby se napotom
w grinych knihách nalézaly. Wsak gste wjce
se stane pro rozšíření čistého jazyka a dobré-
ho, budau se novj spisové w mnohočte-
nych čarofisech našich něco přjnégi posu-
zovati, než se až potom stalo; budeli se brát
ohled nejen na obsah, ale i na styl, a wzkua-

menagji se také všickni folieškové, pravidel-
nosti gazyka se tykající.

do fis B. K. 12/3 1831
CCM V 1831 225

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM

Citát B. K. - čas. 2. poc.
30. let 19. sbl kritika součas. ja

Wszak bolestné gest pohľadnutj na dyla tolikých
nowějších spisowatelů, kteří ani starého doob-
tvoj' súsne nešetj, ani co nového stawěj, na
starém, nepohnutelném základu nestawěj.
Jeden, jak se zdá, fičelů gen powrchně gramma-
tiku, píše jako na zápisu; jiný tworj sobě
dle vlastnj libosti samu grammatiku, kolem které
fěknj a saustawj stroj uitercijnj najj; nebo
zpotworuje wielikjmi fičlepy obwykla, wčítj
smysl magjcy slova; nebo jinj němčinau & .

řídě, do cela jiný smysl, než potud měla, bez
potřeby dávat; nebo taková nová utvoření,
jakých duch Český městi nemůže. Tím se
nerozhodne ani bezvelebuje, ale byrdj;
kazj a w smatek uwádj wyborný garžk
naš.

dopis B.K. 12/3 1831 ČCH V 1831 223

MORAVSKÉ
ZEMSKÉ
MUZEUM